

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 1032

27. SIJEČNJA 2023. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

9 771451 425001

Светозар Милетић
Svetozar Miletic
Nemesmilitics

Službena uporaba hrvatskog jezika i pisma

Zakon za papir,
ali ne i za ploču?

SADRŽAJ

5

Dvadeset godina od tiskanja
prvog broja *Hrvatske riječi*
Trajemo!

10

Položaj i prava nacionalnih manjina
u Srbiji i Hrvatskoj (X.)

**Vijeća i predstavnici
nacionalnih manjina**

12

Aleksandar Popov,
Centar za regionalizam Novi Sad

**Ne možemo zauvijek
ostati zarobljeni
u prošlosti**

16

Dani biskupa Ivana Antunovića

**Klerici i laici samo
skupa imaju smisao**

20

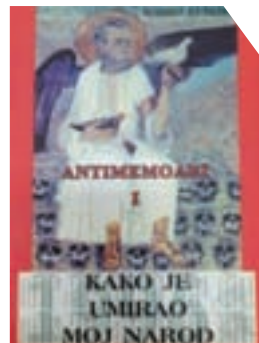
Sastanak s maturantima iz Srijema
**Kako na studij
u Hrvatsku?**

32

Antimemoari Marka Kljajića
predstavljani u Splitu

**Svjedočanstvo
o stradanju i progonima**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Josip Stantić (zamjenik predsjednika), Branimir Kuntić, Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav Vuković i Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ladislav Suknović
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
Ivana Petrekanić Sič
(koordinatorka dopisne službe)
dr. sc. Jasminka Dulić
(novinarka, urednica političke rubrike)
Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković
(novinar, urednik rubrike kultura)
Ivan Ušumović
(novinar, urednik sportske rubrike)
Zvonko Sarić
(novinar)
Jelena Dulić Bako
(novinarka)
Suzana Darabašić
(novinarka dopisništva Srijem)

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)
Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić
Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)
Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)
KOMERCIJALISTICA:
Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije
pod registarskim brojem: NV000315
COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

**Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju**

(Opet) ista priča

O službenoj uporabi hrvatskog jezika i pisma na stranicama *Hrvatske riječi* pišemo od našeg prvog broja. O tome gdje postoji zakonska obveza uvođenja hrvatskog jezika, ali i o tome koliko se slovo zakona poštuje na službenim pločama. (Ne)poštovanje zakonske obveze i dalje je tema. I poslije dva desetljeća koja očigledno nisu bila dovoljna da nekima »sjedne« da je hrvatski jedan od manjinskih jezika u Vojvodini, ravnopravan s mađarskim, slovačkim, rumunjskim, rusinskim... Da nije tako, vjerojatno bi se lokalne samouprave koje nisu do kraja, ili nisu uopće ispoštovale obvezu uvođenja hrvatskog u službenu uporabu potrudile poštovati vlastite statute u kojima su uredno navele i hrvatski kao manjinski jezik u službenoj uporabi. Ovako izgleda kao da su se rukovodile onim »papir trpi sve«, a praktična primjena kada bude i ako bude.

Iako izgleda kao da ovisi od nečije dobre volje, a ne od obveze, uvođenje manjinskih jezika u službenu uporabu ipak se kontrolira. Radi to preko svojih tijela Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice. Radili su i prošle godine, nije da nisu. Kažu, prošle godine takvih kontrola bilo je u deset mjesta. I kako kažu u odgovoru dostavljenom *Hrvatskoj riječi* u skoro svim obavljenim inspekcijskim nadzorima pronađena su kršenja primjene prava na službenu uporabu jezika i pisma. Ako je za utjehu, ne samo hrvatskog.

Što bi bilo da je kontrola bilo više od 10? Da je inspekcija samo prateći statute lokalnih samouprava kročila u Ljubu ili Lemeš? Prvo bi naložila ispravljanje nepravilnosti, a onda kada se iscpce svi dani rokovi koji su prilično rastegljivi, mogla bi izreći i prekršajnu ili kaznenu prijavu. Je li u prošloj godini toga bilo? U odgovoru iz nadležnog tajništva nismo doznali.

Preporučam kao vodič za kontrolu u ovoj godini tekst iz našeg tjednika. Treba od nečega početi, pa ćemo možda za godinu-dvije uz Svetozar Miletić, Светозар Милетић, Nemesmilitics čitati i Lemeš.

Z. V.

Vojnić: Očekujemo uključenost na svim razinama vlasti

Govoreći o odnosima Srbije i Hrvatske, nakon susreta predsjednika Srbije **Aleksandra Vučića** i premijera Hrvatske **Andreja Plenkovića** nakon četiri godine, predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasna Vojnić** je za N1 u emisiji *Dan uživo* rekla kako je suradnja srpske zajednice u Hrvatskoj i hrvatske zajednice u Srbiji veoma dobra već dulji niz godina i da sada dvije zajednice više nisu most između dvije vatre već su se te vatre malo utišale. Ocijenila je kako je inicijativa koja je došla od predsjednika Vučića bila veoma dobra te kako ona mora uroditi plodom, iako je bilo već takvih pokušaja i ranije.

»Prvo ćemo to osjetiti mi u krovnoj instituciji koji smo zaduženi za četiri područja i tek kada se to vidi na konkretnim stvarima u realnom životu tek onda će to i pripadnici naše zajednice osjetiti. Dugo godina je vladala jedna negativna percepcija u javnosti, dugo godina su se slale negativne poruke i dugo godina je bilo zaprečavanja hrvatske zajednice u Srbiji i nikako se pozitivni pomaci ne mogu dogoditi u jednom trenu. Ovo je svakako ohrabrujuće i ako ne uskoro u sljedećih mjesec dana, ali u razdoblju koje slijedi sigurna sam da će imati posljedice i na obrazovanje i na kulturu, a onda će svaki pripadnik naše zajednice to moći osjetiti«, rekla je Vojnić.

Na pitanje kako je izbor predstavnika hrvatske zajednice **Tomislava Žigmanova** pomogao u poboljšanju odnosa i koja su očekivanja od njega, Vojnić je rekla kako je njegovo uključivanje »za početak dobra poruka u smislu priznavanja hrvatske zajednice, u smislu važnosti bilateralnih odnosa, politike dijaloga, smirivanja tih tenzija i zapravo svijest o potrebi da se rješavaju otvorena pitanja između Srbije i Hrvatske kojih ima puno«, te je dodala kako to nije dovoljno već očekuje da Hrvati budu uključeni na svim razinama vlasti od lokalna, preko Pokrajine do državne razine.

Ocijenila je da Srbija u prethodnom razdoblju nije imala razvijenu politiku spram nacionalnih manjina. »Mi smo uvijek bili nužno zlo i nije nam se pridavalo dovoljno pažnje iako činimo jednu osminu stanovništva Srbije. Financiranje na primjer krovnih institucija u Srbiji je ravno financiranju nekih malo većih udruga; nemamo dakle osnovnih uvjeta za rad«, dok s druge strane svi pomaci u obrazovanju i kulturi ovise o njihovim financijskim i ljudskim resursima. Ocijenila je da se to mora promijeniti i stvoriti afirmativne politike spram nacionalnih manjina kao i mijenjati negativnu percepciju spram Hrvata koja se suviše dugo stvarala.

J. D.

Tribina DSHV-a u Somboru

Demokratski savez Hrvata u Vojvodini organizirao je 19. siječnja u Hrvatskom domu u Somboru tribinu na kojoj su govorili narodni zastupnik DSHV-a **Mirko Ostro-**

gonac i pomoćnik pokrajinskog tajnika za poljoprivredu, šumarstvo i vodno gospodarstvo **Mladen Petreš**.

Tribinu je pratilo oko 50 gospodarstvenika iz Sombora, Nenadića, Gradine, Bezdanskog puta, Berega, Monoštor, Stanišića.

Na početku tribine zastupnik Ostrogonac govorio je o svom radu u Narodnoj skupštini.

Petreš je najavio natječe koje će Pokrajina uskoro objaviti. Ove godine sredstva će biti veća, a očekuju se i nove kreditne linije. On je poljoprivrednike, ali i udruge pozvao da prate natječe i podnesu svoje prijave.

Prije Sombora DSHV je susret s gospodarstvenicima organizirao u Žedniku i Tavankutu.

»Ovakvi susreti s našim poljoprivrednicima korisni su prije svega zbog razmjene informacija i upoznavanja. Upoznali smo ih s natječajima koje će uskoro objaviti Pokrajina, uvjetima koje moraju ispuniti, rokovima. Pitanja upućena meni kao zastupniku odnosila su se na komunalne probleme koji se tiču poljoprivrednika, kao što su atarski putovi, a bilo je i pitanja vezanih za poljoprivredne mirovine«, kaže Ostrogonac.

On je najavio da će slične tribine DSHV-a biti održane u Baču, Sontu i Srijemu.

Hrvatski bal gradišćanskih Hrvata

Tradicionalni 76. *Hrvatski bal* gradišćanskih Hrvata održan je 21. siječnja u hotelu *Park Schönbrunn* u Beču u organizaciji Hrvatskog centra i Hrvatsko-gradišćanskog kulturnog društva pod geslom »Od tradicije do inovacije« ili skraćeno »Tradinovacija«. U ime Savjeta Vlade za Hrvate izvan Republike Hrvatske događaju su prisustvovali predsjednik **Ivan Guban** i dopredsjednica **Jasna Vojnić**.

Najvažnija godišnja kulturna manifestacija gradišćanskih Hrvata okupila je ove godine oko 1.000 Hrvata iz Beča i Gradišća te goste iz Hrvatske, Slovačke, Mađarske, Slovenije, Njemačke, Italije i drugih europskih zemalja.

Dvadeset godina od tiskanja prvog broja *Hrvatske riječi*

Trajemo!

Prije 20 godina, 31. siječnja, tiskan je prvi broj *Hrvatske riječi*. Novinsko-izdavačka ustanova *Hrvatska riječ* osnovana je 8. svibnja 2002. godine, a dodamo li tome da je 17. lipnja tiskan 1.000. broj, može se reći kako su iza nas 2002. i 2003. godine važnih obljetnica.

Nekoliko mjeseci prije tiskanja prvog broja *Hrvatske riječi* počela je nastava na hrvatskom jeziku, mjesec i pol dana od tiskanja prvog broja *Hrvatske riječi* održana je konstitutivna sjednica prvog saziva Hrvatskog nacionalnog vijeća, nekoliko mjeseci prije tiskanja prvog broja hrvatski je uveden u službeni uporabu u tijelima AP Vojvodine, šest godina od prvog broja *Hrvatske riječi* osnovan je Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata... Ovo su samo neki od važnih događaja na putu ostvarivanja prava hrvatske nacionalne manjine u Srbiji. Nove manjine u Srbiji kojoj je taj status priznat u veljači 2002. godine kada je usvojen Zakon o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina. I uvijek smo tu bili mi. Da pišemo o prvoj generaciji nastave na hrvatskom jeziku, a onda godinama kasnije o djeci tih istih đaka iz prve generacije koja sada također pohađaju nastavu na hrvatskom. Da pišemo o odlukama Hrvatskog nacionalnog vijeća, pa i prijedlozima, suprotstavljenim mišljenjima. Da pišemo i kada su nas etiketirali »ustaškim novinama«. Da se borimo za bunjevački govor, za hrvatski jezik u školskim udžbenicima. Da dajemo poticaj pojedincima i udrugama u malim sredinama, koji su ulagali napor i činili prve korake da se osnuju udruge, okupe ljudi, prevlada strah. Da progovorimo o svemu onomu što se događalo 90-ih godina. Na koncu i da se borimo za čitatelje, koji su trebali steći naviku kupovanja i čitanja *Hrvatske riječi*, što je nešto što su druge manjine imale desetljećima prije nas.

Dvadeset godina od osnutka ustanove i tiskanje 1.000. broja obilježili smo prošle godine prigodnom akademijom i foto izložbom iz bogatog arhiva *Hrvatske riječi*. Za ovu godinu ostaje nam da foto panoe uručimo našim udrugama, jer nema mjesta gdje nismo bili, susreli se s ljudima, uspostavili kontakte, stvorili mrežu suradnika. Obljetnicu tiskanja prvog broja željeli smo obilježiti malo drugačije,

ali da to opet bude prikaz djela onoga što je stalo među korice više od 1.000 brojeva *Hrvatske riječi*, za proteklih 20 godina. Želja nam je bila i izaći iz kruga hrvatske zajednice i biti vidljivim i u široj društvenoj, političkoj i novinarskoj javnosti. Za to su nam se najprikladnijim činili naši intervjui. Bilo ih je više od 1.000, a za *Hrvatsku riječ* govorili su sudionici političkog, kulturnog, gospodarskog, društvenog, sportskog života i Srbije i Hrvatske. Intervjui su odabrani tako da se mogu čitati i kao kronika proteklih 20 godina iz kuta političkog života u Srbiji, iz kuta odnosa Srbije i Hrvatske, odnosa Hrvatske prema svojoj manjini u Srbiji, iz kuta gospodarske suradnje, iz kuta društvenih i političkih promjena. Odabrani su tako da mogu biti zanimljivi i širem krugu čitatelja. Onih običnih, ali i onih koji će objavljene intervjue analizirati u svojim novinarskim redakcijama.

Prvi intervju u knjizi *Fragmenti (Izbori iz intervjua 2003. – 2020.)* je s **Nenadom Čankom**, tada predsjednikom Skupštine AP Vojvodine, koja je nekoliko mjeseci ranije donijela odluku o osnutku NIU *Hrvatska riječ*. Posljednji objavljen u knjizi je s **Tomislavom Žigmanovim**, čiji ulazak u Vladu Srbije, kao prvog ministra koji dolazi kao politički predstavnik hrvatske manjine u Srbiji, daje nadu da se otvara novo poglavlje u odnosima Srbije prema »svojoj« hrvatskoj manjini i općenito u odnosima Srbije i Hrvatske.

U novih 20 godina ulazimo s istim entuzijazmom kao kada je prije 20 godina formirana prva redakcija *Hrvatske riječi*. Ali, okolnosti su danas drugačije. Informacije sada do čitatelja stižu mnogo brže nego prije 20 godina kada je informiranje putem interneta i društvenih mreža tek hvatalo korak. Taj novi korak moramo držati i mi. I još više od toga. Želimo biti medij koga će citirati drugi mediji, kako u Srbiji tako i u Hrvatskoj. Na dobrom smo putu, jer već sada u svojim objavama mediji se nerijetko pozivaju na *Hrvatsku riječ*.

I ne manje važno: ove godine mijenjamo adresu i selimo se u svoj prostor. U *Hrvatsku kuću*.

Zlata Vasiljević

Sastanak u Davosu

Vučić i Plenković o rješavanju otvorenih pitanja

Predsjednik Srbije **Aleksandar Vučić** i premijer Hrvatske **Andrej Plenković** održali su prošloga tjedna, 19. siječnja, sastanak na marginama Svjetskog gospodarskog foruma u Davosu. Dvojica dužnosnika razgovarala su o daljnjim odnosima dviju zemalja te rješavanju otvorenih pitanja koja su prepreka za kvalitetnije odnose.

Vučić je rekao da je imao vrlo korektan razgovor s Plenkovićem o srpsko-hrvatskim odnosima i izrazio uvjerenje da će u narednom periodu doći do napretka na planu ekonomije, ali i političkih odnosa dviju zemalja, prenosi *Tanjug*.

»Vrlo korektan razgovor s Andrejem Plenkovićem o srpsko-hrvatskim odnosima. Vjerujem da ćemo u periodu koji je pred nama uspjeti ostvariti napredak, kako na planu ekonomije, tako i po pitanju političkih odnosa«, objavio je Vučić na Instagramu.

Plenković je ocijenio kako je sastanak s Vučićem bio dobar, objavila je *Hina*.

»Sastanak s predsjednikom Vučićem bio je dobar, stavili smo na stol daljnje odnose između Hrvatske i Srbije, taj i dalje, ja bih rekao, tekući proces normalizacije, sva ona pitanja koja su naslijeđe prošlosti, a koja su na određeni način prepreka jednom kvalitetnijem odnosu između Hrvatske i Srbije bila su na dnevnom redu, kao i daljnji gospodarski odnosi«, rekao je Plenković u izjavi za novinare.

Kazao je da činjenica da je u hrvatskoj Vladi **Anja Šimpraga** potpredsjednica Vlade, a **Tomislav Žigmanov** ministar u Vladi Srbije daju jednu novu situaciju koja će omogućiti i kvalitetniju zaštitu položaja Hrvata kao manjine u Srbiji i Srba kao manjine u Hrvatskoj.

Demokratski savez Hrvata u Vojvodini

Poruke državnih prvaka koje hrabre

Demokratski savez Hrvata u Vojvodini pozdravio je susret predsjednika Srbije **Aleksandra Vučića** i predsjednika hrvatske Vlade **Andreja Plenkovića**, koji je održan prošloga tjedna na marginama Svjetskog ekonomskog foruma u Davosu.

»DSHV je s radošću primio informaciju da su se tijekom održavanja u okviru bilateralnog susreta sastali predsjednik Republike Srbije Aleksandar Vučić i predsjednik Vlade Republike Hrvatske Andrej Plenković, budući da je riječ o prvom susretu 'na vrhu' nakon više od četiri godine. Također nas raduje i činjenica da je sastanak i od strane predsjednika Vučića i premijera Plenkovića ocijenjen pozitivnim, to jest korektnim, što je snažna garancija da će se međudržavni odnosi, koji su nekoliko godina unazad bili u 'čorsokaku', ponovno vratiti u prostor institucionalnih okvira komunikacije i isto takve suradnje«, navodi se u priopćenju stranke koje potpisuje predsjednik DSHV-a **Tomislav Žigmanov**.

Kako se nadalje navodi, DSHV su, kao političku organizaciju hrvatske zajednice u Srbiji, posebno ohrabрили sadržaji poruka koje smo imali priliku čuti od državnih prvaka dviju susjednih država – o važnosti bilateralnih odnosa, politike dijaloga, potrebe za smirivanjem tenzija te svijest o potrebi dodatnih napora u rješavanju otvorenih pitanja

između Srbije i Hrvatske, uz očitovanu vjeru da će se glede toga uspjeti ostvariti napredak. U DSHV-u drže »kako je zbog navedenog riječ o državičkim potezima dvojice lidera«.

»Naravno, u DSHV-u smo svjesni da smo i mi, zajedno sa svojim političkim partnerima iz Samostalne demokratske srpske stranke iz Hrvatske, dali veliki doprinos u 'otopljavanju' odnosa između dvije države kojemu svjedočimo. S ponosom ćemo ponovno istaknuti da smo **Milorad Pupovac** i ja, kao predsjednici dviju manjinskih stranaka, bili ključni posrednici da se dogodi susret između dvojice ministara vanjskih poslova – **Ivice Dačića** i **Gordana Grlića Radmana** u Zagrebu 6. siječnja ove godine. DSHV će, vjeran vlastitom političkom programu, i dalje nastaviti davati svoje prinose za sve pozitivne procese u odnosima između, ne samo dviju država, nego i dvaju naroda. Vjerujemo da će Subotica kao grad susreta Hrvata i Srba ostati i dalje važno mjesto u ukupnim hrvatsko-srpskim odnosima, što će vrlo vjerojatno biti potvrđeno već u subotu, 28. siječnja, kada bunjevački Hrvati organiziraju *Veliko prelo* – jednu od najvažnijih priredaba vezanih uz tradicijsku kulturu«, zaključuje se u priopćenju.

H. R.

Primjena službene uporabe hrvatskog jezika i pisma

Zakon za papir, ali ne i za ploču?

U Sotu stoji ploča mjesne zajednice na srpskom (ćirilica i latinica), slovačkom i rusinskom, ali ne i na hrvatskome iako je u službenoj upotrebi već 11 godina. Isto toliko godina je i ploča na ulazu u Ljubu bez naziva na hrvatskome. Čak 15 godina Monoštorci čekaju na ploče na hrvatskome za vrtić, školu i dom zdravlja.

**** »U pogledu uporabe hrvatskog jezika i pisma, inspekcijski nadzor je obavljen u naseljenim mjestima Subotica i Palić«, navode iz Pokrajine***

Prava na službenu uporabu hrvatskog jezika i pisma u Srbiji najveća su na teritoriju Grada Subotice, budući da je jezik kao službeni priznat u cijelom Gradu (Subotica plus 18 okolnih naselja) i u tijelima i organizacijama Autonomne Pokrajine Vojvodine (APV). U mjestima u kojima su hrvatski jezik i pismo u službenoj uporabi, ali ne na razini cijele općine/grada primjena prava na službenu uporabu jezika i pisma svodi se samo na postavljanje ploča s nazivima mjesta, odnosno ulica i institucija i na sporadičnije topografije. Takav slučaj je u 11 vojvođanskih mjesta: Stara Bingula (Grad Srijemska Mitrovica), Batrovci, Sot i Ljuba (Općina Šid), Sonta (Općina Apatin), Monoštor, Bereg, Lemeš (Grad Sombor), Stari Slankamen (Općina Indija) te Plavna i Bođani (Općina Bač).

Hrvatski jezik i pismo uvedeni su u službenu uporabu na teritoriju Srbije najprije u Gradu Subotici 1993. godine. Kao jedan od šest službenih jezika i pisama u tijelima i organizacijama APV hrvatski je uveden 2009. U Staroj Binguli hrvatski kao službeni jezik dobio je status 2005., u Sonti 2006., u Monošturu i Beregu 2008., u Sotu, Batrovcima i Ljubi 2012., a u Lemešu, Starom Slankamenu, Plavnoj i Bođanima 2019. godine.

Latinica, a ne hrvatski

Terenskim istraživanjem uočili smo da se na području Grada Subotice najviše primjenjuje Zakon o službenoj uporabi jezika i pisma kada su u pitanju natpisi na javnim pločama. Na ulazu i izlazu iz Subotice i okolnih naselja, ispred javnih institucija i poduzeća i ulica postoje ploče na srpskome, hrvatskome, mađarskome, a ponegdje već i na bunjevačkome. Iako je bunjevački jezik kao službeni uveden prije dvije godine, sudeći prema odgovoru koji smo dobili iz Pokrajine, do kraja tekuće bit će zamijenjene sve javne ploče na kojima nije zastupljen.

S druge strane, u naselju Lemeš hrvatski je kao službeni uveden prije četiri godine, a još uvijek ne postoje ploče na hrvatskome jeziku, čak niti na ulazu i izlazu iz mjesta. Na ulaznoj ploči stoji naziv mjesta na srpskome na ćirilici i latinici, budući da su to priznata pisma u Gradu Somboru, i na mađarskome. Ploča Svetozara Miletića s hrvatskim nazivom Lemeš još uvijek ne postoji.

Predstavnici hrvatske nacionalne manjine u Savjetu za međunacionalne odnose Grada Sombora proteklih godina pokušavali su pitanje službene uporabe hrvatskog jezika u Lemešu staviti na dnevni red sjednice Savjeta kako bi se od lokalne samouprave zatražilo poštovanje vlastitog Statuta, ali su ostali članovi Savjeta, pripadnici drugih manjina i većinskog naroda, bili protiv takve inicijative, pa ta tema nikada nije bila na dnevnom redu Savjeta za međunacionalne odnose.

Osim Lemeša, postoje i druga mjesta u kojima je hrvatski službeni jezik već godinama, a ploče nisu zamijenjene.

Iste godine kao i u Lemešu hrvatski jezik postao je službeni i u Bođanima. Ovdje također nema natpisa na hrvatskome, a ima ih na srpskome na ćirilici i latinici, mađarskome i slovačkome. U Sotu stoji ploča mjesne zajednice na srpskom (ćirilica i latinica), slovačkom i rusinskom, ali ne i na hrvatskome iako je u službenoj upotrebi već 11 godina. Isto toliko godina je i ploča na ulazu u Ljubu bez

naziva na hrvatskome. Čak 15 godina Monoštorci čekaju na ploče na hrvatskome za vrtić, školu i dom zdravlja.

Inspekcijski nadzor Pokrajine

Radi nadzora nad primjenom Zakona o službenoj uporabi jezika i pisma Pokrajina preko svojih tijela vrši inspekcijski nadzor.

Iz Pokrajinskog tajništva za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice kažu kako se nadzor nad primjenom Zakona o službenoj uporabi jezika i pisma obavlja redovito, na temelju Godišnjeg plana inspekcijskog nadzora. Osim navedenog, ističu i da se inspekcijski nadzori obavljaju izvanredno u slučajevima da postoje predstavke pravnih ili fizičkih osoba o navodnim nepravilnostima u primjeni službene uporabe jezika i pisma u APV-u.

Prema Godišnjem planu Tajništva tijekom 2022. godine planirana su tri redovita inspekcijska nadzora, a do 29. prosinca (kada smo dobili odgovor) urađen je jedan.

»Posljednji put inspekcijski nadzor obavljen je 22. prosinca 2022., a do kraja 2022. planirano je da se obave još dva redovita inspekcijska nadzora« (!), stoji u dopisu.

U protekloj godini terenski inspekcijski nadzor obavljen je na teritoriju Bačke i Banata u deset mjesta. U gotovo svim obavljenim inspekcijskim nadzorima pronađena su kršenja primjene prava na službenu uporabu jezika i pisma.

»Nakon obavljenih inspekcijskih nadzora, inspekcija je u 90% obavljenih nadzora naložila mjere za postizanje potpune i pravilne primjene prava na službenu uporabu jezika i pisma. Neregularnosti su se uglavnom odnosile na nepostojanje pravilnog i potpunog načina ispisivanja ploča s nazivima ulica u naseljenim mjestima uslijed nedostatka financijskih sredstava, a imajući u vidu brojnost istih.«

Nadzor se, kako navode, provodi u središtu jedinice lokalne samouprave, tj. u većim mjestima, ali i u manjim naseljenim mjestima na teritoriju određene jedinice lokalne samouprave.

Provjereni Subotica i Palić

Uporaba hrvatskoga jezika i pisma protekle godine provjeravala se u dva mjesta – Subotici i Paliću.

»U pogledu uporabe hrvatskog jezika i pisma inspekcijski nadzor je obavljen u naseljenim mjestima Subotica i Palić. Inspekcija je naložila upotpunjavanje načina primjene uporabe svih jezika koji su u navedenim mjestima uvedeni u službenu uporabu, a rok za izvršenje naloženih mjera ističe tijekom 2023.«, navode iz Pokrajine.

U slučaju uočavanja i zapisnički utvrđenih propusta na terenu, rok za njihovo popravljivanje nije kraći od 30, odnosno 60 dana. Zbog neizvršenja naloženih mjera nakon isteka roka inspekcija ima pravo pokrenuti prekršajni i/ili kazneni postupak koji može dovesti i do novčanog kažnjavanja nadziranog subjekta.

»U slučaju uočavanja i zapisnički utvrđenih propusta i nepravilnosti, inspekcija neovisno određuje rok za izvršavanje naloženih mjera koji uglavnom nije kraći od 30 dana, a s obzirom na to da ispravak uočenih nepravilnosti i potpuna i pravilna primjena službene uporabe jezika nije jednostavna, već zahtijeva primjenu određenih procedura, pokretanje postupaka javnih nabava, konzultacije s nacionalnim vijećima nacionalnih manjina i planiranje proračunskih sredstava za realizaciju. U slučaju da se nakon isteka utvrđenog roka naložene mjere ne izvrše ili nadzirani subjekt ne obavijesti inspekciju o izvršavanju istih, inspekcija obavlja kontrolni inspekcijski nadzor i rješenjem nalaže ponovno izvršenje mjera u roku od 30 dana. Ukoliko istekom navedenog roka nisu izvršene naložene mjere, odnosno inspekcija nije obaviještena o izvršenju, inspekcija može pokrenuti prekršajni i/ili kazneni postupak koji može dovesti do novčanog kažnjavanja nadziranog subjekta«, stoji u odgovoru iz Pokrajinskog Tajništva za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice.

Jezici i pisma u službenoj uporabi u statutima gradova i općina na teritoriju AP Vojvodine

Općina																				
Ada																				
Alibunar																				
Apatin			1																	
Bač																				
Bački Petrovac																				
Bačka Palanka																				
Bačka Topola																				
Bela Crkva																				
Beočin																				
Bečej																				
Vrbas																				
Vršac																				
Žabalj																				
Žitište																				
Zrenjanin																				
Indija			2	7																
Irig			3																	
Kanjiža																				
Kikinda			4																	
Kovačica																				
Kovin																				
Kula																				
Mali Idoš																				

Općina																				
Nova Crnja																				
Novi Bečej																				
Novi Kneževac																				
Novi Sad																				
Opovo																				
Odžaci																				
Pančevo			5	10												18	19			
Pećinci																				
Plandište																				
Ruma																				
Senta																				
Sečanj																				
Sombor																				
Srijemska Mitrovica																				
Srbobran																				
Srijemski Karlovci																				
Stara Pazova																				
Subotica																				
Temerin																				
Titel																				
Čoka																				
Šid																				

Izvor: www.puma.vojvodina.gov.rs (pristupljeno 24. 1. 2023.)

Srpski cirilica
Srpski latinica
Mađarski
Slovački
Rumunjski
Rusinski
Hrvatski
Češki
Bugarski
Makedonski
Bunjevački
Romski
Crnogorski

Jezik je u uporabi samo u navedenim mjestima

Mađarski

- 1 – Kupusina i Svilojevo
- 2 – Maradik
- 3 – Dobrodol i Šatrinci
- 4 – Banatska Topola, Rusko selo, Sajjan i Grad Kikinda
- 5 – Pančevo i Ivanovo

Slovački

- 6 – Lug
- 7 – Slankamenački Vinogradi
- 8 – Stara Bingula
- 9 – Stara Pazova

Rumunjski

- 10 – Banatsko Novo Selo

Rusinski

- 11 – Stara Bingula

Hrvatski

- 12 – Sonta
- 13 – Bođani i Plavna
- 14 – Stari Slankamen
- 15 – Monoštor, Bereg, Lemeš
- 16 – Stara Bingula
- 17 – Sot, Batrovci i Ljuba

Bugarski

- 18 – Ivanovo

Makedonski

- 19 – Jabuka i Kačarevo

Romski

- 20 – Vajska

J. D. B.

Vijeća i predstavnici nacionalnih manjina

Za razliku od Srbije, u kojoj se manjinske samouprave biraju isključivo na nacionalnoj (državnoj) razini, u Hrvatskoj se one biraju na regionalnoj i lokalnoj razini, a nakon izbora mogu formirati nacionalne koordinacije na državnoj razini. SNV je nacionalna koordinacija vijeća srpske nacionalne manjine, izabrano je političko, savjetodavno i koordinativno tijelo koje djeluje kao samouprava Srba u Hrvatskoj

U Srbiji su prošle godine održani izbori za nacionalna vijeća nacionalnih manjina, u Hrvatskoj se ove godine u svibnju održavaju izbori za vijeća i predstavnike nacionalnih manjina. Međutim, iako se i jedni i drugi zovu vijeća, način izbora, uloga i njihovo funkcioniranje su veoma različiti.

U Srbiji su nacionalna vijeća organizacije kojoj se povjeravaju određena javna ovlaštenja da sudjeluje u odlučivanju ili samostalno odlučuje o pojedinim pitanjima iz područja kulture, obrazovanja, informiranja i službene uporabe jezika u cilju ostvarivanja kolektivnih prava nacionalne manjine na samoupravu u ova četiri područja. Nacionalna vijeća se biraju i funkcioniraju samo na državnoj razini (ne i na lokalnu i na razini Pokrajine) i predstavljaju manjine u ova četiri područja. Financiraju se iz državnog, pokrajinskog i lokalnih proračuna, donacija i ostalih prihoda.

U Hrvatskoj su uloga i način biranja vijeća (i predstavnika) nacionalnih manjina bitno drugačiji. Oni se formiraju radi ostvarivanja prava na zastupljenost u predstavničkim tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave. Biraju ih pripadnici nacionalnih manjina na lokalnoj razini radi sudjelovanja u javnom životu i upravljanju lokalnim poslovima, a mogu osnivati svoje koordinacije koje djeluju na državnoj razini.

Vijeća nacionalnih manjina u Hrvatskoj

Izbori članova vijeća nacionalnih manjina u jedinicama lokalne, odnosno regionalne samouprave provode se u jedinicama samouprave na čijem području pripadnici pojedine nacionalne manjine sudjeluju s najmanje 1,5% u ukupnom stanovništvu, u jedinicama lokalne samouprave na čijem području živi više od 200 pripadnika pojedine nacionalne manjine te u jedinicama regije na čijem području ih živi više od 500. Ukoliko nije ispunjen niti jedan od ovih uvjeta, a na području lokalne ili područne samouprave živi najmanje 100 pripadnika nacionalne manjine, imaju pravo birati svog predstavnika. U vijeća nacionalnih manjina županije, odnosno Grada Zagreba bira se 25, u vijeća grada 15, a u vijeća općine 10 članova pripadnika nacionalne manjine. Pravo birati i biti birani imaju punoljetni hrvatski državljani koji su u registru birača upisani

kao pripadnici nacionalne manjine i koji imaju prijavljeno prebivalište na tom području. Ovlašteni predlagatelji lista kandidata mogu biti udruge nacionalne manjine i grupe birača – najmanje 20 u općini, 30 u gradu i 50 u županiji i Gradu Zagrebu.

Izabrana vijeća, odnosno predstavnici nacionalnih manjina, imaju pravo predlagati tijelima jedinice samouprave mjere za unaprjeđivanje svoga položaja, isticati kandidate za dužnosti u tijelima državne uprave i tijelima jedinica samouprave, biti obaviješteni o svakom pitanju o kome će se raspravljati, a tiče se njihovog položaja, davati mišljenja i prijedloge na programe radijskih i televizijskih postaja na lokalnoj i regionalnoj razini namijenjene nacionalnim manjinama ili na programe koji se odnose na manjinska pitanja.

Zahvaljujući ovakvom rješenju izbora vijeća i predstavnika nacionalne manjine nakon posljednjih provedenih izbora u svibnju 2019. građani srpske nacionalnosti u Hrvatskoj izabrali su ukupno 1987 članova vijeća u 154 vijeća (u 19 županija, 59 gradova i 76 općina) i sedam predstavnika.

SNV – Nacionalna koordinacija vijeća

Nakon svakih provedenih izbora predsjednici županijskih vijeća i županijski predstavnici potpisuju Sporazum o osnivanju Koordinacije vijeća srpske nacionalne manjine za područje Hrvatske, a u momentu kad većina svih izabranih predsjednika potpiše navedeni dokument Koordinaciji se produžuje mandat za rad. Nakon izbora 2019. godine Koordinaciji SNV-a pristupilo je 19 županijskih vijeća i predstavnika (od ukupno 20 izabranih). Sada mrežu SNV-a čini 144 vijeća i predstavnika, a ukupan broj vijećnika je 1744.

»SNV je nacionalna koordinacija vijeća srpske nacionalne manjine, izabrano je političko, savjetodavno i koordinativno tijelo koje djeluje kao samouprava Srba u Hrvatskoj. Bavi se zaštitom i promocijom ljudskih, građanskih i nacionalnih prava Srba, te pitanjima njihova identiteta, participacije i integracije u hrvatsko društvo. Vijeće je osnovano na temelju Erdutskog sporazuma i Pisma Vlade RH o dovršenju mirne reintegracije, koji Srbima jamče manjinsku samoupravu i pravo na organiziranje, te na

temelju višestoljetne tradicije srpske samouprave (crkveno-narodni sabori, zakonodavni i politički akti kojima se regulirao položaj Srba tijekom 18. i 19. stoljeća, dokumenti Zemaljskog antifašističkog vijeća). Osnovano je 1997. godine u Zagrebu na inicijativu Saveza srpskih organizacija (SKD *Prosvjeta*, Srpski demokratski forum, Zajednica Srba Rijeke i Istre, Zajedničko veće opština), a osnivači su bili i Samostalna demokratska srpska stranka (SDSS), Baranjski demokratski forum, Udruženje izbjeglih i prognanih Srba, predstavnici nekih crkvenih općina Srpske pravoslavne crkve, saborski zastupnici Srbi i ugledni pojedinci«, navodi se na njihovom portalu.

SNV kao nacionalna koordinacija vijeća srpske nacionalne manjine ima Skupštinu, Predsjedništvo, Nadzorni odbor, predsjednika, dva zamjenika predsjednika, generalnog tajnika, pet potpredsjednika i Savjet.

Skupštinu Vijeća čine delegati članica SNV-a i predstavnici srpske nacionalne manjine i ona donosi Statut, Poslovnik, Program rada, usvaja Financijski plan i Završni račun te odlučuje o izboru i razrješenju predsjednika i zamjenika predsjednika. Također, ovo tijelo donosi odluku o suradnji s koordinacijama, organizacijama i institucijama iz zemlje i inozemstva te odlučuje o promjeni ciljeva i djelatnosti.

Predsjedništvo je izvršno i koordinacijsko tijelo koje čine predsjednik (**Milorad Pupovac**), zamjenica predsjednika (**Dragana Jeckov**), potpredsjednici (**Nikola Arbutina**, **Svetislav Mikerević**, **Nikola Ivanović** i **Zoran Stanković**) te predsjednici svih županijskih vijeća i izabrani predstavnici na razini županija. Zadatak ovog tijela je da koordinira realizaciju odluka, razmatra sva pitanja iz nadležnosti Vijeća te priprema i predlaže Skupštini akte i odluke iz svoje nadležnosti. Generalni tajnik je **Aleksandar Milošević**. SNV ima i Nadzorni odbor i Savjet koji raspravlja o strateškim i razvojnim odlukama te daje prijedloge i preporuke za Predsjedništvo i Skupštinu.

Centralni ured Srpskog narodnog vijeća, smješten u Zagrebu, sastoji se od odjela koji se bave specifičnim područjima i to su Arhiv Srba, Centar za razvoj i investicije, Odjel za financije, Odjel za kulturu, Koordinacija rada manjinskih vijeća i predstavnika, Odjel za obrazovanje, Politička akademija, Pravni odjel, Odjel za socijalna i humanitarna pitanja i tjednik *Novosti*.

Na portalu SNV-a se navodi kako su problemi s kojima se suočavaju Srbi u Hrvatskoj dominantno proizašli iz prethodnog rata. »Budući da ni 20 godina nakon ratnih zbivanja oni još nisu riješeni, rad SNV-a je, uz promociju

srpske kulture i identiteta, fokusiran na borbu za građanska, ljudska i nacionalna prava srpske zajednice u Hrvatskoj. Dio rada usmjeren je i na zagovaračke procese pred relevantnim međunarodnim i državnim institucijama.«

Djelovanje SNV-a je podijeljeno na nekoliko područja, kao samouprava Srba u Hrvatskoj aktivno sudjeluje u procesu ubrzanja povratka i reintegracije Srba u hrvatsko društvo, pruža besplatnu pravnu pomoć i bavi se i problematikom nestalih osoba, ratnim zločinima i diskriminacijom po nacionalnoj osnovi. Kontinuirano radi i na razvoju povratničkih i nerazvijenih sredina. Političku akademiju su pokrenuli 2008. kao program dodatnog obrazovanja za mlade, a provode i druge edukativne aktivnosti.

Vodi sustavnu brigu o obilježavanju godišnjica i održavanju mjesta sjećanja na kojima se odaje počast i pijetet žrtvama stradalima u Drugom svjetskom ratu te obilježava stradanje i egzodus Srba u posljednjem ratu. Bavi se i pitanjima zaštite i obnove spomeničkog naslijeđa. Razvija i nakladničku djelatnost na području zaštite ljudskih i manjinskih prava te očuvanja kulturnog identiteta, a od 1999. godine izdaje tjednik *Novosti*. Izdaju i *Bilten*, periodičnu publikaciju koja u specijaliziranim temama donosi prikaz glavnih problema s kojima se susreću Srbi u Hrvatskoj.

Jasminka Dulić

Kroz serijal članaka podastrijet ćemo pojedine aspekte zakonskih rješenja, institucija, društvenih normi i pokazatelja društvenog položaja od značaja za bolje razumijevanje položaja nacionalnih manjina kada su u pitanju Hrvati u Srbiji i Srbi u Hrvatskoj kao pripadnici nacionalne manjine.

Aleksandar Popov, Centar za regionalizam Novi Sad

FOTO: autonomija.info

Ne možemo zauvijek ostati zarobljeni u prošlosti

Intervju vodila: Jasminka Dulić

Prošlost se ne smije zanemariti, ali se zbog nje, posebno mladima, ne smiju zatvoriti svi putevi budućnosti. Dakle, nije normalno da skoro tri desetljeća od završetka ratnih sukoba imamo atmosferu između naših država i općenito u regiji kao početkom devedesetih. Ulaskom Žigmanova u Vladu omogućeno je sudjelovanje hrvatske zajednice u izvršnoj vlasti i to preko, za njih, važnog resora ljudskih i manjinskih prava i društvenog dijaloga

S predsjednikom Centra za regionalizam i kopredsjednikom Igmanske inicijative **Aleksandrom Popovim** razgovarali smo o srpsko-hrvatskim odnosima, temi koju je pokrenuo odlazak izaslanstva Vlade Srbije na Božićni domjenak koji svake godine priređuje Srpsko nacionalno vijeće u Zagrebu. Je li ovaj događaj doista pokrenuo proces »odleživanja« vrlo zategnutih odnosa na političkoj razini ili je tek bio jedna gesta koja će se brzo zaboraviti, pokazat će vrijeme. Prema Popovu, »za sada je to samo jedna gesta koja bi mogla naznačiti da će biti nastavak ovog procesa odleživanja međusobnih odnosa, a ukoliko se stvarno želi stati na kraj dosadašnjem dugogodišnjem veoma lošem trendu u međusobnim odnosima bilo bi neophodno upriličiti novi susret, ali na službenom nivou«.

► **Kako Vi vidite potpisivanje deklaracije od strane predstavnika hrvatske i srpske manjine i odlazak**

izaslanstva Vlade Srbije u Zagreb koje je najavljivano kao početak otopljanja odnosa između dvaju naroda i dviju država. Sada, kada je taj događaj iza nas, smatrate li da će ovaj događaj pomjeriti nešto u pozitivnom smjeru?

Bez obzira na činjenicu da je predsjednik Srbije dao nalog srpskom šefu diplomacije da odlaskom u Zagreb na prijam povodom proslave pravoslavnog Božića odmrzne odnose s Hrvatskom, glavni akteri ovog događaja su ipak bili predstavnici hrvatske manjine u Srbiji i srpske u Hrvatskoj – **Tomislav Žigmanov** i **Milorad Pupovac**. I faktički, za sada jedini opipljiv rezultat ove diplomatske inicijative je *Deklaracija o suradnji Srba u Hrvatskoj i Hrvata u Srbiji* koju su njih dvojica tom prilikom potpisali. Njih dvojica su još odranije imali dobre odnose i suradnju i ovaj dokument je samo još formalizirao tu suradnju i dao joj službeni okvir. Kada je riječ o službenom državnom nivou, čini se da je cijela stvar odrađena ad hoc, bez ozbiljnijih priprema koje su trebale tome prethoditi kroz dogovor o programu posjeta između službenog Beograda i Zagreba. Tu prije svega mislim da je bilo za očekivati da će uz neslužbeni dio, odnosno susret dužnosnika dviju država na prijemu povodom pravoslavnog Božića, doći i do službenog susreta **Dačića** i **Plenkovića** i ministra **Grlića Radmana**, gdje bi se govorilo o trenutnim odnosima dviju zemalja, kao i o narednim koracima za njihovo poboljšanje, što se nije dogodilo. Nije došlo ni do službenog susreta ostalih ministara iz srpske delegacije s njihovim pandanima iz Vlade Hrvatske. Je li bilo prilike da se i u neslužbenom razgovoru napravi neki dogovor, nije poznato, ali da jeste sigurno bi dvije strane o tome obavijestile javnost. Dakle, za sada je to samo jedna gesta koja bi mogla naznačiti da će biti nastavak ovog procesa odleđivanja međusobnih odnosa, kako je to nazvao predsjednik **Vučić**.

► Prvi puta su se predstavnici dvije manjine našli u ulozi da otvore vrata za procese poboljšanja suradnje. Nije li previše očekivati da jedan događaj koji, iako je bio na simboličkoj ravni pozitivan, suštinski pokrene i preokrene stvari? Koji su sljedeći koraci, tko ih treba učiniti?

Ukoliko se stvarno želi stati na kraj dosadašnjem dugogodišnjem veoma lošem trendu u međusobnim odnosima bilo bi neophodno da se upriliči novi susret, ali na službenom nivou. Razlog da se to dogodi je i da je u izvještaju Europske komisije o napretku Srbije k EU za prošlu godinu ocijenjeno »da su odnosi Srbije i Hrvatske zategnuti uz povremena politička sukobljavanja«. Najbolje bi bilo kada bi se taj sastanak dogodio na najvišem nivou, jer sjetimo se samo koliko je onaj čuveni sastanak **Tadića** i **Josipovića** na susretu bez kravata u Opatiji 2010. godine tada pridonio relaksaciji međusobnih odnosa. Međutim, upitno je je li to sada moguće s obzirom na uzajamni odnos predsjednika Srbije i Hrvatske. No, ukoliko to nije moguće zbog personalnih razloga ne vidim zašto naredni korak ne bi bio posjet premijera **Plenkovića** ili nekog drugog hrvatskog dužnosnika Srbiji (**Vučić** je 2018. godine bio u Zagrebu) i to bi bila prilika da se su-

miraju dosadašnji odnosi, kao i problemi u njima, ali i da se dogovore dalji koraci u normalizaciji odnosa. Prvi od tih koraka bi trebao biti dogovor o zajedničkom sastanku dviju vlada na kojem bi se sagledala sadašnja situacija u međusobnim odnosima, dokle se stiglo u rješavanju preostalih otvorenih pitanja i dogovorili sljedeći koraci u tom pravcu. Paradoks je u tome da, na primjer, srpska Vlada održava zajedničke sastanke sa zemljama s kojima nemamo skoro nikakvih otvorenih pitanja ili problema (na primjer Slovenija), a da se ne održavaju takvi sastanci sa zemljama s kojima bismo kroz dijalog počeli rješavati gomilu otvorenih pitanja koja ne samo da remete dobrosusjedske odnose nego otežavaju život običnih građana. Samo da podsjetim: u Deklaraciji o normalizaciji odnosa dviju zemalja koju su **Aleksandar Vučić** i **Kolinda Grabar-Kitarović** potpisali 2016. godine kao otvorena pitanja navedena su pitanja nestalih, granica, sukcesije, manjina, kao i migranti. Tome bi se moglo dodati i pitanje odnosa prema nedavnoj prošlosti, kao i suradnje pravosudnih tijela.

► Kako i zašto je došlo do zamrzavanja odnosa između Hrvatske i Srbije po Vašem mišljenju u proteklih nekoliko godina? Kome je to u interesu? Tko sprječava bolje odnose?

Igmanska inicijativa, čiji sam ja kopredsjednik za Srbiju, početkom prosinca prošle godine je predstavila *Indeks regionalne suradnje*, koji zapravo predstavlja izvještaj iz sjenke o odnosima četiri države Daytonskog sporazuma u području politike, društva i privrede. Osnovni zaključak iz ovog izvještaja je da je najbolja suradnja u području privrede jer ona funkcionira na principu interesa, da je dobra i u pojedinim područjima društva, kao što je suradnja sveučilišta i kulturna suradnja, a da je najgora u području politike. Konstatirano je da političari svojim neodgovornim izjavama, koje prenose mediji pod njihovom kontrolom, najviše pridonose kvarenju ukupnih odnosa između dviju država. Njima to odgovara, jer na taj način homogeniziraju svoje biračko tijelo, a ujedno guraju pod tepih probleme na domaćem terenu kao što je visoka korupcija, loš standard građana, odlazak mladih u inozemstvo na rad...

► Smatrate li da sadašnji politički lideri Srbije mogu uraditi ključne korake u pomirenju i suradnji? Drugim riječima, mogu li oni koji su bili članovi političkih stranaka koje su poticale rat i sudjelovale u njemu (što se najčešće zamjera iz Hrvatske) sudjelovati u procesima pomirenja? S druge strane, međutim, nisu li upravo oni ti koji bi trebali sudjelovati u tim procesima budući da inicijative nevladinih organizacija i onih političara koji su bili u demokratskim (građanskim) opcijama nisu donijele očekivani rezultat pomirenja, suradnje, dobrih odnosa?

Problem je u tome što i u Srbiji i u Hrvatskoj imamo na vlasti političke opcije koje su bile na vlasti i za vrijeme ratova koji su vođeni devedesetih godina prošlog stoljeća, a u Srbiji su i personalno ključni ljudi u vlasti oni koji su bili i dio vlasti tijekom devedesetih. Tako i jedna i druga strana nije spremna pokrenuti proces suočavanja s proš-

FOTO: Medija Centar

lošću nego njeguju narativ da su naši koji su osuđeni za ratne zločine zapravo heroji, a oni s druge strane zločinci. Isto tako, naše žrtve su vrijedne pijeteta, a tuđe nisu vrijedne ni pomena i dijele se na naše i njihove, a zapravo svaka od njih ima ime i prezime. Dakle, mislim da se ovaj proces suočavanja s prošlošću, bez kojeg neće biti ni normalnih odnosa između naših zemalja, može provesti samo uz medijaciju sa strane. Ali i bez toga bi se mogla rješavati bar neka od ključnih pitanja koja se tiču građana i jedne i druge zemlje, ali za to ne postoji politička volja. Što se tiče prošle vlasti u Srbiji, ona je i započela proces pomirenja dobrim gestama poput isprika i posjeta stratištima i odavanjem počasti žrtvama pripadnika drugog naroda. To je bio obećavajući trend koji je prekinut njihovim odlaskom s vlasti. Međutim, oni nisu zbog toga izgubili izbore nego zbog korupcije koja je mjerena sa sadašnjom bila na nekom svjetskom nivou.

► **Potpredsjednik Ivica Dačić danas govori, i općenito sa srpske strane često od političara dolaze poruke kako o prošlosti ne treba govoriti jer su tumačenja prošlosti različita, dok s druge strane iz Hrvatske dolaze poruke kako bez suočavanja s prošlošću nema dobih i iskrenih odnosa. Kakvo je Vaše mišljenje o tome?**

Za tango je potrebno dvoje, pa bi i na otvaranje procesa suočavanja s prošlošću bile potrebne obje strane, ali ta spremnost ne postoji ni kod jedne. Prošlost se ne smije zanemariti, ali se zbog nje, posebno mladima, ne smiju zatvoriti svi putevi budućnosti. Dakle, nije normalno da skoro tri desetljeća od završetka ratnih sukoba imamo atmosferu između naših država i općenito u regiji, kao početkom

devedesetih. To ne smije biti razlog da ne rješavamo otvorena pitanja koja su važna za obje zemlje, ali prije svega za njihove građane. Ne možemo zauvijek ostati zarobljeni u prošlosti i nove generacije zadojiti istom mržnjom i tako posijati novo sjeme za neke buduće sukobe.

► **Kako Vi razumijete proces suočavanja s prošlošću? Kako pokrenuti ove procese kada se već trideset godina u tome ne uspijeva?**

Mi smo u okviru *Igmanske inicijative* početkom ovog stoljeća imali projekt pod nazivom »Istina o prošlosti – temelj budućnosti« u kojem je sudjelovao i poznati tvorac modela pomirenja u Južnoafričkoj Republici **Aleks Borrejn**. Zaključak eksperata koji su radili na ovom projektu je bio da je svaki model priča za sebe i može se primijeniti na samo određeno područje, tako da je kod svakog pojedinačnog slučaja potrebno tragati za originalnim modelom. Budući da je rat bio regionalnog karaktera i ratna zbivanja se mogu sagledavati samo u regionalnom kontekstu i na regionalnom nivou. U tom pogledu je koalicija nevladinih organizacija REKOM bila na pravom putu zalažući se za formiranje regionalne komisije za suočavanje s prošlošću i pomirenje. Na žalost, čak i uz podršku međunarodne zajednice, ovaj pokušaj nije uspio jer pojedine vlade nisu pristale sudjelovati u ovom projektu.

► **Živimo u dvadeset i prvom stoljeću, rat koji se dogodio bio je medijski praćen, dokumentiran, uglavnom činjenice su poznate. Kako je onda moguće da čak ni oko činjenica o ratu ne postoji suglasnost? O različitim tumačenjima da ne govorimo.**

Problem je u tome što, i pored činjenica dokumentiranih kroz pisane, video ili druge dokumente svaka strana

iz njih uzima samo ono što njoj odgovara. Tako je i kad je riječ o konkretnim događajima, kao što su *Oluja*, Vukovar ili neki drugi tragičan događaj iz rata, gdje svaka strana koristi te separatne dokumente i činjenice. Tako imamo dvije istine umjesto da kroz sagledavanje svih činjenica dođemo do zajedničkog stava o tome što se stvarno dogodilo. Onda se ovakve separatne istine koriste za stalno međusobno optuživanje i podgrijavanje netrpeljivosti jednih prema drugima.

► **Kako Vi osobno gledate na karakter rata koji se vodio u Hrvatskoj?**

Već sam djelomično odgovorio na ovo pitanje u jednom od prethodnih odgovora. Naime, sva ratna zbivanja se moraju sagledavati u regionalnom kontekstu. Nesumnjivo je najveća odgovornost tadašnje srpske vlasti i konkretno **Slobodana Miloševića** za pokretanje tragičnih ratnih događaja na prostorima nekadašnje Jugoslavije tijekom devedesetih godina prošlog stoljeća. Međutim, ne treba zaboraviti da je dogovor Miloševića i **Tuđmana** iz Karađorđeva o podjeli Bosne i Hercegovine pridonio regionalnom karakteru ratnih sukoba.

► **Zašto se u Srbiji ne mogu podići spomen obilježja u logorima gdje su ljudi stradali niti spomen obilježje stradalim Hrvatima u Vojvodini? Niti Boris Tadić to nije želio uraditi, govoreći kako još »nije vrijeme«. Kada će doći to vrijeme?**

To se i ja pitam i često sam javno postavljao ovo pitanje. I tadašnja vlast koju je predvodila Demokratska stranka je zazirala od toga da se zamjeri tada jakom nacionalističkom dijelu društva i na taj način izgubi uporište u svom biračkom tijelu, koje su uz građane koji su oduvijek bili protiv rata i nacionalizma činili i umjereni nacionalisti. Doduše, mislim da je nedostajalo i osobne hrabrosti tadašnjih lidera da ne podliježu takvim utjecajima i da sami progovore o toj sramnoj mrlji kao što su bili logori za Hrvate i da postave obilježja tamo gdje su se oni nalazili. Od ove vlasti se tek ne može očekivati da će uraditi tako nešto.

► **Svjedoci smo da se u medijima u Srbiji Hrvati često nazivaju ustašama (čak i na naslovnicaма vrlo čitanih medija), a da se malo tko od intelektualaca, novinara, političara, stručnjaka na to osvrće. Kao da je to normalno. Zašto je to tako?**

To je radi njegovanja narativa oko toga da su samo Srbi bili žrtve u ratovima devedesetih i to ne rade samo tabloidi nego na žalost i pojedini neodgovorni političari, među kojima je prednjačio bivši ministar obrane **Aleksandar Vulin**. Naravno da to nije normalno i doprinosi trovanju ukupne situacije u regiji, koja je i inače najgora od devedestih prošloga stoljeća. Na ovakve pojave redovno ukazuju i osuđuju ih nevladine organizacije, među kojima i Centar za regionalizam i njegove partnerske organizacije.

► **Predsjednik DSHV-a Tomislav Žigmanov smatra kako je njegov ulazak u Vladu Srbije promijenio položaj Hrvata u Srbiji. Smatrate li i Vi da njegov ulazak u Vladu može promijeniti percepciju Hrvata u Srbiji od strane većinskog naroda, medija, političara i položaj hrvatske nacionalne manjine?**

Mislim da je njegov ulazak u Vladu već pridonio da se mijenja ne samo percepcija Hrvata u Srbiji nego je pridonio i da se ojača utjecaj hrvatske zajednice na vođenje manjinskih politika u Srbiji. Naime, Bilateralnim sporazumom o zaštiti prava nacionalnih manjina koji su 2004. godine potpisale tadašnja SR Jugoslavija i Hrvatska, koji je preuzela Srbija kao svoje pravno naslijeđe, predviđeno je da srpska manjina u Hrvatskoj i hrvatska u Srbiji budu politički zastupljeni na svim razinama vlasti. Hrvatska je tu obvezu ispunila tako što je Ustavnim zakonom predvidjela tri garantirana mjesta u Saboru za pripadnike srpske manjine, dok u Srbiji postoji prirodni prag, tako da hrvatska zajednica u Srbiji može imati svoje zastupnike samo preko koalicijskih lista. Ulaskom Žigmanova u Vladu omogućeno je sudjelovanje hrvatske zajednice u izvršnoj vlasti i to preko, za njih, važnog resora ljudskih i manjinskih prava i društvenog dijaloga.

GRADSKA UPRAVA GRADA SUBOTICE
TAJNIŠTVO ZA GRAĐEVINARSTVO

Sukladno članku 50. Zakona o planiranju i izgradnji (*Sl. glasnik RS*, br. 72/2009, 81/2009 - ispr., 64/2010 - odluka US, 24/2011, 121/2012, 42/2013 - odluka US, 50/2013 - odluka US, 98/2013 - odluka US, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 - dr. zakon, 9/2020 i 52/2021) i člancima od 55. do 68. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade planskih dokumenata (*Službeni glasnik RS*, br. 32/19)

Oglašava

JAVNI UVID U

Nacrt Plana generalne regulacije
za naselje Novi Žednik

Javni uvid može se obaviti od 30. siječnja do 3. ožujka 2023. god., radnim danima od 8 do 12 sati u Gradskoj upravi Subotice, Trg slobode 1.

Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid u Plan u Gradskoj upravi Grada Subotice, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, ured br. 204 i na službenoj internetskoj stranici Grada Subotice www.subotica.rs u rubrici Građevinarstvo – Javni uvid.

Primjedbe na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 i 9), od 30. siječnja do 3. ožujka 2023. godine.

Javna sjednica Komisije za planove bit će održana 14. ožujka 2023. u 13 sati u zgradi Stare gradske kuće (u Plavoj sali), Trg slobode 1.

Pravne i fizičke osobe mogu pred Komisijom za planove obrazložiti svoje primjedbe koje su u pisanom obliku dostavljene tijekom javnog uvida.

Klerici i laici samo skupa imaju smisao

»Biti svećenik bez vjernika laika je smiješno.
Vjernici laici su esencija, bit Crkve«, rekao je vlč. Vinko Cvijin

Dani biskupa Ivana Antunovića završeni su XXXII. Razgovorom, koji je na temu »Angažman vjernika laika u mjesnoj crkvi« održan 19. siječnja u pastoralnom centru *Augustinianum*. Zanimljiva tema okupila je lijep broj posjetitelja koji su imali prilike čuti četiri izlagača, a potom se i sami uključiti u diskusiju.

U uvodnom dijelu voditelj, vlč. **Tomislav Vojnić Mijatov** podsjetio je okupljene kako je upravo biskup **Antunović** još prije 150 godina u svoje pothvate želio uključiti i laike, s kojima je često surađivao. Prvi *Razgovor* organizirao je 1934. godine biskup **Lajčo Budanović** upravo da i vjernike laike motivira na angažman u Crkvi. O životu i radu Antunovića pisao je i **Aleksa Kokić**, a njegove stihove ovom prilikom govorio je **Marko Križanović**.

Brojne mogućnosti za angažman

Na povijest *Dana* okupljene je podsjetio predsjednik Katoličkog društva *Ivan Antunović* vlč. **Josip Štefković** spomenuvši kako se isti održavaju od 100. obljetnice smrti Antunovića, dakle od 1988., a od 1991. godine je uvršten i *Razgovor*. Tom programu je 2021. pridodano i svečano polaganje vijenaca na spomenik Antunoviću koji je podignut u jesen prethodne godine.

O aktualnoj temi – angažmanu vjernika laika, vlč. Štefković je naglasio:

»Osim toga što svi želimo na čelu Subotičke biskupije imati dobrog biskupa, što pojedine župe žele imati dobre i angažirane župnike, smatram da se ne može govoriti o živoj Crkvi bez angažiranih vjernika laika.«

Da je to tako potvrdili su i svi izlagači, bilo klerici, bilo laici.

O službama vjernika laika, kada je u pitanju crkveno pravo, te o obvezama i pravima svih vjernika govorio je dr. crkvenog prava, sudski vikar, crkveni sudac i sveučilišni profesor vlč. dr. **Ivica Ivanković Radak**.

»Kada govorimo o vjernicima, primarno mislimo na vjernike laike, ali za Crkvu svi mi koji smo kršteni jesmo vjernici, a onda unutar tog statusa poznajemo vjernike laike i vjernike klerike. Dva reda unutar vjernika, dok u kleričkom statusu imamo tri stupnja: biskupe, svećenike i đakone, dok se u osnovnoj strukturi redovnici (franjevci,

časne sestre) ne spominju nego oni uživaju redovnički stalež. Da bi netko postao vjernik klerik, mora primiti sakrament svetoga reda«, rekao je Ivanković Radak i pojasnio kako crkvene službe laicima nude širok krug mogućnosti.

Tako se vjernici laici mogu uključiti unutar crkvenih sudova gdje mogu biti biskupijski suci, suci preslušatelji, branitelji veze i promicatelji pravde. Zatim mogu biti naučitelji u svetim znanostima, poput vjeroučitelja, a u pojedinim situacijama, kojih najviše ima u misijama, mogu i sklapati ženidbu i obnašati druge funkcije. Ono što je svima blisko jest da mogu aktivno sudjelovati u pastoralnom djelovanju određene župe.

Izlaganje je zaključio temeljnim okvirima:

»Kada se govori o obvezama i pravima vjernika laika u crkvenim službama, Crkva uvijek daje široki okvir i niz mogućnosti, a zapravo sve to treba prilagoditi konkretnim životnim okolnostima mjesne crkve. Ako pogledamo da su to sve mogućnosti za cijelu Crkvu, jasno je da nisu iste prilike kod nas ili u Americi, Aziji ili Africi. U tom duhu treba prosuđivati, a ne kopirati jedan model Crkve«, napomenuo je Ivanković Radak i pojasnio da kada se govori o poslanju vjernika laika u ime Crkve, uvijek treba imati na umu da vjernik tada ne nastupa u svoje osobno ime nego da u tom mandatu govori u ime Crkve.

Liturgijske službe

O liturgijskim službama koje vjernici laici mogu obnašati govorio je arhivar i bilježnik Biskupijskog ordinarijata vlč. **Dražen Skenderović**. Odmah na početku vlč. Skenderović je pojasnio kako postoje službe u koje se vjernici postavljaju i one koje se povjeravaju vjernicima.

»Ono što je kod nas zanimljivo i što nam je blisko jest služba čitača, koja postoji organizirana u pojedinim župama, dok primjerice služba lektora nije zaživjela. Lektori, koji su postavljeni od biskupa mogu naviještati Božju riječ, izuzev samog evanđelja, no mogu predmoliti nakone sveopće Crkve. Služba čitača i lektora u liturgijskom smislu dolazi odmah iza službe svećenika. Čitanje u crkvi bi izgledalo drugačije kada bi svi oni koji čitaju posvijestili sebi da su oni ti koji uz svećenika donose Božju ri-

ječ. Dakle, pripreme su potrebne i vrlo važne», istaknuo je vlč. Skenderović i pojasnio i značenje službi: akolita, izvanrednog djelatnika svete pričesti, kao i službu đakona i kateheta.

Vlč. Skenderović je pri kraju izlaganja naglasio kako svi zajedno trebamo osmisliti u suradnji s pastoralnim vijećima kako sve spomenute službe mogu zaživjeti u praksi. Uz spomenute, tu su još i ministranti, pjevači, sakristani, koji su više poznate i prisutne službe. Ono što je također naglasio jest veliki disbalans na teritoriju Subotičke bi-

metan kao svi mi' i tu kreće župnički život. Naslijedio sam nešto što je moj kolega prije mene marljivo radio, razvijao bliskost s ljudima i to mi ostavio u naslijeđe. Dok se mi mijenjamo, vjernici ostaju i idu k Bogu. Valja cijeniti i njegovati što si naslijedio – to je bogatstvo koje ćeš svojim radom umnožavati. Tu prvenstveno mislim na vjernike laike koji su nam povjereni», istaknuo je vlč. Cvijin.

Također, on je naglasio kako je najvažnije ljude približiti Bogu i jedne drugima, te da župnik nije netko tko sjedi na tronu nego je potreban vjernicima, župljanima.

skupije kada je u pitanju broj vjernika. No, to ne treba biti izgovor za odustajanje nego, kako je naglasio, dodatni poticaj ove službe učiniti bliže laicima, osobito one službe koje nisu zaživjele među ovdašnjim vjernicima.

Pastoralno djelovanje

O pastoralnom iskustvu u pogledu suradnje i angažmana laika u dosadašnjem radu govorio je urednik Katoličkog lista *Zvonik* i župnik župe Uskruća Isusova vlč. **Vinko Cvijin**. U svom govoru istaknuo je citat iz Druge poslanice sv. Pavla apostola Korinćanima gdje Bog govori »Dosta ti je moja milost, jer snaga se u slabosti usavršuje«.

»Kada me netko pita koji je značaj vjernika laika, onda bih rekao: 'Vi ste zapravo snaga u našoj slabosti'«, istaknuo je Cvijin.

U svom zanimljivom izlaganju napomenuo je kako je kao mladomisnik dobio ono o čemu svaki bogoslov sanja, a to je župa. No, kako je istaknuo, ne da je dobio jednu, nego odmah dvije župe – u Vajskoj i Bođanima. Govorio je o značaju vjernika laika u životu i ulozi župnika.

»Kada si bogoslov ili kapelan, živiš u nekoj zajednici, a onda odjednom postaneš netko koga svi gledaju i misle da ti trebaš sve znati. Zapravo si stranac u toj sredini, a moraš donositi odluke i biti uzor. Tada mi je došla u misao japanska poslovice koja kaže 'nitko od nas nije tako pa-

»Biti svećenik bez vjernika laika je smiješno. Vjernici laici su esencija, bit Crkve. Važno je pristupiti svima bez razlike«, naglasio je vlč. Cvijin.

Iz ugla laika

O ulozi vjernika laika i osobnom iskustvu govorila je **Ljubica Stipančević**, koja je među ostalim rekla kako pomoć u župi može biti učinkovita ako se izgradi povjerenje između župnika i vjernika.

»Smatram da ne postoji Crkva bez vjernika laika, kao što ne postoji niti bez svećenika. Crkva se razvijala usporedo s razvijanjem društva, te danas Crkva nudi brojne mogućnosti angažiranja župljana, kao i razne vrste pomoći«, kazala je Stipančević i dodala: »Ključna je suradnja vjernika i svećenika. Mislim da je važno da svećenik prepozna talente koji vjernici imaju, kako bi ih potaknuo da se uključe. To se može ostvariti dobrom međusobnom komunikacijom, kako bi odvojili dio svog vremena i uključili se. Mogućnosti su brojne, od čitanja, rada s djecom, pjevanja, karitativnog rada, spremanja crkve i brojnih drugih mogućnosti. Darove koje smo dobili koristimo u svojim župama, ali i u svakodnevnim životnim situacijama.«

Nakon izlaganja slijedila je diskusija, koja je otvorila i druge teme, a možda i dala temu za sljedeći *Razgovor*.

Ž. V.

»Hladni dani«

Zima je, naravno dani su uglavnom hladni ili hladniji, iako dosad zima nije pokazala svoje »zube«. Tema ovog feljtona ipak nije meteorologija nego sjećanje na zimu prije osam desetljeća. Upravo 23. siječnja, u ponedjeljak, u Novom Sadu održan je spomen na »hladne dane« u siječnju 1942. godine kada su pripadnici mađarske domobranske armije zajedno sa žandamerijom tri dana vršili raciju u ovom gradu tražeći »partizane i komuniste«. Prethodnih dana slična akcija je izvedena u Šajkaškom kraju Mošorinu, Žablju i Čurugu, gdje su se doista sukobili malobrojni partizani s mađarskim oružanim snagama. Službeni broj ubijenih ljudi je 3.340, većinom srpske nacionalnosti, ali bilo je i Židova, Roma, Mađara i drugih. »U zaleđenom Dunavu granatama su otvarane rupe i mađarski fašisti su leševe gurali pod led«. Tako su nas učili već u osnovnoj školi.

U studentskim danima odmah smo pohitali cimer i ja u beogradski Dom omladine kada smo čuli da će biti prikazan film mađarskog redatelja **Andrása Kovácsa** *Hladni dani*, koji govori baš o tom događaju. Film je snimljen 1966. i iste godine je na filmskom festivalu u Karlovym Varyma dobio glavnu nagradu i nagradu Međunarodnih filmskih kritičara. Osnova za scenarij bio je istoimeni roman **Tibora Cseresa**. Film je crno-bijeli (kao da je dokumentarac) i počinje citatom pjesme **Andrea Adyja**: »Bože, daj mi snage da pogledam u oči vuka koji se nalazi u meni«. Narodno predanje drži da je najveća hrabrost pogledati vuka u oči, napose onoga koji se nalazi u tebi. Radnja filma je razgovor četvorice običnih ljudi koji kao optuženici u zatvoru čekaju suđenje za zločine počinjene u raciji. Kada sam na koncu čuo ovacije publike, prvi put sam bio ponosan na svoj narod. Koliko se ja sjećam film nije kasnije nikad prikazivan u kinima, navodno je čak bio i zabranjen, tvrdi jedan vođanski političar. To ne znam, ali ima nešto čudno u svezi ovog filma. Sjećam se, u to doba pričali smo i kod kuće kako postoji dogovor da će **Dobrica Ćosić** (koga su Mađari jako cijenili, a istovremeno je bio visokopozicionirani član SKJ) napisati roman o ubijanju nedužnih Mađara u Bačkoj kao »reciprocitet«. Ćosić dogovor nije izvršio, a Tibor Cseres je navodno »iz prosvjeda« napisao novelu s naslovom *Čovjek iz sela Bezdan* o ubojstvu 300 Mađara na lokalnom nogometnom stadionu. Novela je objavljena u jednom književnom časopisu, a javni uvoz tog časopisa je kod nas bio zabranjen. Pitam se zašto!

 Plakat filma *Hladni dani*

Osuda racije u Zemaljskom saboru 1942.

Dvojica zastupnika Mađarskog zemaljskog sabora (Országgyűlés) 1942. godine javno su osudili zločine mađarskih oružanih snaga u Novom Sadu. To su bili **Endre Bajcsy-Zsilinszky** i njegov prijatelj, srpski zastupnik, Novosađanin **Milan L. Popović** koji je osobno (po dnevniku Zsilinszskog) prvi obavijestio njega o zločinima, a sam je napisao prosvjednu interpelaciju Zemaljskom saboru. Zsilinszky je kao član vanjskopolitičkog odbora također javno osudio zločin i tražio je kažnjavanje zapovjednika racije i da se plati novčano obeštećenje članovima porodica ubijenih. Pisao je memorandum predsjedniku Vlade, potom i samom regentu, tražio je i dobio sastanak s njima govoreći: »Pomislija li mađarska vlada na to kakva će biti sudbina nevinih Mađara u južnim krajevima, ako bi ipak zapadne sile i sovjetska Rusija (u što on otvoreno ne sumnja) pobijedili u ovom ratu (...) hoće li ove grijehe kajati Mađarska i njen regent s vladom i punom snagom mađarskih zakona, ili će

to učiniti drugi i to višestruko po strašnom zakonu krvne osvete (...) ovaj pogrom naćeo je čast mađarskog naroda«. Na koncu, četvorica najvećih krivaca su osuđeni, ali im je omogućen bijeg u Austriju. Bajcsy-Zsilinszky je obješen 1944. zbog suprotstavljanja Nijemcima koji su okupirali zemlju.

Epilog

Četvoricu krivaca za raciju su Mađari pomoću Rusa isporučili Vojnom sudu u Novom Sadu, osuđeni su na smrt kao i Milan L. Popović, koga su optužili za pripremanje i organiziranje racije u Novom Sadu (obična laž). Optužnica ga je najviše teretila za antikomunističku i antiboljševističku djelatnost, kao i pokušaj stvaranja četničkog pokreta u Bačkoj. Tada je to bio grijeh. **Dimitrije Boarov** u siječnju 2000. godine piše o Bajcsi-Zsilinszskom: »Prilikom podsjećanja na odvažnu gestu ovog časnog mađarskog političara 1942. nameću se paralele, mora se primijetiti da u Srbiji, a ni u drugim ex-yu državama, tijekom građanskog rata koji konačno nikako da se smiri, nije bilo čovjeka koji je s toliko ažurne moralne skrupuloznosti i s toliko dalekovide političke mudrosti progovorio o zločinima i nitkovima iz redova vlastite nacije i upozorio na odgovornost najviše državne faktore zemlje u kojoj se našao«.

»Klipeti-klop« – »buuum«!

Svojedobno, kada je vlak na relaciji Subotica – Segedin prometovao (s presjedanjem u Röszkeu), putnici su imali jedinstvenu priliku natenane se upoznati s lokalnom florom i faunom, ali i s dijelom povijesti ovdašnjih željeznica. Tako je, recimo, na dijelu između Kraljevog Briga i Horgoša vlak išao toliko sporo da je putnik komotno mogao izaći iz njega i obaviti neke neodgodive radnje bez rizika da ga neće stići, a kada je stigao u Horgoš – čekajući pokraj vagona da carinik provjeri sadržaj prtljage – mogao je na tračnicama vidjeti zanimljiv detalj: »Diósgyőr« kao mjesto njihove proizvodnje i svjedočanstvo da su one tamo postavljene još u vrijeme izgradnje pruge, dakle u vrijeme Austro-Ugarske. Kada su carinske formalnosti (bile) obavljene, slijedilo je još tričetiri kilometra karakterističnog »klipeti-klop« truckanja, a onda odjenom – »bzzzzz«, vlak klizi po pruzi. Upravo taj

strojovođa između Zaječara i Minićeve kada mu se prevrnuo vagon koji je prevozio fosfornu kiselinu. U odnosu na ta dva nedavna slučaja Subotičani su u početnim satima utorka imali najviše sreće. Neusporedivo najviše. Iz činjenica koje su do sada dostupne javnosti (srijeda ujutro) znamo da je u utorak oko pol dva ujutro došlo do iskliznuća tri cisterne pune propilena na pruzi prema Novom Sadu. Znamo i to da nije došlo do njihovog oštećenja i da se radi na njihovom podizanju i utvrđivanju zbog čega je do iskliznuća uopće došlo. Znamo i da je kompoziciju činilo 23 vagona.

Znamo i to da se nesreća s iskliznućem dogodila na 200-300 metara od glavnog kolodvora na mjestu koje je u blizini Tehničke škole *Ivan Sarić*, banaka, stambenih blokova... dakle na mjestu gdje ljudi žive, rade ili borave. Drugim riječima, strojovođa još nije stigao redovno ni (do) dati gas, a dio kompozicije već je iskliznuo iz tračnica. I upravo se taj detalj možda pokazao presudnim za određivanje hoće li vijest izvještavati o običnom »akcidentu« ili pak o tragediji, nezabliježenoj u Subotici nakon bombardiranja krajem Drugog svjetskog rata.

Nije teško zamisliti koliko je Subotičana u utorak ujutro, nakon što su čuli vijest o iskliznuću tri cisterne, surfalo internetom tražeći informacije o propilenu i što su pomislili kada su otkrili da je riječ o izuzetno eksplozivnom ugljikovodiku. Tri plus dvadeset pratećih... i »klipeti-klop« se pretvara u užasno »buuum«, stvarajući krater kao u središtu Harkiva. Ali, na sreću, do toga nije došlo i sada je – posebno nakon Pirota i Zaječara – na nadležnima da s prstom na čelu ne samo utvrde uzroke zbog čega je do ovoga uopće došlo nego i da se suoče s činjeničnim stanjem o stanju tračnica i kompletne infrastrukture *Željeznica Srbije*. Nisu iskliznuća u Pirotu, oko Zaječara i u središtu Subotice tek puke nesreće s manjim ili većim materijalnim štetama (u Pirotu i posljedicama po zdravlje građana) kojima će se baviti gradski krizni stožeri nego »crne točke« na prugama u Srbiji o čijem zdravlju treba brinuti Ministarstvo građevinarstva, prometa i infrastrukture na čelu s **Goranom Vesićem**. Bez obzira na njegove riječi da je ove godine za revitalizaciju pruga u Srbiji izdvojeno više od šest milijardi dinara (više od 50 milijuna eura) njegova tvrdnja (izvučena u naslov na mrežnoj stranici Ministarstva) kako je to »početak renesanse srpskih željeznica«, te da će ovo desetljeće biti »desetljeće željeznice« su, najblaže kazano, pompozne i neumjesne. Napose ako se – baš kao kontrapunkt – usporede s onim što se trenutačno događa na prugama u ovoj zemlji.

Z. R.

FOTO: N. Šević

»bzzzz« – i slika održavane, a ne u korov zarasle pruge – bio je znak da ste prešli granicu i ušli u Mađarsku. Sva razlika između željeznice dvije države mogla se svesti upravo na tu onomatopeju: uzbudljivi »klipeti-klop« kod nas i monotoni »bzzzz« u Mađarskoj.

Iako se u javnosti na sva zvona priča i piše o investicijama koje će revitalizirati naše željeznice, njihovo stanje je takvo da više podsjeća na reanimaciju negoli na ozbiljne pothvate koji će putnicima vraćati volju za (ponovnim) ulaskom u vagone. Nije, naime, prošla niti godina dana od pompoznog početka prometovanja vlaka *Soko* na relaciji Beograd – Novi Sad (takvi vlakovi, recimo, već desetljećima postoje u gradskom prometu u Beču), a u razdoblju od mjesec dana na prugama u Srbiji dogodila su se tričetiri, kako to polupismeni vole reći, »akcidenta« kao kontrapunkti koji će podsjetiti da izvan sedamdeset i nešto kilometara duge »bzzzz« relacije između Beograda i Novog Sada širom Srbije i dalje odzvanja »klipeti-klop« kao upozorenje na stanje u kom (nam) se pruge nalaze.

Piroćanci, kao što je poznato, nisu imali toliko sreće kada su se izvrnuli vagoni s amonijakom kao što je imao

Sastanak s maturantima iz Srijema

Kako na studij u Hrvatsku?

»Puno im znači što imaju osiguran dom i stipendiju. Drago mi je što se dosta njih odlučilo za Vukovar i Osijek, dio koji je bliži nama, jer tako ćemo biti povezaniji«, kaže profesor Dario Španović

Koji fakultet upisati nakon srednje škole i koje su olakšice i benefiti studiranja u Hrvatskoj, te kako se maturanti u narednoj akademskoj godini mogu upisati na fakultete u Hrvatskoj, bile su teme sastanka koji je održan u *Hrvatskom domu* u Srijemskoj Mitrovici 19. siječnja. O ovim temama govorili su roditeljima i učenicima predsjednica Odbora za obrazovanje u HNV-u **Margareta Uršal** i nastavnik predmeta Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture u Srijemskoj Mitrovici **Dario Španović**. Ovo je drugi roditeljski sastanak koji je održan u Srijemskoj Mitrovici, a već tri godine djeca iz Srijema upisuju fakultete u Hrvatskoj uz pomoć Hrvatskog nacionalnog vijeća i profesora Daria Španovića.

Lakše uz razne pogodnosti

Upis na fakultete u Hrvatskoj može biti dvojak. Jedan je kroz polaganje državne mature, a drugi je preko posebne upisne kvote. Državnu maturu mogu polagati samo oni koji imaju državljanstvo Hrvatske. Ukoliko djeca nemaju državljanstvo, fakultet mogu upisati preko posebne upisne kvote.

»Uglavnom je za sve naše studente osigurana stipendija i smještaj u studentskom domu što je velika prednost u odnosu na studiranje u Srbiji, gdje uglavnom naši studenti ne uspiju ostvariti smještaj u domu. Studijski centri su do sada bili Zagreb i Osijek. Do prije nekoliko godina to je bio samo Zagreb i većina naših studenata je odlazila tamo studirati. Kombiniranom akcijom sa Središnjim državnim uredom za Hrvate izvan Republike Hrvatske u posljednje tri godine smo oživjeli i Vukovar i Osijek. To su sada također postali centri studiranja. Udaljenost do tih gradova i nije tako velika, tako da je to jedna velika olakšica obiteljima i roditeljima koji financiraju svoju djecu na studijima«, istaknula je Uršal.

Osim stipendiranja i osiguranog smještaja u studentskom domu, Hrvatsko nacionalno vijeće omogućuje djeci i lakši način prilagodbe na novu sredinu.

»Važno je istaći da nastojimo uvezati sve studente. Uvezati studente znači da kada netko odavde ode studirati u Zagreb, Rijeku, Split, Osijek, Vukovar, tamo ga čekaju studenti starijih godina koji su također iz Srbije. Pokazuju im gdje je menza, gdje je studentski dom, kako najbrže doći do fakulteta. Također nastojimo pronaći mje-

sto okupljanja studenata i u Srbiji. Trudićemo se da studentima koji studiraju u Novom Sadu okupljalište bude rodna kuća **Josipa bana Jelačića**, a za one koji studiraju u Beogradu da to bude u prostorijama fondacije *Antun Gustav Matoš*, tj. u područnom uredu HNV-a, i da na taj način oni imaju mjesto gdje mogu provoditi svoje programe, družiti se i biti povezani.«

Veći interes za fakultete u Hrvatskoj

Do sada je sedam studenata iskazalo interes za upis na sveučilišta u Hrvatskoj u narednoj akademskoj godini.

»Srijemska Mitrovica je centar gdje se izučava Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture. Osim iz Srijemske Mitrovice, taj predmet izučavaju i djeca iz Bingule i Petrovaradina, ali ovaj poziv za studente odnosi se na svu hrvatsku djecu s područja Srijema. Ove godine imamo najveći odaziv djece do sada. Trenutačno imamo sedam studenata iz Srijema, uključujući i dvije djevojke iz Zemuna. Smatram da je to jako dobar odaziv prvenstveno zato što dosta njih zbog financijske situacije ne bi mogli studirati u Srbiji. Puno im znači što imaju osiguran dom i stipendiju. Drago mi je što se dosta njih odlučilo za Vukovar i Osijek, dio koji je bliži nama jer tako ćemo biti povezaniji. Dosadašnja iskustva govore da studenti imaju namjeru vratiti se ovdje. Odlazak u Split, Zagreb i neke velike gradove mogu povući djecu da ostanu tamo poslije studiranja, dok odlaskom u manje i bliže gradove, postoji veća vjerojatnoća da će se vratiti«, kaže Španović.

Pozitivna iskustva

»Završavam treću godinu Medicinske škole u Srijemskoj Mitrovici. Željela bih upisati dalje studije u Hrvatskoj, vezano uz moj smjer«, kaže **Ana Saboci** iz Srijemske Mitrovice i dodaje: »Moj rođeni brat studira u Vukovaru i od njega sam čula sve pozitivno o studiranju u tom gradu, pa sam i ja tamo htjela upisati fakultet. Sviđa mi se način na koji sveučilište funkcionira i zadovoljna sam svim iskustvima koja mi je brat prenio«.

Mario Molnar iz Srijemske Mitrovice također je izrazio želju upisati fakultet u Hrvatskoj.

»Četvrta sam godina Srednje tehničke škole *Nikola Tesla*. Želio bih studirati u Hrvatskoj, doživjeti iskustvo,

naučiti što više. Zanima me hotelijerstvo i trgovina i to bih želio raditi. Čuo sam sve najbolje od svojih prijatelja koji tamo studiraju.»

Ivan Reves iz Srijemske Mitrovice želi upisati umjetničku akademiju u Osijeku.

»Završio sam srednju glazbenu školu. Od prije, kad sam upisao srednju školu, gledao sam akademije i odlučio da to bude u Osijeku. Najprije zato što mi se Osijek sviđa kao grad, a drugo zato što akademija nije toliko velika kao u Novom Sadu, ali je pristupačna i za studente jako dobra. Što se financijske strane tiče, svakako da je povoljnije studirati tamo nego u Srbiji. I moja rodbina živi u Osijeku, tako da mi je i to velika pogodnost. Imam svu potrebnu dokumentaciju i nije mi bio problem da je skupim. Ima vremena, ali s pripremama se treba krenuti na vrijeme.»

Marko Maras student je Fakulteta tehničkih nauka u Novom Sadu, ali se želi prebaciti na drugi fakultet.

»Studirao sam tehničke nauke, ali se nisam pronašao u tome. Tek sada sam se odlučio za pravu želju, studirati psihologiju. Za upis u Hrvatskoj sam saznao preko svoje župe i profesora Daria Španovića preko posebnih kvota. Odlučio sam upisati psihologiju na Filozofskom fakultetu u Osijeku. Znam da moram imati posebno položeni ispit iz psihologije i ispit iz hrvatskog jezika i to mi neće biti problem«, kaže naš sugovornik.

Roditelji i budući studenti imali su mogućnost pitati sve što ih zanima i dogovorena je daljnja suradnja, najprije u vidu formiranja zajedničke grupe u okviru koje će učenici dobijati sve potrebne dodatne informacije vezane za upis na fakultet.

S. D.

Za državnu maturu, osim državljanstva, potreban je i osobni identifikacijski broj (OIB). Polaze se ispit državne mature i tri obavezna ispita: hrvatski jezik, matematika i engleski jezik. Svaki od tih ispita ima A i B razinu. Ovisno od fakulteta koji maturanti upisuju, propisano je koju razinu državne mature moraju polagati. Također, postoji i izborni program koji je propisan u studijskom programu za određeni fakultet, gdje se navodi koji se predmet treba polagati. Kada maturanti odluče koji smjer i fakultet žele upisati, prate dalje upute. Krajnji rok za prijavu ispita i polaganje državne mature preko sustava je do 15. veljače. Nakon toga sistem se zatvara. Mogu se mijenjati ispiti i profil, ali se maturanti više ne mogu prijaviti.

Drugi način upisa na fakultet jest putem posebne upisne kvote za Hrvate koji žive izvan Hrvatske. Upis na fakultete ide preko Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske. Fakulteti dostavljaju Središnjem državnom uredu kvotu, broj studenata koji žele upisati posebne upisne kvote. Središnji državni ured raspisuje natječaj i postavlja linkove ka fakultetima koji su dali

kvote za studente. Studentima koji žele upisati fakultete preko kvote potrebno je popuniti prijavni obrazac koji se nalazi na sajtu, potom kratak životopis, presliku valjane putne isprave, dokaz o prebivalištu izvan Hrvatske, rodni list i dokaz da su Hrvati. Oni koji imaju hrvatsko državljanstvo time ne mogu dokazati da su Hrvati nego moraju imati još neki dokument čime će to dokazati. Savjet studentima je da odu u matični ured u mjestu gdje žive i daju izjave da im se upiše u rodni list da su Hrvati. Tih pet dokumenata se šalju Hrvatskom nacionalnom vijeću koji ih dalje šalju Središnjem državnom uredu. To je potvrda za upis na fakultet. Osim te potvrde, potrebni su izvod iz matične knjige rođenih, svjedodžbe i drugi dokumenti koje propisuje fakultet. Potrebno je da svjedodžbe od prva tri razreda škole budu prevedene na hrvatski jezik, ovjerene kod ovlaštenog sudskog tumača i javnog bilježnika. Prevedenu svjedodžbu o završenom četvrtom razredu i završenom školovanju maturanti šalju u agenciju. Sve potrebne informacije, ispitna pitanja i literatura mogu se pročitati na sajtovima sveučilišta u Hrvatskoj.

Blagdan Svetog Vinka u Rumi

Božji blagoslov za vinograde

Iako je sve manji broj vinograda u ataru između Rume i Iriga, ostali su lijepi običaji koje članovi HKPD-a **Matija Gubec** iz Rume obilježavaju na blagdan Svetog Vinka, zaštitnika vinograda i vinogradara koji se obilježava 22. siječnja. I ove godine članovi sekcije *Sveti Vinko* okupili su se u jutarnjim satima u prostorijama Društva. Prvo su se okupili uz kuhanu rakiju i doručak, a nakon toga zajedno sa svećenikom u vinogradu posvetili vinovu lozu. Postoji vjerovanje da će uz pomoć tog obreda vinogradi biti plodonosniji.

Vjera u dobar rod

Dolaskom u vinograd vinogradari objese kulen, kobasicu i švarglu na lozu, a vinograd posvete starim vinom vjerujući da će rod biti kvalitetniji. Vinograd na potezu Barunovac, gdje danas odlaze članovi rumske udruge, vlasništvo je pokojnog člana HKPD-a **Matija Gubec Đure Kuna**, koga sada obrađuje **Miroslav Galar**, također član udruge.

»Ovo je jedan od rijetkih vinograda na ovim prostorima. Imao sam želju baviti se vinogradarstvom isključivo za svoje potrebe, ali i zbog običaja odlaska u vinograd na blagdan Svetog Vinka i druženja. Simbolično na ovaj dan orezujemo jedan trs vinove loze nakon čega ga svećenik posveti, kako bi godina bila rodna, a vino kvalitetno i lijepo. Nekada je cijeli atar Barunovac bio pod vinogradima, a sada su samo oranice oko nas«, kaže Galar te dodaje da je prošle godine bilo puno sunčanih dana i da je grožđe dobro rodilo.

»Međutim, pred početak berbe palo je dosta kiše, što je za oko 30 posto umanjilo rod, ali je kvaliteta grožđa bila dobra. Nadam se da će i ova godina biti dobra. Zima je blaga i neću rezati vinograd do veljače zbog neplaniranih mrazeva koji bi mogli umanjiti rod.«

Obljetnica rada

Članovi sekcije *Sveti Vinko* ove godine obilježavaju 20. obljetnicu rada sekcije.

»Iznimno nam je važno obilježavanje Svetog Vinka, pogotovo od kada je i ovaj običaj uvršten u dio nematerijalne kulturne baštine Hrvata u Srbiji. Drago mi je što smo s ovim običajem na prvoj strani kalendara *Živa baština*. Na moj prijedlog, prije 20 godina, pokojni **Zlatko Kolarčić**, Miroslav Galar i ja osnovali smo sekciju *Sveti Vinko*. Od tada se na ovaj dan redovno okupljamo i odlazimo u vinograd. Također, planiramo da od ove godine 11. studenoga počnemo obilježavati Sv. Martina, blagoslov novoga vina«, kaže **Marko Mijić** iz sekcije *Sveti Vinko*.

Rumski župnik mons. **Josip Ivešić** ove godine je prvi puta pošao sa svojim župljanima u vinograd.

»Mislim da je važno očuvati ovaj običaj kako bi se nastavio. Sveti Vinko bio je prije svega čovjek, ali čovjek u vezi s prirodom. Čovjek živi s prirodom i u prirodi i mislim da je blagdan Sv. Vinka prilika da zamolimo Božji blagoslov. Neka dragi Bog blagoslovi naš rad i naš život, a na osobit način molimo blagoslov za vinograde, za vinovu lozu, koju i sam Krist koristi kao sliku povezanosti nas ljudi s Bogom.«

S. D.

Blagdan Svetog Vinka proslavljen je i u Maradiku. U ovom malom mjestu u indijskoj općini običaje vezane za ovaj blagdan obnovio je tamošnji župnik vlč. **Božidar Lusavec** 2002. godine. Proslava počinje najprije u crkvi okupljanjem mještana, isključivo muškaraca koji u procesiji odlaze do obiteljskog dvorišta domaćina (svake godine drugog), gdje se uz vjerski obred, propovijed i molitvu vinograd obrezuje i posvećuje. Nakon toga druženje se nastavlja u vjeroučiteljskoj dvorani uz pjesmu i veselje.

Spomendan Svetog Vinka u Mirgešu

Početak vinogradarske godine

Na Martinje se slavi završetak vinogradarske godine, dok se na spomendan Svetog Vinka, zaštitnika vinogradara i vinara, 22. siječnja slavi njen početak. Spomendan Svetog Vinka obilježen je i u Mirgešu, naselju nadomak Subotice, na salašu **Marina Skenderovića**.

Tog dana vinogradar Skenderović je obavio probno orezivanje vinograda, provjerio ima li izmrzlih pupova, a s trsa je odrezao nekoliko grančica, koje se zatim stavljaju u kućnu posudu s vodom uz prozor. Trs je ukrašen dimljenim kobasicama koje simboliziraju želju za plodnošću i dobrim urodом.

Trs s kojeg su orezane grančice obredno je pošćropio vlč. **Marijan Vukov**, župnik rimokatoličke župe Presveto Srce Isusovo u Tavankutu i blagoslovio vinograd. Inicijator obilježavanja blagdana Svetog Vinka, u narodu zvanog Vincekovo, na salašu vinogradara Skenderovića je vlč. **Tomislav Vojnić Mijatov**, koji je uz goste – prijatelje, susjede i vinogradare nazočio ovoj proslavi.

»Prvi put se obilježavanje Vinceka događa kod nas. Probno orezivanje vinograda se radi kako bi se vidjelo ima li izmrzlih pupova, jesu li pupovi neizmrlznuti, živi. Po odrezanim grančicama s trsa procjenjuje se kakva će biti predstojeća berba grožđa. Kad grančice stavljene u posudu s vodom istjeraju pupoljke, nagađa se koliko će godina biti rodna. Dakle, za nekih petnaestak dana na grančicama se vide listovi, čak i grozdić, jer je već formiran grozd za ovu godinu u pupoljku«, kaže Marin Skenderović i naglašava kako zamrznutih pupova sada nema.

»Nažalost, ipak nije bila hladnija zima da bi trsovi ojačali da bi stala vegetacija i da na proljeće kasnije krene. Trenutno vrijeme odgovara ovdašnjim vinogradima, ali dobro bi bilo da je malo hladnije i da ima jutarnjih mrazeva, pa da što duže vinogradi 'spavaju'. Vinogradari imaju problem ne samo sa zimskim, nego i s proljetnim izmrzavanjem, mogu doći proljetni mrazevi. Prema sadašnjim vremenskim prilikama, može se očekivati dobar rod grožđa. Tijekom rezidbe mi već formiramo rod, ostavljamo time manji rod i time dobijamo bolju kvalitetu grožđa.«

Marin Skenderović se od mladih dana bavio vinogradarstvom s njegovim roditeljima **Marijom** i **Nestom** i

bratom **Antunom**, a prvi samostalni vinograd je zasadio 2002. s obitelji, suprugom **Marijom** i sinom **Nikolom**, koji se i danas zajedno bave vinogradarstvom. Nikola također živi u Mirgešu sa suprugom **Katarinom**, a za naglasiti je kako je Nikola Skenderović na *Berbanskim danima* održanim na Paliću 2021. od strane vitezova vinskog reda *Arena Zablatiensis* izabran za pudara godine.

O običaju blagoslova vinograda razgovarali smo s vlč. **Marijanom Vukovim**.

»Imali smo blagoslov vinograda, običaj je da se to čini na spomendan Svetog Vinka, dakle na Vincekovo, da li na taj dan ili uoči, mi smo to učinili danas ovdje na salašu obitelji Skenderović i molili smo prije svega da Gospodin blagoslovi ovo polje, ovaj vinograd, da urodi grožđem od kojega će se Božjim blagoslovom i trudom obitelj Skenderović proizvoditi vino. Iz moje perspektive kao svećenika stavljam naglasak osobito na to da vino koje proizvodi obitelj Skenderović koristimo i u slavlju svete mise, kao misno vino i u tom smislu mi je ova blagoslovna molitva draža, a ako pogledamo u Sveto pismo, kada se spominje vino, navodi se da oraspoloži čovjeka i razveseli njegovo srce. Dakle, riječ je o blagoslovnoj molitvi prostora, a Katolička nam crkva u svojoj novoobnovljenoj knjizi blagoslova daje mogućnost da blagoslovimo različite prostore i različita oruđa koja čovjek koristi za rad.«

Prilikom obilježavanja spomendana Svetog Vinka gosti na salašu Skenderovića su »koštali« mlado vino, proizvedeno od sorti *liza*, *kevedinka*, *bačka* i *sila*.

Z. Sarić

Blagdan Sv. Vinka u Petrovaradinu

Blagoslov vinograda uz gozbu i druženje

Blagdan Sv. Vinka, zaštitnika vinogradara, svečano je obilježen i na podunavskim padinama Fruške gore. Tradicija upriličavanja liturgijskog obreda blagoslova vinograda kod petrovaradinskih vinogradara nastavljena je u vinogradu **Roberta Štimca** kod petro-

varadinske Barutane, u organizaciji članova HKPD-a *Jelačić*. Na dan blagdana sudionici prvog ovogodišnjeg pohoda vinogradima su se okupili, a trs je blagoslovio župnik župe Uzvišenja sv. Križa u Petrovaradinu i novi petrovaradinski dekan preč. mr. **Ivan Rajković**, a prvu lozu odrezao je, te simbolično orezivanje započeo vlasnik i poduzetnik Štimac.

Na ovaj događaj, prema običajima koji vuku korijene još iz XVIII. stoljeća, kada je u okolici Petrovaradina vinograda bilo mnogo više, a u samom gradu su postojali brojni vinski podrumi, dolaze isključivo muškarci, donoseći dobro raspoloženje, ali i prilog zajedničkoj gozbi koja se organizira i »kapljici« koja je zalijeva. Tako je bilo i ovog 22. siječnja, a običaj blagoslova vinograda podržao je kabinet gradonačelnika Novog Sada **Milana Đurića** i MZ Petrovaradin. Gosti ovog tradicijskog zimskog okupljanja u vinogradima bili su predstavnici hrvatske diplomacije akreditirani u Beogradu.

M. T.

Proslava Sv. Vinka, zavjetnog dana u Srijemskoj Kamenici

Krenuti za Kristom u nebeski život

U nedelju, 22. siječnja, u župi Našašće Svetog Križa u Srijemskoj Kamenici proslavljen je zavjetni dan, Sv. Vinko, đakon i mučenik. Svečano euharistijsko slavlje predslavio je župnik vlč. **Luka Ivković**, uz koncelebraciju s prečasnim **Markom Lošem**, župnikom u Petrovaradinu i vlč. **Matejom Perićem**, župnikom u Srijemskim Karlovcima koji je ujedno i propovijedao.

U prigodnoj homiliji, osvrćući se na misna čitanja, a napose na evanđeoski odlomak, vlč. Matej je istaknuo da nas Isus poziva da idemo za njim, ne pored, ne ispred, nego za njim te da je to radikalni potez koji treba svatko od vjernika učiniti. Čovjek ne smije nikoga i ništa staviti ispred Krista, čovjek ne smije uvjetovati Boga i objašnjavati mu zašto dobro ne čini, a zlo ne izbjegava. Svatko bez kalkuliranja treba krenuti putem Kristovim i kad je zgodno i kad je nezgodno, maknuti se iz komotnosti zemaljskog života i krenuti za Kristom u nebeski ne bojeći se nikoga i ničega, poput svetog Vinka, ako treba i život dati.

Na kraju je nadodao da je problem današnjeg društva što čovjek nije spreman održavati jedinstvo Kristova Tijela već se samo dijeli i podjeljuje.

»Kraljevstvo koje je u sebi razdijeljeno propast će, ne može opstati. Isto tako i mi, propast ćemo, ne možemo opstati ako ne shvatimo da moramo biti braća i sestre. Kao jedna velika obitelj. Budimo protiv podjela, trudimo se graditi jedinstvo, zajedništvo, širiti mir i ljubav, tako će svi moći po nama prepoznati da smo Kristovi učenici.«

Na kraju proslave zavjetnog dana, vlč. Matej Perić je simbolički blagoslovio vino koje su donijeli domaći vinogradari **Anica Vuksan** i **Matija Agner**, te je na taj način završena proslava Svetog Vinka. Svečano liturgijsko slavlje svojim pjevanjem animirao je domaći župni zbor pod orguljaškom pratnjom stolara orguljaša **Ivana Bera**. Nakon misnog slavlja svi okupljeni župljani okupili su se u župnoj kući na prikladnom domjenku uz čašicu razgovora.

Luka Ivković

Risarski disnotor UBH-a Dužijanca

Pripravljanje slanine i *divenice* uz druženje

kraj katlanke **Željko Pančić** kaže kako je za ovaj posao najvažnije voditi računa o vatri.

»Važno je da vatra ne bude nagla, posebno kod domaći svinja di ima više masti. Naravno, triba i mišat da ne zagori.«

Kad smo već kraj katlanke, s Pančićem smo razgovarali i o obari:

»Mi tu nećemo praviti obaru, al kadgod se pravila na svakom disnotoru – tako su se radili švarklin i krvavica. To se uzimalo i od svinjske glave, jezik i uši su se isto koristili – za pača, a obrazina se barila pa se dobivala barena slanina.«

Žigarica, paprikaš, divenica

Udruga bunjevačkih Hrvata *Dužijanca* sedmu godinu zaredom organizirala je *Risarski disnotor* kao prvi događaj u svojem bogatom godišnjem kalendaru. *Disnotor* (kolinje) je održan u srijedu, 18. siječnja, u dvorištu župe sv. Josipa Radnika u Đurđinu, tj. kraj njive gdje bude *Takmičenje risara* kako bi se pripravile slanina i kobasica za tu manifestaciju. Kao i prijašnjih godina, svinje, ovoga puta dvije mangulice, darovali su **Joso i Tanja Mačković** iz Mirgeša.

Predsjednik UBH-a *Dužijanca* **Marinko Piuković** navodi da prvenstvena svrha ovoga događaja jest pripravljanje namirnica za predstojeću manifestaciju *Dužijance*, ali isto tako i druženje i oživljavanje *disnotora* kakav je bio nekada.

»Od mangulica ostavljamo slaninu koju ćemo služiti za *risarski ručak* kada bude *Takmičenje risara* i *divenicu* od koje će se kuhati tarana, što će također biti na toj manifestaciji. Od onoga što ostane skuhat će se danas ručak za ljude koji ovdje rade. Zanimanje za *disnotor* je svake godine sve veće, ali nažalost zbog mjesta u župnoj dvorani u kojoj kasnije služimo ručak ne možemo pozvati sve koje bismo željeli. Prvenstveno okupljamo naše prijatelje i poslovne suradnike.«

Soljenje

Soljenje slanine ove godine pripalo je **Stipanu Kujundžiću**.

»Slanina se soli u velikim polama ako ima prostora za to. Ako ne, onda se mož i pripoloviti. Soli se i privrće, i tako tri nedilje. Važno je da se drži na ladnom u komari jel špajcu. I posli soljenja je isto triba držat na promaji da se suši dalje«, kaže Kujundžić.

Od preostale masti sa slanine i ostatka svinje na *disnotoru* su se topile *žmare* (čvarci). Poznato nam već lice

Srce *disnotora* i ovoga puta bila je kuhinja u kojoj su vrijedne žene pripravljele doručak, ručak, čistile crijeva... **Ružu Juhas** zatekli smo kraj *smederevca* dok je pekla crnu *žigaricu* (jetru) za doručak.

»Potopila sam je prvo u slano mliko, onda uvaljala u brašno i sad je pečem na masti za ove ljude koji rade. Posli ću ić žariti paorsku peć di će se peć *divenica*. Prija nego što sam došla ispekla sam i dva velika kruva koji će bit služeni za ručak«, priča nam Juhas koja svake godine peče i po osam kruhova za *risarski ručak* (doručak).

U kuhinji su se čistila i crijeva, a **Marija Kujundžić i Joca Vuković** objasnile su nam kako:

»Criva se metnu na dasku i onda kašikom čiste od iznutrica. Kad to bude gotovo, triba i dobro isprat. I iz deset voda, posebno ako su debela criva u pitanju. Danas smo čistili samo tanka, jel ta tribaju za *divenice*, švarklin nećemo praviti jel nemamo sad vrimenta.«

Kuhao se svinjski paprikaš s krumpirima i *valjuškima* (njoki) za ručak, a **Krista Očanović** kaže da je to uvijek bila *disnotorska* večera na salašima.

»Žigarice za ručak, a paprikaš, *divenica* i friška čorba od kostivi za večeru. To se uvik pripravlja kad je *disnotor*. Što se taj dan ispeče i skuva nikad više ne mož bit tako fino. Peku se i fanki, al mi danas za to nemamo vrimenta.«

Najmlađa kuharica bila je **Eržika Horvacki**, koja kaže kako jako voli *disnotore* jer je podsjećaju na djetinjstvo i zna sve raditi i radi kod kuće, ali ovdje voli i gledati i još učiti od iskusnijih žena.

Događaju su prisustvovali predstavnici Generalnog konzulata Republike Hrvatske u Subotici, Hrvatskog nacionalnog vijeća i Grada. Za dobro raspoloženje i slavlje koje je potrajalo do kasno poslijepodne zaslužan je i Tamburaški ansambl *Ruže*.

J. D. B.

Naši gospodarstvenici (CXXXII.)

Začinska paprika obitelji Mendan

»U proizvodnji paprike strojevi mogu malo pomoći pri sijanju, kultivaciji i prihrani, a okopavanje i sadnja rade se ručno. Zato je važan zajednički rad«, kaže Zoran Mendan

Jela karakteristična za srijemsko podneblje neza-misliva su bez kvalitetne začinske crvene paprike. Ovoga tjedna rubrika naših gospodarstvenika donosi priču iz srijemskog sela Sot o uspješnom obrtu obitelji **Mendan**. Ova obitelj se, osim začinskom paprikom, čijoj proizvodnji se posebno posvetila proteklih godina, bavi i uzgojem tovne junadi, proizvodnjom hrane za bikove te proizvodnjom povrća za osobnu uporabu. Prema riječima gospodarstvenika **Zorana Mendana**, njegov obiteljski posao se postupno razvijao, uz nezaobilazno preuzimanje rizika i svladavanje izazova na putu koji ih je doveo do onoga što predstavljaju danas na tržištu. Cijela obitelj Mendan podjednako je uključena; uz oca Zorana rade i sinovi **Darko** i **Marko**.

Posao koji traži puno ruku

Ovo gospodarstvo uzgojem bikova bavi se pol stoljeća, a začinska paprika bila je tek usputna proizvodnja, na malim parcelama.

»S većom proizvodnjom začinske paprike počeli smo 2017. godine. Budući da se proizvodnja paprike pokazala uspješnom nastavili smo i povećavali površine. U početku smo imali malo znanja, ali svakodnevno smo uz

konzultacije proširivali znanje o gajenju i proizvodnji paprike. Na ovom poslu angažirana je cijela obitelj, svatko pomaže koliko može i koliko zna«, kaže Zoran Mendan.

Iako su na ovom gospodarstvu svi strojevi za obradu, sjetvu i skidanje usjeva ti strojevi od male su pomoći za proizvodnju paprike, jer se mnogo poslova radi ručno.

»U proizvodnji paprike strojevi mogu malo pomoći pri sijanju, kultivaciji i prihrani, a okopavanje i sadnja rade se ručno. Zato je važan zajednički rad, a nama često u poslu pomažu moj brat i njegova obitelj«, kaže Zoran.

Iako se u ovom selu na obroncima Fruške gore i drugi poljoprivrednici bave uzgojem začinske paprike, Zoran ih ne doživljava kao konkurenciju.

»Tržište je veliko pa ih ne smatramo konkurencijom. S njima surađujemo, dijelimo savjete i preporuke. Posebnost našeg posla je najviše u tome što je to obiteljski posao, jer je potrebno dosta dodatnih ruku da pomognu, kako bi posao bio obavljen kvalitetno i na vrijeme. Proizvodimo ljutu i slatku papriku. Sijemo je na njivi, zatim se kada nikne raščupava, onda ide okopavanje, prihrana organskim gnojivom. Poslije branja mora nekoliko dana biti na propuhu da provene, nakon toga ide u sušaru. Papriku nosimo u Gložan, tamo je sušimo i meljemo. Na samom kraju ostaje pakiranje. Što se tiče čuvanja, treba je

Proizvodnja na 20 hektara

»Obrađujemo oko 20 hektara zemlje, ove godine je na 25 ari bila posađena paprika gdje smo na kraju imali 150 kg gotovog proizvoda. S obzirom na sušu, nije loš prinos, ali da su uvjeti bili bolji bilo bi 70 do 80 kg više. Paprika voli sunce, ali ga je prošle godine bilo previše, jer pored sunca za uzgoj paprike neophodni su voda i kišno vrijeme. Što se tiče cijene, kod nas se prošle godine kretala od 1.800 do 2.000 dinara i mi smo time vrlo zadovoljni, a za ovu godinu ćemo vidjeti kakav nas prinos očekuje«, kaže Zoran Mendan.

čuvati na hladnom, suhom i tamnom mjestu«, naglašava gospodarstvenik iz Sota.

Začinska paprika obitelji Mendan svoje mjesto nalazi na tržištu kao gotov proizvod, a ima svoje mjesto na šidskom *Srem kob-klob* festu, gdje je tijekom prethodne dvije godine Zoran imao priliku predstaviti svoj proizvod posjetiteljima.

Dobra procjena i isplative odluke

Uz proizvodnju začinske paprike ova obitelj i dalje se bavi tovom bikova. Prodaju ih u klaonicu, a viškove žitarica skladište u lokalnim silosima sve dok cijene ne budu isplative za prodaju.

Osim uspješne trgovine, višegodišnjeg iskustva u proizvodnji i sudjelovanja na festivalima, Zoran napominje da se često susreće s izazovima i preprekama u svom poslu, što zahtijeva dobru procjenu svakog problema uz donošenje dobrih i isplativih odluka, kao i otvorenost da se uvijek nauči nešto novo.

»U našem poslu trenutačno je najveći problem zastarjela mehanizacija i nedostatak radnje snage. Što se tiče državne pomoći, država daje poticaje kako za poljoprivrednu proizvodnju tako i za uzgoj bikova. Izazovi uvijek

postoje, kako u ratarstvu tako i u stočarstvu i znanja nika da dosta, uči se cijeli život. Trenutačno nam je najpotrebnija nova modernija mehanizacija, kako zbog smanjenja vremena na njivama tako i zbog unaprjeđenja obrade zemljišta«, kaže Zoran.

Svoj posao, uz pomoć svoga mlađeg sina Darka, najčešće promovira putem društvenih mreža i internetskih portala, ali, kako kaže, nerijetko se preporuke njegovih poslovnih partnera daleko čuju, te se kvaliteta i njegov uporan rad prepoznaju na tržištu i dalje preporučuju. Uz povećanje proizvodnje plan ove obitelji je dobijanje potvrde o porijeklu proizvoda, a želja im je svoju proizvodnju predstaviti na širem tržištu i tako osigurati nove poslovne suradnike.

Iako je u ove poslove potrebno uložiti mnogo vremena, Zoran se bavi još i ugradnjom električnih instalacija. I tu mu pomažu sinovi Darko i Marko. Obojica su studenti, u Novom Sadu i Vukovaru, ali slobodne dane provode u Sotu.

»Brat i ja se trudimo pomoći u domaćinstvu koliko možemo i koliko stignemo pored obveza na fakultetu. Sudjelujemo u svim poslovima, kako oko paprike tako i s bikovima, gdje uvijek učimo od našeg tate koji ima dosta iskustva u ovom poslu. Proizvodnja veće količine paprike je bila moja ideja i vjerujem da ćemo upornim radom proširiti našu proizvodnju i doći do većeg broja kupaca«, kaže mlađi sin Darko.

Sara Žurovski

Pokrajinsko tajništvo za urbanizam i zaštitu životnog okoliša, temeljem članka 14. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Službeni glasnik RS*, br. 135/04 i 36/09) objavljuje

OBAVIJEST

o donošenju rješenja o opsegu i sadržaju studije o procjeni utjecaja na životni okoliš

Pokrajinsko tajništvo za urbanizam i zaštitu životnog okoliša je dana 24. 1. 2023. godine donijelo rješenje o opsegu i sadržaju Studije o procjeni utjecaja na životni okoliš za PROJEKT za utvrđivanje izvedenog stanja i nastavak eksploatacije nafte i plina na eksploatacijskom polju Kelebija – ležište Pz + Sm.

Nositelj projekta je NIS a.d. Novi Sad, Ulica Narodnog fronta br. 12, Novi Sad.

Rješenje o opsegu i sadržaju Studije o procjeni utjecaja na životni okoliš za predmetni projekt može se dobiti na uvid radnim danima od 10 do 14 sati, u prostorijama Pokrajinskog tajništva za urbanizam i zaštitu životnog okoliša, Bulevar Mihajla Pupina 16, Novi Sad (prizemlje, ured br. 46), na telefon 021/487-46-90 ili na upit na adresu olivera.vucinic@vojvodina.gov.rs i natasa.knezevic@vojvodina.gov.rs.

Zainteresirana javnost može izjaviti žalbu na donijeto rješenje u roku od 15 dana od dana objavljivanja ove obavijesti.

Predstavljena knjiga *Steščalo se u Maloj Bosni*

MALA BOSNA – Nakon Subotice, knjiga pjesama **Ivana Tumbasa** *Steščalo se*, predstavljena je i u Maloj Bosni, u župnom domu. Knjiga govori o nekadašnjem životu bunjevačkih Hrvata i pisana je na bunjevačkoj ikavici. Uz autora, o knjizi je govorila i s. **Eleonora Merковиć**, koja je autorica predgovora ove zbirke. Domaćin je bio župnik vlč. **Dragan Muharem**.

Nagrada za Nelu Horvat

SRIJEMSKI KARLOVCI – Članica HLU-a **Croart Nela Horvat** iz Subotice dobila je prvu nagradu za slikarstvo – batik na svili na ovogodišnjem, 25. Srijemskokarlovačkom novogodišnjem likovnom salonu koji organizira Kulturni centar Karlovačka umjetnička radionica. Na salonu je sudjelovalo 58 umjetnika iz cijele Srbije, a žirijem je predsjedavao povjesničar umjetnosti **Mile Ignjatović**.

Predstavljanje monografije o Hrvatima u Banatu

OPOVO/STARČEVO – Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata priređuje predstavljanje monografije *Hrvati u Banatu: Doseljavanje, tradicijska baština, identitet* u nedjelju, 29. siječnja, u Opoju i Starčevu.

Prvo predstavljanje bit će u 11 sati u župnom domu u Opoju, a potom će u 16 sati monografija biti predstavljena u Domu kulture u Starčevu, u galeriji *Boem*.

Kako navode iz ZKVH-a, bit će ovo prilika za susret s kazivačima, kojima će biti uručena ova knjiga u znak zahvalnosti za suradnju na očuvanju tradicijske baštine, ali i s autorima koji su pisali i pomogli ovo terensko istraživanje. Na predstavljanje su pozvani svi kojima je stalo do očuvanja kulturne baštine Hrvata u Banatu.

Knjiga je tiskana u sunakladi Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu – Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju, FF-pressa i Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata 2022. godine, kao plod terenskog etnološkog istraživanja među Hrvatima u Vojvodini.

Prelo mladeži u Subotici

SUBOTICA – Pokladna zabava *Prelo mladeži*, koju organizira UG *Hrvatski Majur*, bit će održana u petak, 3. veljače, u restoranu *Dukat* u Subotici, s početkom u 20 sati. Goste će zabavljati tamburaški ansambl *Ruže*. Cijena ulaznice, u koju je uračunata večera i bezalkoholno piće je 500 dinara. Rezervacije i informacije moguće su na telefon: 061/139-84-78.

Šokačka večer u Vajskoj

VAJSKA – HKU *Antun Sorgg* iz Vajske organizira manifestaciju *Šokačka večer* u subotu, 4. veljače, u restoranu *Bački dvor* na jezeru Provala. Cijena ulaznice u koju je uračunata večera, neograničeno piće i bogata tombola je 2.500 dinara. Goste će zabavljati tamburaški sastav Šumarskog društva iz Vinkovaca. Nastupit će i gajdaš **Tomislav Livaja**, a bit će priređena i revija šokačkih nošnji. Informacije i rezervacije na brojeve telefona: 060/577-55-21 (**Dario Bošnjak**), 063/765-00-42 (**Mladen Šimić**) i 062/203-256 (**Željko Pakledinac**).

Mačkare u Golubincima

GOLUBINCI – HKPD *Tomislav* iz Golubinaca organizira 18. i 19. veljače pokladnu manifestaciju *Mačkare – premundureni dani*. Prvog dana manifestacije, u subotu 18. veljače, na programu je pokladno jahanje ulicama Golubinaca koje počinje u 12 sati. Sutradan, u nedjelju, 19. veljače, na ulicama Golubinaca bit će održan Karneval, s kostimiranim sudionicima, a početak ovog programa je u 14 sati. Zainteresirani za sudjelovanje na karnevalu mogu se javiti upravi udruge *Tomislav* (kontakt telefon: 062/742-045).

Slogan ove poznate manifestacije glasi: »Što je Karneval za Rio, to su Mačkare za Golubince i Srijem!«.

Veliko bunjevačko-šokačko prelo u Somboru

SOMBOR – HKUD *Vladimir Nazor* priređuje 89. *Veliko bunjevačko-šokačko prelo*. Prelo će biti održano u subotu, 18. veljače u *Hrvatskom domu*, s početkom u 19 i 30 sati. Domaćini najavljuju preljsku večeru, zabavu uz folklorashe i tamburashe i bogatu tombolu. Cijena ulaznice je 2.000 dinara. Informacije, rezervacije i prodaja karata putem telefona 063/893-8153.

Šokačko prelo u Beregu

BEREG – HKPD *Silvije Strahimir Kranjčević* iz Brega organizira *Šokačko prelo* koje će biti održano u subotu, 18. veljače, u mjesnom Domu kulture, s početkom u 19 sati. Ulaznice se prodaju po cijeni od 2.300 dinara u što su uračunati jelo i piće za cijelu večer. Goste će zabavljati tamburaški sastav *Mesečina*. Za informacije, rezervaciju i kupovinu karata javiti se u inbox na Facebook stranici udruge.

Pokladni bal u Plavni

PLAVNA – Rimokatolička župa svetog Jakova apostola i HKUPD *Matoš* iz Plavne organiziraju manifestaciju *Pokladni bal* u subotu, 18. veljače, u Vatrogasnom domu, s početkom u 19 sati. Cijena ulaznice u koju je uračunata večera i piće je 1.500 dinara. Informacije i rezervacije na brojeve telefona: 062/244-974 i 060/069-34-07.

Sudarević ravnatelj subotičkog sirotišta, uspjeh HSS-a u dijelovima Srijema

21. siječnja 1922. – Neven piše da je 15. siječnja održan sastanak izvršnog odbora Bunjevačko-šokačke stranke, Slovenske ljudske stranke i Hrvatske pučke stranke – stranaka članica Jugoslavenkog zastupničkog kluba. Vodstvo kluba ovlašteno je da u skladu s programom i u dogovoru s vodstvom SHS-a, HPS-a i BŠS-a poduzme daljnje korake u borbi za potpunu jednakost Hrvata i Slovenaca kao i svih staleža i konfesija u Kraljevini SHS.

22. siječnja 1927. – Radikalna *Zastava* donosi dopis iz Sombora, koji podcrtava sve veće značenje Hrvatske seljačke stranke u tom gradu i okolici. Somborski dopisnik kao istaknute pojave izdvaja **Josipa Palića** i **Matu Matarića**, koji su obojica stavljeni pod istragu i pred sud.

23. siječnja 1919. – Neven piše da je Narodna uprava za Banat, Bačku i Baranju imenovala **Vranju Sudarevića** ravnateljem subotičkog sirotišta. Tako je ispravljena nepravda, koju su Sudareviću nanijele mađarske vlasti. Naime, mađarski tisak je 1917. dignuo protiv njega »užasnu potvoru, da je zbog njegovog nemara mnogo djece u sirotištu umrlo«. Istraga je ustvrdila da Sudarević »ni u čemu nije kriv, jer on sam je radio najviše da poboljša stanje u tom pogledu, da djeca dobru obskrbu i hranu dobiju«. Međutim, država i grad su ga proganjali, tražeći i najmanji razlog samo da ga uklone. Zbog toga je on podnio ostavku 1918.

24. siječnja 1925. – Neven donosi izvadak iz govora (predizborne agitacije) **Matije Kolara**, somborskog odvjetnika i člana Bunjevačko-šokačke stranke, koji u negativnom svjetlu prikazuje somborskog posjednika **Antuna Bošnjaka**, člana Vojvođanske pučke stranke. Bošnjak je naime, još dok je bio narodni zastupnik (poslije smrti **Ivana Evetovića** 1923.), iznevjerio povjerenje jednog Šokca, **Marina Desečara** iz Branjinog Vrh, koji ga je umolio da mu pomogne u pravljenju putne isprave za Santovo,

gdje mu se nalazila očevina. Od daljnjih muka ga je spasio »jedan prost baranjski Šokac, seljak«, koji je »po uputi školovanih ljudi za tri dana nabavio u Beogradu za Desečara onaj pasoš koji je tribao gosp. poslanik nabaviti, ali je rekao nemož, jer jedno nije htio, drugo pak nije znao«.

25. siječnja 1925. – *Srbija* (Sr. Mitrovica) donosi statistiku glasovanja u srijemskim kotarima i općinama 1923. Hrvatska seljačka stranka je u Zemunu dobila 1.134 glasa (11,8%), a u Šidu 2.662 glasa (38,%). Apsolutnu većinu radićevcima su dali Kukujevc, Bapka Novak, Lipovac, Strošinci i Tovarnik,

Радичевци имају 38,3 посто, наиме 2662 гласа. Апсолутну већину им дадоше: Кукујевици, Бапска Новак, Липовац, Строшинци и Товарник. Релативну већину пак: Шидски Бановци са Илачом, и Бачинци са Гибарцем.

Однос становништва је у овом размеру: Срби 42,7 посто, Хрвати 34,1 посто, Немци 9,6 посто, Мађари 2,4 посто, остали 11,2 посто. — Немачка листа је добила 3,1 посто, па се према томе може сматрати да је

a relativnu Šidski Banovci s Ilačom i Bačinci s Gibarcem. U Mitrovici su radićevci dobili samo 7,7% glasova.

26. siječnja 1925. – *Slobodni dom* donosi listu zastupničkih kandidata za kotare Srijemske županije. Nositelj liste za Mitrovicu i Šid je **Ivan Lončarević**, odvjetnik iz Mitrovice (zamjenik **Živan Kuveždić**, seljak iz Ilače kod Šida), za Rumu i Zemun **Jakob Schoblecher**, trgovac i narodni zastupnik iz Rume (zamjenik **Ivan Golić**, seljak iz Surčina kod Zemuna), za Irig i Staru Pazovu **Đuro Rajković**, seljak i narodni zastupnik iz Starog Slankamena (zamjenik **Ivan Smidt**, mehaničar iz Ašanje).

27. siječnja 1940. – *Glas naroda* piše da je u osnovnoj školi u Šikari (Sombor) održana proslava Sv. Save, koja je prerasla u »manifestaciju bratstva i jednakosti Srba i Bunjevaca«. Pravoslavni svećenik **Dimitrije Bokšan** podijelio je blagoslov svim prisutnima: i pravoslavnima i katolicima, koji su cjelivali *časni krst*. Učenica **Janja Paštrović** pozdravila je goste i govorila o životu sv. Save. Priređivači ove čisto crkvene proslave bili su učitelji šikarske škole **Milan Kronić** i **Miloš Ivanković**.

on Marin Desečar otpušteni nolaroš iz Branjinog Vrh, naš najveći radnik, za kojim još i dan danas cila Baranjska šokadija plače: predao je 2-og oktobra 1923 godine Toniki Bošnjaku svoju molbu za državljanstvo, po što je isti izbeglica bio rodom iz Santova. Ova je molba slično gore rečenoj Fišerovoj konačno izgubljena. O njoj od onoga doba nema ni traga ni glasa: samo je poslije došla poslije ljedica, o kojoj ću kasnije malo podrobnije govoriti.

22 januara 1924 godine je nolaroš iz Branjinog Vrh od istog Marina Desečara oduzeo njegovu legitimaciju. Desečar se odmah žalio kod Tonike Bošnjaka zbog toga, ali je ta žalba ostala mrtva.

»Godine novog preporoda«: 125 godina od rođenja glumice Vjere Alliger (1898. – 1976.)

Glumica i operetna pjevačica iz Srijema

Glumica, operetna pjevačica i dramska šaptačica **Vjera Alliger** rođena je prije 125 godina, 25. siječnja 1898. u Staroj Pazovi, na teritoriju današnje Srbije. Potječe iz trgovačke obitelji **Dollinay (Dolinaj)**. Završila je nižu srednju školu i trgovački tečaj.

U početku je nastupala kao amaterska glumica u hrvatskim i slovačkim družinama u Staroj Pazovi. Nakon uspješnih nastupa u amaterskim predstavama dobila je 1931. glumački i šaptački angažman u Osijeku. Nastupala je pod djevojačkim prezimenom Dollinay do 1934. kada se udala za **Amanda Alligera** (1904. – 1990.), hrvatskoga filmskog i kazališnog glumca, opernog pjevača i pisca, češkoga podrijetla.

Bila je članica Hrvatskoga narodnog kazališta u Osijeku od 1931. do 1941., zatim šaptačica u Hrvatskom narodnom kazalištu u Zagrebu do 1945., nakon čega je do umirovljenja 1951. opet nastupala u Osijeku.

Od važnijih dramskih uloga izdvajaju se: Vera (Bruno Frank, *Komedija s biserom*), Florence (Edwin Burke, *Ono što se zove ljubav*), Eleonora (Aldo de Benedetti, *30 sekunda ljubavi*) i Djevojka na svadbi (Henrik Ibsen, *Peer Gynt*), a od operetnih Barbara (Járe Beneš, *Na zelenoj*

izvor: ZKVH

livadi), Šjora Petrunjela (Ivo Tijardović, *Mala Floramye*), Madame Hanah (Franz Lehar, *Frederika*). Preminula je u Zagrebu 3. siječnja 1976. godine.

Izvor: *Biografski leksikon Hrvata istočnog Srijema* (Mario Bara) / Foto: Arhiva HNK Osijek

Godišnja skupština KPZH-a Šokadija iz Sonte

Standardne manifestacije i suradnja sa školom

Redovita godišnja skupština KPZH-a *Šokadija* iz Sonte održana je u subotu, 21. siječnja, u njihovoj *Šokačkoj kući*. Na skupštini je usvojeno izvješće o radu u prošloj, 2022. godini, kao i financijsko izvješće za to razdoblje.

Bilo je riječi i o planovima za godinu koja je pred nama. Po riječima predsjednika *Šokadije* **Mate Zeca**, udruga planira održati svoje redovite, već prepoznatljive godišnje manifestacije – uskršni i božićni koncert u mjesnoj crkvi sv. Lovre, likovnu koloniju te koncertom godine i svoju najveću priredbu *Šokačko veče* (25. studenoga). Od nastupa planira se sudjelovanje na reviji šokačke nošnje u sklopu *Šokačke večeri* u Vajskoj (4. veljače), kao i sudjelovanje na ovogodišnjoj manifestaciji *Šokci i baština* koja tradicionalno okuplja sve udruge šokačkih Hrvata u Vojvodini. Planira se i nekoliko programa koji će biti realizirani s mjesnom školom *Ivan Goran Kovačić*. Naime, planira se posjet učenika Vukovaru, gdje već postoji suradnja s Osnovnom školom *Antuna Bauera*. Učenici bi trebali sudjelovati u radionicama u Gradskom muzeju Vukovar. U planu je i pokladni maskenbal u Sonti na kojem će sudjelovati učenici iz lokalne škole kao i program *Dani kruha*.

D. B. P.

In memoriam

Mirjam Pančić (1942. – 2023.)

Nakon duge i teške bolesti, u utorak (24. siječnja) u Subotici, u 81. godini života, preminula je časna sestra, orguljašica i zborovoditeljica Mirjam (Julijana) Pančić.

Rođena je 6. srpnja 1942. godine u Žedniku, u brojnoj kršćanskoj obitelji. Nakon osnovne škole u Žedniku, s 15 godina otišla je u zagrebački samostan Sestara Naše Gospe. Na tu su odluku utjecale časne sestre koje su službovale u Žedniku, a koje su u njeno selo stigle kad je imala deset godina. Za redovnicu Družbe sestara Naše Gospe zaredila se 1966. godine. Bila je i nadstojnica samostana Sestara Naše Gospe u Subotici.

U Zagrebu je otkriven njezin glazbeni dar, gdje završava i glazbene škole. Ondje je završila srednju glazbenu školu Vatroslava Lisinskog za teoretske predmete i flautu. Poslije je završila Muzičku akademiju u Zagrebu na teorijskom smjeru za nastavnicu. Usporedno je učila svirati orgulje.

Iste godine kada se zaredila, 1966., postala je orguljašica u Subotici, u crkvi Uskrsnuća Isusova, a od 1973. do kolovoza 2012. kada je umirovljena, bila je orguljašica u katedrali svete Terezije u Subotici.

Godine 1973. osnovala je katedralni zbor, prigodom priprema za proslavu 200. obljetnice početka gradnje crkve sv. Terezije Avilske, danas katedrale-bazilike. Zbor je 1980. godine dobio ime Katedralni zbor *Albe Vidakovića*, u spomen na glazbenoga velikana podrijetlom iz Subotice.

Katedralnim zborom ravnala je do kolovoza 2012. godine. Zbor je surađivao s mnogim glazbenicima i vokalnim solistima, a najvažnija im je bila suradnja s Milanom Asićem i Subotičkim tamburaškim orkestrom pod vodstvom Stipana Jaramazovića. U prosincu 1990. održan je prvi Božićni koncert Katedralnog zbora *Albe Vidaković* i STO-a, koji je postao prepoznatljivi glazbeni događaj u gradu i čija tradicija održavanja traje i danas. Prvi uskršnji koncert zbora bio je u travnju 1991. u subotičkoj Sinagogi.

Godine 1984. osnovala je Dječji katedralni zbor subotičke stolne bazilike sv. Terezije Avilske *Zlatni klasovi* koji je vodila sve do 2012. godine. Utemeljiteljica je godišnje smotre dječjih župnih zborova Subotičke biskupije *Zlatna harfa* čija je koordinatorka bila od osnutka

te manifestacije, 1986., do 2008. godine.

Dobitnica je nagrade *Pro urbe* 2002. godine, za njezino djelovanje na liturgijsko-crkvenom polju, osnivanje i vođenje Katedralnog zbora *Albe Vidaković* i za dugogodišnje organiziranje *Zlatne harfe*.

Katedralni zbor *Albe Vidaković* je za desetu obljetnicu djelovanja 1983. dobio Povelju posebnoga apostolskoga blagoslova od Svetog Oca Ivana Pavla II., a za dvadesetu obljetnicu 1993. dobiva *Antušovu nagradu* Katoličkog instituta za kulturu, povijest i duhovnost *Ivan Antunović* iz Subotice.

Nakon što je prestala voditi Katedralni zbor, s. Pančić osnovala je i vodila zbor sv. Cecilije koji je djelovao pri Franjevačkoj crkvi u Subotici.

U jednom od intervjua za naš tjednik (iz 2012. godine), među ostalim, rekla je: »Veoma sam sretna što sam izabrala ovo zvanje i struku. Sve što sam radila bilo je na slavu Božju i za naš narod, tako da se ne bih nikad mijenjala. Zahvalna sam i svima koji su me podržavali svih ovih godina, posebno pjevačima iz zbora, ali i dragim ljudima s kojima sam surađivala na polju crkvene glazbe.«

S. Mirjam Pančić pokopana je u četvrtak, 26. siječnja, na Bajskom groblju u Subotici.

H. R.

Antimemoari Marka Kljajića predstavljani u Splitu

Svjedočanstvo o stradanju i progonima

U organizaciji Hrvatske udruge *Benedikt* prošloga je tjedna u Splitu, u dvorani Dominikanskog samostana, održano predstavljanje dviju knjiga svećenika i župnika iz Surčina vlč. **Marka Kljajića** *Antimemoari I. i II.* U pitanju su proširena izdanja njegovog poznatog naslova *Kako je umirao moj narod* koji je objavljen 1996. godine u Petrovaradinu.

Uz autora, knjige su predstavili profesor crkvene povijesti na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Splitu don **Josip Dukić** i predsjednik Hrvatske udruge *Benedikt* **Radoslav Zaradić**.

Nazočnima se prvo obratio Radoslav Zaradić, kazavši kako je jedan od prioriteta u djelovanju Hrvatske udruge *Benedikt* razvijanje odnosa i projekata s Hrvatima u Bosni i Hercegovini te hrvatskim manjinama u susjednim državama.

Povijesni i demografski kontekst

U svojim izlaganjima don Dukić i Zaradić dotakli su se života, rada i djela velečasnog Kljajića. Don Marko Kljajić vrijedni je kroničar Vojvodine i Srijema, društveni i kulturni djelatnik. Objavio je sedam publicističkih knjiga od kojih su izdvojene *Golubinci kroz povijest*, *Slankamen kroz povijest*, *Sveti Juraj u Petrovaradinu* i *Surčin kroz povijest* te ukupno četiri zbirke pjesama.

U uvodnom izlaganju Zaradić je dao kraći povijesni i demografski kontekst Vojvodine, ukazujući na to kako se kroz društveno-političke procese i događaje smanjivao broj Hrvata. Godine 1953. u Vojvodini je živjelo gotovo 130.000 Hrvata, a danas, prema popisu provedenom prije više od jednog desetljeća, manje ih je od 50.000. Broj ovdašnjih Hrvata smanjen je za više od dvije trećine, a najviše su stradali tijekom 90-ih godina kada je zbog

nasilja, prijetnji i straha svoj zavičaj napustilo 30.000 pripadnika toga naroda.

Svjedok događanja

Don Josip Dukić govorio je o knjigama *Antimemoari I. i II.* u kojima Kljajić progovara o tragediji hrvatskoga naroda u Vojvodini i Srijemu kroz ratove i političke promjene XX. stoljeća u Srbiji u kojima se broj hrvatskog stanovništva više nego prepolovio. Evidentirane su prognane, iseljene i ubijene obitelji iz pojedinih mjesta Srijemske biskupije za vrijeme režima **Slobodana Miloševića**. Knjiga pored obilja podataka o spomenicima duhovne, vjerske i materijalne kulture Hrvata u Srijemu, svjedoči o njihovom stradanju i progonima. Premda je velečasni Kljajić izravni svjedok brojnih događaja koje u knjigama opisuje (tijekom ratova 1990-ih bio je župnik u Petrovaradinu), on sebe ne smješta u središte zbivanja – otuda i naziv *Antimemoari*.

Na kraju se prisutnima obratio i sam autor. Opisao je vlastita iskustva te iskustva svojih župljana u Petrovaradinu tijekom 1990-ih godina. Prijetnje su krenule 1992. godine, a vrhunac za don Marka je bio početkom siječnja 1993. godine kada su nasilnici usred bijelog dana upali u župni dvor i pretukli mu 69-godišnju majku i susjeda koji joj je pokušao pomoći. O tome niti jedan medij nije obavijestio. U tih nekoliko godina većina Hrvata napustila je Petrovaradin pod prisilom, prijetnjama i pretresima. Ipak, od Daytonskog sporazuma, a naročito od 2000-ih, situacija se iz dana u dan popravlja, iako Hrvata u Vojvodini ima sve manje.

Tribina je završena obećanjem kako se velečasni Kljajić sljedeće godine ponovno vraća u Split s novom knjigom *Antimemoara*, broj tri, koju će, kao je kazano, udruga *Benedikt* rado prezentirati javnosti.

(www.hu-benedikt.hr / H. R.)

Nastava na hrvatskom u Somboru

Svjedožbe i knjižice iz Hrvatske

Učenicima koji u *Hrvatskom domu* u Somboru (HKUD *Vladimir Nazor*) pohađaju izborni predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture 23. siječnja uručene su svjedožbe i đačke knjižice za uspješno završenu prošlu školsku godinu.

Učenicima koji pohađaju prvi i drugi razred i njihovim roditeljima predstavljen je prvi autorski udžbenik za izborni predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture.

Svjedožbe i knjižice uručile su predsjednica Odbora za obrazovanje pri HNV-u **Margareta Uršal** i suradnica u obrazovanju **Nataša Stipančević**.

One su govorile i o vannastavnim aktivnostima koje su planirane ove godine i smjerovima u srednjim školama na hrvatskom jeziku.

»HNV može ponuditi nekoliko programa učenicima koji izučavaju predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture. To je ljetovanje u Novom Vinodolskom. Do sada su bili obuhvaćeni učenici koji su završili četvrti razred, a sada razmišljamo da proširimo i na peti i šesti. Planiramo i zimski i ljetni Oratorij u Monoštoru. Organizirat ćemo i jednu ekskurziju u Suboticu. Tu je i program profesionalne orijentacije za učenike na kraju sedmog razreda osnovne i trećeg razreda srednje škole, gdje se kroz jednodnevno testiranje u HNV-u izrađuje njihov profil i uz individualne razgovore preporučujemo što je to što bi bilo odgovarajuće za upis u srednju školu ili fakultet. Također, za učenike izvan Subotice koji žele upisati neki od smjerova na hrvatskom jeziku u srednjim školama u Subotici HNV snosi troškove smještaja u učeničkom domu«, kazala je Uršal.

Sombor je, osim Srijemske Mitrovice, jedino mjesto gdje je nastava organizirana van škola. Učenici koji pohađaju ovakvu nastavu jedini dobivaju svjedožbe i učeničke knjižice iz Hrvatske.

»U tri uzrasne grupe nastavu u Somboru ove školske godine prate 22 učenika«, kaže **Bruno Dronjić**, koji vodi nastavu hrvatskog u Somboru.

Za nastavu je osiguran novi prostor koji je prilagođen za njezino organiziranje. Tehničku podršku ovom projektu daje članica UO HKUD-a *Vladimir Nazor* **Marija Matarić**.

Margareta Uršal i Nataša Stipančević novi udžbenik za izborni predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture predstavile su isti dan i u Monoštoru.

Skup obitelji Dulić

Obitelj **Dulić** u Subotici i okolici je zasigurno jedna od najbrojnijih, a to dokazuje i podatak da ima oko 50 *prdaćni imena* (nadimaka unutar prezimena).

Nekolicina njih okupila se 22. siječnja na salašu **Franje i Jelice Dulić** u Đurđinu sa željom da se organizira skup svih koji nose ovo prezime. Incijator skupa je Franjo Dulić (**Fratrov**) koji se nalazi i na čelu Organizacijskog odbora, a članovi ovoga skupa su: **Ivica Dulić**, **Pajo Dulić (Morkanov)**, **Željko Dulić (Brkonjin)**, **Nikola Dulić (Ražnjev)**, **Vlatko Dulić (Kurjakov)**, **Ivan Dulić (Kumov)**, **Igor Dulić (Barnin)**, **Ivana Dulić (od Trinajsti)** i **Klara Dulić Ševčić (Fratrova)**.

Po riječima Franje Dulića, Organizacijski odbor je spreman primiti i nove članove, koji su voljni uključiti se u organizaciju ovoga velikog skupa. Kako je naglasio, poželjno bi bilo da budu nositelji *prdaćni imena* koja do sada nisu zastupljena.

Skup obitelji Dulić bit će organiziran 20. kolovoza 2023. u župi sv. Josipa Radnika u Đurđinu, gdje će biti i održana prigodna sveta misa.

Članovi OO su se dogovorili da je potrebno uraditi i druge propratne aktivnosti. Tako se po riječima Franje Dulića planira dopuniti baza podataka, kao i izraditi novo obiteljsko stablo (s do sada neupisanim članovima), istražiti i locirati stare grobnice Dulićevih, te organizirati izložbu starih obiteljskih fotografija s naglaskom na adekvatne podatke o postojećim fotografijama.

Valja spomenuti kako je prethodni veliki skup Dulićevih održan 23. kolovoza 1997. godine i od tada nije bilo niti jednoga. Ovome je prethodio skup, organiziran 1971. godine, kojega je organizirao sada već pokojni **Pajica Dulić (Židoran)**.

Organizacijski odbor će se okupljati jednom mjesečno do momenta skupa, a ovom prilikom pozivaju svoje prezimenjake da se jave, priključe radu ili ustupe obiteljske fotografije i podatke.

Ž. V.

Isti temelji, različite konfesije

Molitvena osmina za jedinstvo kršćana, koja je započela 18., završena je 25. siječnja blagdanom Obraćanja sv. Pavla. U kršćanskim crkvama različitih konfesija molilo se za jedinstvo. Tim povodom u pastoralnom centru *Augustinianum* u Subotici, u organizaciji Subotičke biskupije, 22. siječnja održana je panel diskusija pod nazivom »Kršćani zajedno«. O ekumenizmu među konfesijama razgovarali su gvardijan franjevačkog samostana sv. Mihovila u Subotici fra **Zdenko Gruber**, subotički paroh protojerej otac **Dragan Stokin**, svećenik Reformatske crkve u Subotici László Harangozó i župnik u Temerinu vlč. dr. **Tibor Szöllősi**.

U pozdravnom dijelu nazočnima se obratio apostolski upravitelj Subotičke biskupije mons. **Ferenc Fazekas** koji je između ostaloga naglasio:

»Kada je molitvena osmina, nekako je čovjek pomalo i žalostan jer smo razdvojeni, ali ovo vrijeme u nama ujedno budi nadu da se ipak trudimo oko jedinstva. To je prigoda za zbližavanje. Sigurno je da su temelji naše kršćanske vjere zajednički, te tako gledano po vjeri smo bliži jedni drugima negoli što smo udaljeni. Želimo da ovi susreti budu plodonosni i svima na radost i za napredak u našem nastojanju oko jedinstva.«

Po riječima mons. Fazekasa važno je da možemo živjeti skupa, da imamo razumijevanja jedni za druge, a upravo, kako je naglasio, ovakvi susreti su pravo mjesto za razmotriti što možemo još činiti po ovome pitanju.

Svećenik Reformatske crkve u Subotici László Harangozó je istaknuo kako je veoma važno zajedništvo. »Psalam 133. kaže ako želimo blagoslov, treba nam zajedništvo među braćom i sestrama. Moramo spoznati da smo potrebni jedni drugima, da nam je potrebno zajed-

ništvo, da hodimo u ljubavi, jer isti nam je temelj – Krist. Treba spoznati tu istinu. Svaki dan susrećemo mješovite brakove, a oni u bračnoj zajednici moraju živjeti u toj istini. Trebamo im dati blagoslov i biti uz njih, jer oni žive ekumenizam, a često možemo i učiti od njih kako prakticirati kršćansku ljubav«, kaže Harangozó.

»Mislim da je jako dobro što smo se našli. Važno je prepoznati dobro jedni kod drugih i da se damo obogatiti onim što je dobro. Ovo je pravi put, jer mi jesmo jedna Crkva, koja ne živi to što jeste – to bi rekao da je naša dijagnoza«, istaknuo je fra Zdenko Gruber i pojasnio kako vremena »nisu naša, nego je naše da se zalažemo, da sijemo dobro.«

Također, ovom prilikom je podsjetio da puno dobrih plodova baštinimo od naraštaja koji su bili prije nas. Naše je, kako je naglasio, da sada sijemo, a plodovi će doći kada budu trebali. Istaknuo je kako je ovo pozitivna budućnost, te da na putu približavanja trebamo raditi na sebi, na svetosti i moliti za zajedništvo u svakodnevnom životu.

To je slikovito opisao i otac Dragan napomenuvši kako da bi nešto na njivi izraslo potrebno je da njiva bude pripremljena, prehranjena, uzorana...

»E sad, nažalost, mi kršćani kroz čitavu povijest često sijemo na nepripremljeno tlo. U principu siguran sam da ovim susretima radimo dobru stvar. Trudimo se jedni drugima dobro činiti, bar u ravni svakodnevnog života, a kad dođe vrijeme i zavoljet ćemo se«, priča otac Dragan i napominje kako nas je Bog različite stvorio i da je ljubav ta koja čovjeka čini dobrim.

Kako je naglasio, svaka vjera, ako je autentična i počiva na svetom pismu, upućuje čovjeka na to da bude Čovjek.

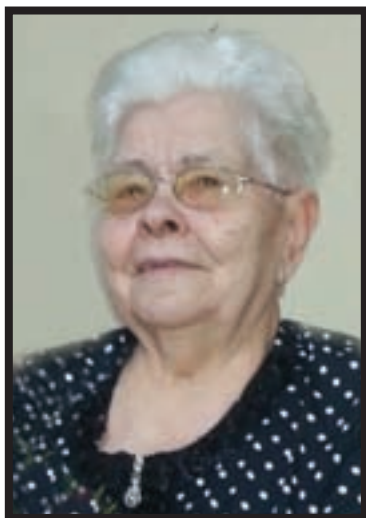
»Ako Bog to od nas traži, onda to trebamo i vršiti. Kršćanstvo – moramo se vratiti na ono autentično. Nije krivo samo ono vanjsko nego smo krivi mi koji smo se odrodili od Krista. Zaboravili smo da nam treba Spasitelj, jer 'Mi smo već spašeni, mi uređujemo svijet, mi znamo kako treba izgledati, a ako nam se ne sviđa onda ćemo to prepraviti', i onda se događa to što se događa – sila prilike će nas vratiti na pravi put«, poručio je otac Dragan.

Nakon izlaganja predstavnika različitih konfesija uslijedio je dijalog s prisutnim vjernicima, koji su imali priliku pitati ili iznijeti svoje iskustvo na ovu temu, a svi, kako predavači tako i posjetitelji, su se složili oko istoga – da je ovaj dijalog itekako potreban kako bismo u svojoj različitosti mogli rasti u zajedništvu i jedinstvu.

Ž. V.

Sjećanje

**Ida Tikvicki
rođ. Kujundžić
1935. – 2018.**

Prošlo je pet godina otkako nije više s nama naša mama, majka i pramajka, upamćena po dobroti.

Nek uživa u Nebeskom kraljevstvu!
Njezini najmiliji – obitelj Tikvicki

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Ludost i mudrost

Bog svoju svemogućnost pokazuje i tako što djeluje po ljudima. Po njima čini ono što sami nikada ne bi mogli. Već po apostolima je raširio Evanđelje po cijelom svijetu, što oni samo svojim snagama nikako ne bi bili u stanju. Tako je i kasnije kroz povijest Crkve Bog činio velika djela po mnogim svecima. Susret s Bogom preobražava čovjeka, a Bog ljudske mane i slabosti okreće na vrline i sposobnosti. Njegova stvarnost se razlikuje od ljudske, pa se zato i njegovo djelovanje razlikuje od ljudskih očekivanja. I kao što je na ovaj svijet došao rodivši se u štali, dopustivši pastirima da budu prvi koji će za njegov dolazak saznati, tako i kasnije djeluje po onima koji za društvo ne predstavljaju ništa posebno. O tome i Pavao govori u svojoj poslanici Korinćanima (usp. 1Kor 1,26-31).

Odabrani

Božje su visine čovjeku nedokučive, on ih tek može nazrijeti u težnji da se Bogu približi. Tako mu je i Božje djelovanje nerazumljivo, ali ga prihvaća ako želi biti Bogu blizak. Neshvatljivost i nedokučivost Božjega djelovanja dolazi do izražaja kada on odabire ljude po kojima će širiti Radosnu vijest i po kojima će se očitovati u ovome svijetu. Među odabranima nisu moćnici, uglednici, obrazovani mudraci već oni koje je društvo potisnulo na margine, nepoželjni i odbačeni.

Bog dolazi na ovaj svijet u želji da postane blizu svima, ali i da otkrije svijetu da je sve u njegovim rukama. On je mogao Evanđelje povjeriti učenim ljudima, intelektualcima, ali nije tražio mudre ovoga svijeta za tu uzvišenu zadaću navješćaja. Naprotiv, izabire one koji s ljudske točke gledišta nisu kadri propovijedati. Ali Bog ih čini sposobnima za ono za čega ih je i odabrao. Njegova sila čini čudesa te postaje moguće ono što čovjek nikada ne bi mislio da bi

moglo biti. Bog odabire one koji će mu služiti i po kojima će se proslaviti. Pavao napominje da među pozvanima ili odabranima nema mnogo mudrih, snažnih ili plemenitih. Dakle, s ljudskog stajališta, među odabranima su oni koji najmanje obećavaju, jer se odabranici Božji ne nalaze u uvaženim krugovima zbog svoga obrazovanja, moći, uglednog roda ili položaja. Jer, svi ti ljudima bitni kriteriji ne vode do Boga i spasenja. »Lude svijeta odabra Bog da posrami mudre« (1Kor 1, 27).

Hvala u Gospodinu

Mudrost, snaga i plemenitost u Božjem naumu spasenja nisu ni blizu onoga što čovjek misli da jeste. Sve ono što vrijedi i za čime treba stremiti dolazi od Boga. A to je ono što nas vodi k vječnosti. Sve ono što čovjek samo svojim snagama može učiniti i ono što ga u društvenim krugovima čini vrijednim, potpuno je bezvrijedno u vječnosti. A ako bude čekao vječnost da to shvati, bit će posramljen kada vidi da se u vječnosti raduju oni koje je on držao ludima i bezvrijednima, jer su oni na vrijeme shvatili što je vrijedno pred Bogom.

Bog se tako proslavlja u ovome svijetu, pokazuje svoju veličinu i svemoć. A onaj tko je Božji suradnik, tko je odabran za tako uzvišenu zadaću nema se čime hvaliti osim u Gospodinu, jer se Bog po njemu proslavlja. Tko samoga sebe hvali nalazi se na stranputici, jer sve ljudske vrline vrijedne hvale ovoga svijeta, za vječnost su nebitne. Ono što dolazi od Boga donosi nam spasenje, a budući da nam je od Boga darovano ne može biti predmet naše osobne hvale. Zato živimo tako da budemo od Boga odabrani, da se on kroz naš život proslavlja, a neka nam je u mislima Pavlova pouka: »Tko se hvali, u Gospodinu neka se hvali« (1Kor 1,31).

Porod i porodni običaji u Monoštoru

Neko sasvim »drugo stanje«

Žena je, iako u braku, trudnoću krila dokle god je mogla. Porodi su se nerijetko događali u poslu dok se radilo na njivi. Ako je porod bio u kući, često babica nije stizala, pa je svekrva pomagala snahi kod poroda

Marija Turkalj nosi babenje

Život žene sredinom prošlog stoljeća, kako one udane, a tako i one koja to nije bila, nije bio lak. Djeca su, čim bi ojačala, dobijala svoje zadaće u obitelji, a udajom mlade žene uveliko su pratile u poslu svog supruga. Žena je dolaskom u novu obitelj, koja je nerijetko bila mnogobrojna, jer je u tom vrijeme uobičajeno bilo da više generacija žive u jednom kućanstvu, stjecala novi status. Malo je bilo događaja i poslova gdje žena nije sudjelovala, bilo da je poslove radila ili je pomagala drugima. Po kazivanju žena koje još pamte to vrijeme, sama trudnoća, njeni vidljivi znaci, nije bilo nešto za hva-

lu. Trudnoća, a naročito uvećani trbuh, bili su specifične situacije koje su se tajile dok god se moglo.

Porod na njivi ili u kući

U Monoštoru su nekada postojali specifični običaji tijekom poroda i u danima nakon toga. U selu je postojala žena koja je bila stručna i koja je pomagala pri porođaju (babica). No, to što je takva žena postojala u selu, nije uvijek značilo njeno prisustvo na porođaju, jer žene nisu znale kada su zatrudnjele, pa često nisu znale ni približno

točan dan poroda. Stoga su se porodi nerijetko događali u poslu dok se radilo na njivi. Ako je to bilo u vrijeme kosidbe, pupčana vrpca se djetetu presijecala srpom. Ako je porod bio u kući, često babica nije stizala, pa je svekrva pomagala snahi kod poroda. Događalo se da se žena i sama porodi. Njiva svakako nije bila mjesto za porod, ali ni sama kuća često to nije bila jer slobodnog prostora baš i nije bilo, budući da je u kući živjelo više generacija (obično roditelji sa suprugom, pa još i njihova djeca s obitelji, te djed i baka). Događali su se, po kazivanju starijih žena, i porodi na tavanu. Smrt novorođenčeta odmah nakon poroda ili u danima nakon toga bila je česta pojava, ali baš i nije bilo velike žalosti za umrlim djetetom. Najviše je žalila majka-roditelj, a zbog loših uvjeta pri porodu i roditelju je znala zadesiti smrt.

»Znaš, jedna žena 12 dice rodila, puna kuća dice, čovek pijanac, a tri sobe imali. Išla žena sama na tavan roditi. Kaže latim škare, odem na tavan, rodim, prisičem škarama, i u pregaču donesem dite dole, i opere ga. Nema di od dice, nema mista. Više put tako išla. Ispraksirana je bila. A sva ta dica velika, jaka. Zdravi. Evo, i danas su živi. Živa istina«, sjećanje je Monoštorke **Marije Turkalj**, koje je zapisala **Sonja Periškić Pejak**.

Babenje

Nakon poroda najmanje tri tjedna porodilja je bila vezana za krevet te nije radila ništa u kući niti van nje. Nije ustajala, osim samo kada je to baš morala, i drugi su se brinuli o njoj. Za to vrijeme o njenoj prehrani – użini, brinule su njena majka, tete, uјne, kuma te svi ostali iz njene obitelji koji su za to bili voljni. Hrana se nosila u košare gdje je za muško dijete ona bila prekrivena otarkem (ručnik) s plavim ružicama i modrim za djevojčice. Ako je bilo sloge, bilo je dogovora o redoslijedu donošenja użine da se ne bi dogodilo da u istom danu donesu dvije ili čak tri użine. Bilo je nepisano pravilo da prva tri dana użinu donosi kuma roditelje, a nakon nje mama, pa tete, uјne... Donosili su se i razni kolači, torte pa i vino. No, ovaj običaj donošenja hrane roditelji, koji se u Monošturu naziva »nositi babenje«, umnogome je ovisio od imućnog stanja i brojnosti roditeljine bliže i šire obitelji.

Marija Raić, Monoštorica udana u Sombor, koja je rodila dvije kćeri koncem 80-ih godina prošlog stoljeća kaže da se njena mama **Anica Mrvićin** još držala običaja *babenje* i da joj je nakon poroda użinu iz Monoštora donosila u Sombor.

»Nisu moji iz Monoštora došli u rodilište vidjeti unuke, već kada sam došla kući. Kada su prvi puta došli mama je donijela kompletan ručak, s juhom, kuhanim mesom i umakom, pečeno meso i monoštorsku tortu od oraha i čokolade. Ručak je donosila tri dana, ali ne svaki već svaki drugi dan. Tako je bilo i kod prvog i kod drugog poroda«, kaže Marija.

U razgovoru ona se prisjeća i rođenja svoje najmlađe sestre **Anice** prije pedesetak godina kada je i njena mama, po starom običaju *babenja*, dobijala użinu.

»Iako je to bio početak 70-ih godina mama Anica odlu-

čila je roditi u kući, kao što je u kući rodila i moju sestru i mene. Tri dana poslije poroda mami je użinu donosila moja majka, a kako je s njom u kući bila i moja teta one su zajedno dolazile s hranom u našu kuću. Bila je tu juha kuhana od domaće živine, kuhano meso uz umak od rajčice i višanja, pečeno meso, boca vina, tegla *dunca* od višnje. Sjećam se da su hranu donosile u bijeloj velikoj košari od pruća, koja se koristila samo za *babenje*. Kroz selo su išle tako s korpom, a bila je zima, a teta je još u ruci na stalku za tortu nosila i domaću tortu od oraha i čokoladnog fila. Hrana se donosila oko podneva, za użinu. Poslije ta prva tri dana, naredna tri dana użinu je mami donosila njena kuma. Tako za sva tri«, kaže Marija.

Nakon razdoblja oporavka žene nakon poroda uslijedio je obred u crkvi – prikazanje/prikazivanje koji je označavao novo uvođenje žene u zajednicu:

»Tri nedilje si u krevetu, onda se digneš i nosiš dite prvo u crkvu. Bilo koji dan može bit. Iđeš u sakristiju i velečasni ti vodi u crkvu, ti nosiš dite i sviću, a velečasni ti prati. On ti da sviću. Sad se dite sa majkom uvodi u zajednicu. To je zato što je i Divica Marija Isusa prikazala u crkvi, od toga je to. Za tri nedilje se smisti organizam«, riječi su **Rozalije Pašić** koje je zapisala Sonja Periškić.

Običaj je bio i da žena nakon crkve svrati u dućan, da kupi sebi nešto, kako se govorilo »da ostavi buhe« – nečistoću i tek poslije tih dana je mogla s bebom ići u goste.

Ž. Šeremešić

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, Služba za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS*, br.135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O PODNIJETOM ZAHTJEVU ZA ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE UTJECAJA PROJEKTA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Nositelj projekta »GEBI« DOO PO Čantavir, Maršala Tita 46, Čantavir, podnio je dana 17. 1. 2023. godine Zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na životni okoliš projekta: Dogradnja instalacije TNG i instalacije miješanog plina MG (TNG/zrak) za potrebe tehnoloških potrošača u Čantaviru na k. p. br. 8873 K. O. Čantavir (45.929203°, 19.7545911°). Zahtjev je evidentiran u pisarnici Gradske uprave Subotica pod brojem IV-08/I-501-10/2023.

Uvid u podatke i dokumentaciju iz predmetnog zahtjeva može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj (Trg slobode 1, Gradska kuća, I. kat, soba 128), svakog radnog dana od 8 do 14 sati.

Zainteresirana tijela, organizacije i javnost u roku od deset dana od dana objavljivanja ove obavijesti mogu dostaviti mišljenja o potrebi procjene utjecaja predmetnog projekta na životni okoliš osobno, poštom ili elektronički na adresu zivotnasredina@subotica.rs.

O prezimenima bačkih Hrvata (XXXIII.)

Mačkovići

Čuveni arhitekt moderne Subotice **Titus** (1851. – 1919.), ravnatelj Povijesnog arhiva **Stevan** (r. 1959.) i kalački kanonik **Pavao** (1856. – 1923.) potomci su nedvojbeno iste bratovštine. Njihov zajednički predak živio je u tursko vrijeme. Međutim, Titus je šukununuk subotičkog senatora **Ivana Mačkovića** (oko 1716. – 1773.), a Pavao i Stevan potomci su jednog drugog Ivana Mačkovića, koji je umro prije 1748. Titusov šukundjed Ivan zacijelo ima veze s izvjesnim **Jakovom Mačkovićem**, koji se javlja u dokumentima Franjevačkog samostana u Subotici, u čijoj je kripti i sahranjen 1742. Po franjevačkim zapisima, imao je 73 godine kada je umro. U svakom slučaju, Ivan je dolazio iz etablirane obitelji, jer je 23. XI. 1732. oženio **Anu**, kćerku **Stipana Vojnića**, koji je 1743. postao prvi sudac povlaštenog kraljevsko-komorskog trgovišta Szent Maria. Zacijelo su mu veze s moćnom obitelji **Vojnić** donijele mjesto u lokalnoj upravi. S 27 godina bio je već član subotičkog Unutarnjeg senata, koji je brojao 12 članova uglavnom sredovječnih ljudi! Usporedbe radi, sin Ivanovog punca Stipana, **Luka Vojnić**, jedan od rodonačelnika Vojnića od Bajše, bio je tada tek član Vanjskog senata, u koji je ulazio širi krug žitelja Subotice.

Titusova grana

Ivan je u braku sa spomenutom Anom imao nekoliko djece. Sahrnjen je u kripti Franjevačkog samostana. Njegov sin **Beno** rođen je 26. III. 1760., a umro 1795. Oženio je 16. XI. 1778. **Mariju Malahovski**, koja je rodila 12. VI. 1785. **Antuna**, Titusovog djeda. Antun je 14. XI. 1804. oženio **Angelu**, kćerku Ivana Mamužića i **Katarine Poljaković**. Dana 4. III. 1806. rođen je Beno, Titusov otac, jedna od jačih figura subotičkog političkog života prve polovice 19. stoljeća. Beno je bio možda jedan od prvih intelektualaca u svojoj obitelji. Dana 27. XI. 1842. oženio je **Mariju**, kćerku **Józsefa** pl. **Vasasa** i **Ane Zelhoffer**. Kumovi su

mu bili **Vranje Zomborčević**, podbilježnik Sl. kr. grada Subotica i **Luka Prčić**, sudac Županijskog suda Srijemske županije, inače praunuk **Jakova Prčića**, koji je 1757. dobio plemstvo. Beno Mačković spadao je u red najobrazovanijih i najimućnijih građana Subotice. Bio je suradnik *Bunjevačkih i šokačkih novina*.

Dana 20. VII. 1851. rođen je Benin sin Titus, čije puno kršteno ime glasi **Titus Hadrianus Basilius**. Jamačno je Beno bio ljubitelj povijesti starog Rima. Titus je, kao što je opće poznato, jedan od najvećih gradotvoraca Subotice. Oženio je **Katarinu**, kćerku trgovca **Milovana Manojlovića**. Brak je sklopljen u crkvi sv. Vaznesenja u Subotici 1877. Kumovi su bili **Jovan Panić** carsko-kraljevski major i **Bruno Ginner** doktor medicine pri cr. kr. pukovnici stacioniranoj u Subotici. Interesantno je zamijetiti da su Titusove kćeri **Angelina** (1883.) i **Kornelija** (1884.) krštene u pravoslavnoj crkvi, a sin Beno (1886.) u crkvi sv. Terezije Avilske. Angelini, čije kršteno ime glasi **Zorka Angelina**, kumovao je **Bogdan Dimitrijević**, činovnik kraljevske pošte u Subotici, a Korneliji, **Zorka**, kći odvjetnika **Jovana Dimitrijevića**.

Potomci drugog Ivana

Ravnatelj subotičkog arhiva i nasljednik **Ivana Antunovića** na položaju kalačkog kanonika dijele istog poznatog pretka. U pitanju je izvjesni Ivan Mačković, koji nije igrao značajniju ulogu u povijesti Subotice. Bio je oženjen izvjesnom **Lucijom**, koja je umrla 10. II. 1779. Imali su nekoliko djece, od kojih vrijedi izdvojiti **Iliju** (r. 15. VII. 1738.), Stevanovog pretka, i **Matka** (23. II. 1719.), Pavlovog pretka. Stevanov predak Ilija oženio je **Martu Kovačević** (12. XI. 1758.). Umro je 16. III. 1795. Daljnje generacije su **Time** (r. 27. IV. 1772.) i **Dominika Puzić** (vj. 27. IV. 1772.); **Sive** (29. XII. 1805.) i **Barbara Sabovljević** (r. 17. XI. 1824.); **Ivan** (r. 30. III. 1839.) i **Martija Petričević** (vj. 23. I. 1861.); **Luka** (r. 17. X. 1863.) i **Veronika Ivić** (vj. 21. XI. 1887.); **Stanko**

(1903. – 1984.), Stevanov djed, Luka je ubilježen u knjigama kao nadničar. Matko, Pavlov predak je imao dva braka. Prvi je sklopio s **Margom**, kćerkom **Tome Blesića** 25. I. 1739. Marga je umrla 30. I. 1754. u 36. godini, tako da je Matko sklopio brak s izvjesnom **Evom**, koja mu je 2. III. 1756. rodila sina **Grgura**. Daljnje generacije su: **Andrija** i **Marija Tikvicki** (vj. 20. XI. 1799.); **Lazar** i **Ana Patarčić** (vj. 9. XI. 1825.); **Bašo** i **Ceja Buljovčić** (vj. 1851.) – Pavlovi roditelji.

Luka i Stanko Mačković

Republika Srbija
Autonomna Pokrajina Vojvodina
Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice
Bulevar Mihajla Pupina 16, 21000 Novi Sad
T: +381 21 487-40-35 ; 487-48-67
ounz@vojvodina.gov.rs
KLASA: 128-451-34/2023-01
DATUM: 25. 1. 2023.

Na temelju članka 3. Pravilnika o dodjeli proračunskih sredstava Pokrajinskog tajništva za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice za financiranje i sufinanciranje programa i projekata u području osnovnog i srednjeg obrazovanja i odgoja u Autonomnoj Pokrajini Vojvodini (*Službeni list APV*, broj: 10/20), a u vezi s pokrajinskom skupštinskom odlukom o proračunu Autonomne Pokrajine Vojvodine za 2023. godinu (*Službeni list APV*, broj: 54/22), Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice raspisuje

NATJEČAJ

ZA FINANCIRANJE I SUFINANCIRANJE PROJEKATA U PODRUČJU PODIZANJA KVALITETE OBRAZOVNO-ODGOJNOG PROCESA SREDNJEG OBRAZOVANJA – TROŠKOVI ORGANIZIRANOG PRIJEVOZA UČENIKA SREDNJIH ŠKOLA SA SJEDIŠTEM U AP VOJVODINI NA SAJAM OBRAZOVANJA U NOVOM SADU ZA 2023. GODINU

Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice će, sukladno Financijskom planu i financijskim mogućnostima u proračunskoj 2023. godini, financirati i sufinancirati projekte u području podizanja kvalitete obrazovno-odgojnog procesa srednjeg obrazovanja – troškovi organiziranog prijevoza učenika srednjih škola sa sjedištem u APV na Sajam obrazovanja u Novom Sadu, za 2023. godinu u iznosu od 2.000.000,00 dinara.

Pravo sudjelovanja na Natječaju imaju ustanove srednjeg obrazovanja na teritoriju AP Vojvodine, čiji je osnivač Republika Srbija, Autonomna Pokrajina ili jedinica lokalne samouprave. Navedena sredstva namijenjena su za podizanje kvalitete obrazovno-odgojnog procesa srednjeg obrazovanja – za troškove organiziranog prijevoza učenika srednjih škola sa sjedištem u APV na Sajam obrazovanja, koji će biti održan u razdoblju od 9. do 10. ožujka 2023. godine u Novom Sadu.

Podnositelj prijave, uz prijavu na Natječaj, treba priložiti:

- 1) presliku potvrde o poreznom identifikacijskom broju,
- 2) nevezanu ponudu o cijeni prijevoza učenika na Sajam obrazovanja u Novom Sadu s naznačenim brojem sudionika korisnika usluge.

ODLUČIVANJE O ZAHTJEVIMA I NAČIN PRIJAVE

O dodjeli sredstava korisnicima odlučuje pokrajinski tajnik nadležan za poslove obrazovanja na prijedlog Povjerenstva za provedbu natječaja, koje razmatra pristigle zahtjeve.

Kriteriji za dodjelu sredstava, sukladno članku 11. točki 2. alinejama 1., 2. i 5. Pravilnika o dodjeli proračunskih sredstava Pokrajinskog tajništva za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice za financiranje i sufinanciranje programa i projekata u području osnovnog i srednjeg obrazovanja i odgoja u Autonomnoj Pokrajini Vojvodini:

- veličina ciljne skupine,
- stupanj uključenosti ciljne skupine kojoj je projekt namijenjen,
- uključenost partnerskih institucija u realizaciju projekta.

Tajništvo zadržava pravo od podnositelja prijave, prema potrebi, zatražiti dodatnu dokumentaciju ili informacije.

Ukoliko prijavu potpisuje osoba po ovlaštenju, neophodno je priložiti uredno ovlaštenje za potpisivanje iste.

Prijava na Natječaj se podnosi u pismenoj formi, na jedinstvenom obrascu koji se objavljuje na mrežnoj stranici Tajništva.

Jedna pravna osoba može podnijeti najviše jednu prijavu.

Rezultati Natječaja se objavljuju na mrežnoj stranici Tajništva.

Rok za podnošenje prijave na Natječaj je 7. veljače 2023. godine.

Prijave s potrebnom dokumentacijom se podnose na adresu:

Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice

»Natječaj za troškove organiziranog prijevoza učenika na Sajam obrazovanja«

Bulevar Mihajla Pupina 16
21000 Novi Sad

Povjerenstvo neće razmatrati:

- nepotpune prijave
- nepravodobne prijave
- nedopuštene prijave (prijave podnesene od strane osoba koje su neovlaštene i subjekata koji nisu predviđeni Natječajem)
- prijave koje se ne odnose na Natječajem predviđene namjene
- prijave korisnika koji u prethodnom razdoblju nisu opravdali dodijeljena sredstva putem financijskih i narativnih izvješća.

Obrazac upitnika se može preuzeti od 25. siječnja 2023. godine na službenoj internetskoj prezentaciji Pokrajinskog tajništva za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice: www.puma.vojvodina.gov.rs.

Informacije u vezi Natječaja mogu se dobiti na telefon: 021/487-40-35, 487-48-67.

POKRAJINSKI TAJNIK, Zsolt Szakállas

Hokej na ledu

Samo da leda ima dulje

Subotički Hokejaški klub *Spartak* proteklog vikenda bio je domaćin 13. po redu hokejaškog turnira za djecu, i to uzrasta od 8 do 10 godina. Ovom prilikom Subotičani su ugostili oko 150 mališana iz Srbije, Mađarske i Bosne i Hercegovine.

Po riječima trenera **Uroša Brestovca** hokejaški klub ima dugu tradiciju sportova na ledu, kako umjetničkog klizanja, tako i hokeja na ledu. Interesiranje djece je veliko i značajno i ono što ih sve muči jest vrlo kratko prisustvo leda.

»Mi na led izlazimo 7. prosinca i strojevi se gase već 28. veljače. To je period kada su prisutna i dva Božića, Nova godina i drugi praznici koji nam skraćuju boravak na ledu. Nažalost, ne znam iz kojih razloga, ali nitko nikada nije našao rješenje za nas. Svake četiri godine nam se obećava zatvorena dvorana i lokacije su se mijenjale, ali nažalost još se nikada nije to ostvarilo«, priča trener Brestovac, koji i sam s djecom i roditeljima u periodu kada u Subotici nema leda odlazi na treninge hokeja u Mađarsku.

Kako je rekao, na treninge u Mađarsku odlaze zahvaljujući upornosti roditelja i djece, te se organiziraju autima ili eventualno iznajme neki kombi i to po dva puta tjedno.

Zanimljivo je da se hokej na ledu u Subotici igrao još prije Drugog svjetskog rata, i to na zamrznutom Palićkom jezeru. HK *Spartak* je osnovan 1945, a prva utakmica odigrana je 1947. godine. Stadion malih sportova je izgrađen 1963. godine, dok su, kako stoji u službenim podacima, reflektori i led postavljeni šest godina kasnije.

Dugo godina očekuje se pokrivanje stadiona, budući da je ovo jedini klub u zemlji koji svoje mečeve i danas igra na otvorenom klizalištu. Danas su već i želje splasnule, jer se uvijek sve završi samo na obećanju, a mališani, pa i njihovi roditelji koji ih bodre i navijaju su i dalje na otvorenom. Upravo radi toga, kako je rekao i trener Brestovac, mladi hokejaši već nakon osnovne škole odlaze u druge zemlje koje im nude potrebne uvjete za treninge i napredovanje. Tako subotičkih hokejaša, koji su prve korake na ledu napravili na otvorenom klizalištu, ima u Mađarskoj, Sloveniji, Finskoj, dok su **Petar Pečerić** i **Luka Kostić** sada igrali na Svjetskom prvenstvu u hokeju za reprezentaciju Srbije U20 na Islandu, u Reykjaviku, i osvojili 3. mjesto.

Na ledu smo sreli i obitelj **Tikvicki**, koja je hokejašku opremu prvi puta uzela u ruke u siječnju 2017., i od tada koriste svaki mogući trenutak za boravak na ledu. Po riječima mame **Đurđice, Martina** i **David** su kao mali krenuli u školicu klizanja, a nakon treninga su ostajali i okupljali se hokejaši. Na poziv trenera Uroša da probaju opremu, David, koji je imao samo četiri godine, je »probio led« te i danas aktivno trenira hokej. Uz njega je počela i njegova dvije godine starija sestra Martina, te im je ovo šesta sezona u hokeju.

»Kada su počeli klizati, odgovaralo nam je što je dvorana otvorena i što provode vrijeme na zraku, ali kada su u pitanju duži treninzi bilo bi odlično da imaju adekvatnu dvoranu i da sezona može trajati duže. Ovako, treninge na ledu imaju manje od tri mjeseca godišnje i onda kako bi nastavili trenirati, uz 'suhe treninge' u Subotici, koje imaju tri puta

tjedno, idu na treninge u Mađarsku», priča Đurđica.

Jasno je svima da treninzi u Mađarskoj zahtijevaju dodatno vrijeme (prelazak granice) i financijska sredstva, te su se tijekom ljeta roditelji organizirali i pisali peticiju za zatvoreno klizalište.

»Odlazeći s njima na treninge, vidjeli smo da u Mađarskoj svako selo ima ledenu dvoranu. Nisu to neke specijalne dvorane, metalna konstrukcija i ono najvažnije: natkrivene su. Kada bismo bar imali u

Subotici šest mjeseci leda, svima bi značilo, a sigurna sam da bi bilo i još više zainteresirane djece. Ovako, zimski raspust koristimo maksimalno. Znaju imati i po dva treninga dnevno, jer nažalost svjesni smo da će vrlo brzo ostati bez leda», priča Đurđica i pojašnjava kako je trener pokrenuo i aktivirao ekipu *Srbija girls* i tako okupio djevojčice koje su ove sezone igrale na turnirima u Beogradu, Sarajevu, kao i u Subotici, gdje su im dolazile gošće, a igrale su i protiv dječaka.

»Hokej je sport koji me od malena privlači i dio je mene i mog života. Treninzi su u kasnim terminima i ponekad je naporno, ali sve uspijem uskladiti. To je ozbiljan sport, ali osjećaj dok ga treniraš je očaravajući, zabavan i zanimljiv«, priča Martina koja je u skupini U12 (uzrast do 12 godina, ali djevojčice mogu ostati godinu dana dulje). Na pitanje je li joj se teško izboriti s dečkima, Martina je dogovorila:

»Nije nam teško i naporno izboriti se s dečkima. Često se dogodi da se oni moraju s nama (djevojčicama) izboriti, jer i mi znamo biti grublje i ne štedjeti nikoga«, priča uz smijeh.

Dakle, borba je ravnopravna, osobito kada su skupa u timu i imaju istu želju – izaći na led i pobijediti.

Na hokeju smo susreli još jednu – kompletnu obitelj, ali o njihovom iskustvu čitajte u narednom broju.

Ž. V.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga.
Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor. Tel.: 024/528-682.

Roleri i starinska kolijevka, ormari, kreveti, virangoši, stol, stolice, bunjevačka ruha, marame, pregače i sl. Tel.: 024/532-570.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjesečnog djeteta i pripomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdaje se u arendu – zakup poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci, površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063/509-902.

Izdaje se jednosoban stan na Prozički u Subotici (42 kv, 4. kat, centralno grijanje s alokatorima, mali troškovi održavanja). Cijena je 120 eura plus režija. Info na telefon: 063/8857124.

Prodajem ili mijenjam poslovni prostor u neposrednoj blizini centra Šida površine 100 m², za nekretninu na Hrvatskom primorju. Sve informacije na telefon: 062/8681437 ili 064/6590730.

Prodajem kuću za odmor, 40 m² na placu od 500 m², na Hvaru, s dvije sobe, kuhinjom i kupatilom, s namještajem. Kuća je 13 km od Sućuraja, 100 km od glavnog puta. Do mora je 1 km ili 2,2 km. Cijena 45.000 eura. Tel.: 062 205973.

Prodaje se trobrazdni plug (14 cola) obrtač *regent* fiksno s predplužnjacima i 2 crtala i 2 kotača u radnom stanju (2.200 eura). Telefon: 064-228-11-00.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

Pokrajinsko tajništvo za urbanizam i zaštitu životnog okoliša, temeljem članka 25. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Službeni glasnik RS*, br. 135/04 i 36/09) objavljuje

OBAVIJEST

o donošenju rješenja o davanju suglasnosti na Studiju o procjeni utjecaja na životni okoliš

Nadležno tijelo obavještava javnost da je 18. 1. 2023. godine donijeto Rješenje o davanju suglasnosti na Studiju o procjeni utjecaja na životni okoliš PROJEKTA Nadzemnog dvosustavnog dalekovoda 2x400 kV TS Subotica 3 – TS Maestrale Ring, nositelja projekta Vetropark Maestral Ring d.o.o., Ulica Masarykova br. 5, Beograd – Vračar.

Rješenje o davanju suglasnosti je donijeto na osnovu prijedloga odluke koji je sastavni dio Izvještaja Tehničke komisije kao i uvidom u dostavljenu dokumentaciju, kojom je konstatirano da predmetni projekt svojom realizacijom neće imati negativnih utjecaja na životni okoliš ukoliko se ispoštuju propisane mjere zaštite.

Radi zaštite činitelja životnog okoliša, nositelj projekta je dužan osigurati uvjete i provesti mjere definirane poglavljem 3.8 Studije o procjeni utjecaja na životni okoliš, kao i osigurati izvršavanje programa praćenja utjecaja na životni okoliš, predviđenog poglavljem 3.9 Studije o procjeni utjecaja na životni okoliš.

Rješenje o davanju suglasnosti na studiju o procjeni utjecaja na životni okoliš je konačno u upravnom postupku. Protiv ovog rješenja se može pokrenuti upravni spor pred Upravnim sudom u Beogradu u roku od 30 dana od dana objavljivanja ove obavijesti.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji

VAŽI DO 31. 1. 2023.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

HRT

Emisije programa za Hrvate izvan RH emitiraju se ponedjeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom na Drugom programu HTV-a poslije 18 sati i to prema sljedećem rasporedu:

- ponedjeljak u 18 sati i 20 minuta – dokumentarni film o Hrvatima izvan RH
- utorak u 18 sati i 20 minuta – *Glas domovine*
- srijeda u 18 sati i 20 minuta – *Pogled preko granice* – Hrvati u BiH
- četvrtak u 18 sati i 10 minuta – *Globalna Hrvatska*

Emisije se repriziraju ponedjeljkom i srijedom (dokumentarni filmovi o Hrvatima izvan RH i *Pogled preko granice*) na HTV 4 od 20 sati i 30 minuta, a *Globalna Hrvatska* reprizira se na HTV 4 subotom u 17 sati i 10 minuta. Na satelitskom HRT Int. sve spomenute emisije prikazuju se u skladu s vremenskim zonama, a mogu se pogledati i na multimedijskoj platformi HRTi te na internetskom portalu *Glas Hrvatske*.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sati i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

U skladu s prirodom

Mjesto s dva datuma

Sjećam se da sam još dok sam gledala seriju *Prison Break* htjela pisati o Panami. Zapravo, željela sam posjetiti Panamu, ovo pisanje je stiglo mnogo godina kasnije. Iz kojih razloga je Panama čekala do sada, ne znam, ali znam da će morati čekati još barem tjedan dana, jer se događaju nepredviđene stvari.

Taman kad sam počela pisati tekst o Panami za ovaj broj, pozvala me prijateljica. Kroz kraći razgovor doznala sam da ona ima sve veću želju da se s obitelji odseli s Balkana. Kako su oni divna i zabavna obitelj s kojom sam

se povezala, rekla sam im da mi jave destinaciju, da ću se spakirati. Naravno, u šali, ali i u želji da saznam odredište.

San o Samoa

Da budem iskrena, ne znam što sam očekivala. Nešto obično, vjerojatno. Daleko. Umjesto toga dobila sam odgovor Samoa. I onda sam se malo zbunila. Žena, koja ima vrlo razvijen biznis, sa suprugom, koji se vrlo uspješno bavi poljoprivredom, i njihovo dvoje djece sanja o odlasku na Samou.

Da, o Samoa znam točno onoliko koliko i vi.

Samoa ili službeno Nezavisna Republika Samoa, koja je danas poznata kao Zapadna Samoa, naziv je za zapadni dio Samoanskog otočja. Drugi dio pripada Sjedinjenim Državama i zove se Američka Samoa.

Nezavisna Država Samoa, kao što sam već spomenu-la, zauzima zapadni dio istoimenog arhipelaga u južnom Tihom oceanu. Sastoji se od dva velika otoka: Savaii i U semi, dva mala – Manono i Apolima i nekoliko drugih malih otoka. Svi su otoci vrhovi podvodnog grebena vulkanskog porijekla. Reljef je pretežno planinski, spušta se prema obali, ima mnogo brzih planinskih rijeka. Stjenovite razvedene obale ispresijecane širokim plažama. Na otoku je aktivan vulkan Matavanu, koji miruje više od sto godina.

Mnogo zanimljivosti

Osim formalnih podataka, postoji mnogo zanimljivih činjenica o Samoa. Zanimljivo je, primjerice, da je Samoa nekad bila posljednja zemlja u kojoj se slavila Nova godina. Zapravo, dvije Samoe, Istočna i Zapadna, nalazile su se na datumskoj granici, tako da je istog dana u jednoj bio ponedjeljak, a u drugoj utorak. 2011. je izjednačeno preskakanjem jednog dana u jednom. Pomalo smiješno, priznat ćete.

Alofa'aga Blowholes

Samoa se sastoji od jedanaest okruga s puno netaknute prirode. Vodopadi, špilje i pjenušavo bijele plaže definiraju lice ove zemlje. Ovdje možete uživati u izvrsnom ronjenju. Podmorje je šareno s raznim vrstama riba i koralja. Najpoznatija atrakcija je Alofa'aga Blowholes. U valovima je stvrdnuta lava. Bacanjem kokosa u otvor za puhanje stvara se velika fontana!

Apia i Savai'i

Europljani su donijeli kršćanstvo na Samou i religija se brzo i duboko ukorijenila u njihovim životima. Osobito u Apiji i sjevernoj obali Savai'i naći ćete mnoge barokne crkve koje su posjećene.

Nažalost, mnoge su crkve stradale ili oštećene tijekom dvije jake ciklone.

U nedjelju cijelo selo ide u crkvu: svi su obučeni u bijelo i pjevaju se molitve i evanđelje. Nakon obilaska crkve, muškarci pripremaju tradicionalnu umu. To su najukusnija jela samoanske kuhinje koja se pripremaju na užarenom kamenju i prekrivaju palminim lišćem.

Nacionalna kuhinja Samoe uglavnom koristi plodove mora, često sirove, s dodatkom soli i začina. Kokos, taro, batat, povrće, riža, proso, voće zauzimaju posebno mjesto u jelima. Od plodova mora popularni su mekušci, rakovi, morske zmije, morski psi, morski krastavci.

Osim ukusne i vrlo neobične hrane, raznih rituala vrijednih divljenja, na Samoa je vrlo popularno ronjenje. Na primjer, u blizini Apije, usred prašume, možete se spustiti pet metara niz Papasee'a Sliding Rock. Ili zaronite u nacionalni morski rezervat Palolo Deep, također u blizini Apije.

Svakako znam u čemu bih uživala i što bih radila da se preselim na Samou. No, takav pothvat još nemam u planu, a bilo bi zanimljivo doznati razmišlja li još netko iz naše regije o preseljenju tamo.

Gorana Koporan

Povratak domaćeg nogometa

Susretima 18. kola nastavljeno je natjecanje u 1. HNL i nogomet se ponovno vratio na domaće travnjake, istina pojedine natopljene obilnom kišom i snijegom. Završena je zimska pauza, započeo je prijelazni rok i očekuju nas nova uzbuđenja, a susreti odigrani prošloga vikenda donijeli su nam sve to...

Kiks Dinama

Vodeća momčad prvenstva i branitelj naslova *Dinamo* nije uspio materijalizirati prednost domaćeg terena u susretu protiv posljednjeplasirane *Gorice* (0:0) i morao se

zadovoljiti samo mršavim bodom. Budući da mu *Hajduk* »puše za vratom«, neplanirani gubitak dva boda znači i brzometni znak za alarm u momčadi koja je netom ostala bez svog najboljeg igrača *Oršića*, koji se preselio u redove premierligaša *Southamptona*. Uz ozljedu *Petkovića*, ali i sve izvjesnijim mogućim odlascima vratara *Livakovića* i štopera *Šutala*, modri s Maksimira imat će veliku i tešku zadaću obrane prvog mjesta.

Dobar start Hajduka

Unatoč katastrofalnom vremenu i teškom pljusu koji nije prestajao tijekom cijeloga dalmatinskog derbija između *Hajduka* i *Šibenika* (2:1), viđen je solidan nogomet i tri pogotka u inače, po golovima, sušnom 18. kolu. Na klupi majstora s mora debitirao je *Ivan Leko* i odmah pokazao svoj trenerski potpis. *Bili* su, od prve minute, zaigrali napadački nogomet i demonstrirali osnove buduće vizije svoga novoga stratega. Upućeno je više od trideset centaršuteva, uz brojne udarce na gol suparničkog vratara *Rogića*, a dvije su lopte završile iza njegovih leđa (*Kalik*

i *Livaja*) za tijesnu, ali nadasve psihološki (i bodovno) vrijednu pobjedu.

Derbi bez pobjednika

Osijek i *Rijeka*, nominalno treća i četvrta momčad po kvaliteti 1. HNL, odigrali su neodlučeno (1:1) u Gradskom vrtu i ostali u još većem zaostatku za vodećim dvojcem. Imali su Osječani šanse za sva tri boda, ali im je realizacija zakazala budući da su tijekom prijelaznog roka ostali bez dva ponajbolja nogometaša, mađarskog internacionalca *Kleinheislera* (otišao u *Panathinaikos*) i odličnog mladog strijelca *Belje* (*Augsburg*). S druge strane *Rijeka* se, pod vodstvom novoga trenera *Jakirovića*, nalazi u totalnom remontu momčadi i prvi bolji rezultati tek se trebaju očekivati.

Dvije »nule«

Susreti *Istre* i *Slavena* (0:0) i *Varaždina* i *Lokomotive* (0:0) završili su identičnim najnepopularnijim rezultatima i siroti gledatelji u Puli i Varaždinu zbilja nisu imali što za vidjeti. Ali bodovi su bodovi, osobito momčadima koje se bore za ostanak ili sigurnije mjesto u sredini tablice.

Komentar

Na radost svih ljubitelja domaćeg, hrvatskog nogometa, nastavilo se natjecanje u 1. HNL i slijedi nam zanimljiva i neizvjesna borba između *Dinama* i *Hajduka* za naslov prvaka, *Osijeka*, *Slavena* i možda *Varaždina* za europsku vizu, te *Gorice* i *Šibenika* za ostanak u društvu najboljih. Prijelazni rok se tek zahuktava i zasigurno će, sve do sredine veljače, biti još zvučnijih transfera. Kako hrvatski nogomet više nema euro predstavnika, fokus će biti na domaće prvenstvo i kup, gdje nas također očekuju interesantni dueli. Sve u svemu, prava igra tek predstoji.

D. P.

NOGOMET

Juranović u *Union Berlinu*

Reprezentativac Hrvatske **Josip Juranović** prešao je iz *Celtica* u *Union Berlin* u najvećem transferu svoje karijere vrijednom 8,5 milijuna eura. Branič *vatrenih* pokazao je kvalitetu na Svjetskom prvenstvu u Kataru i skrenuo pozornost najvećih europskih momčadi. *Union Berlin* trenutačno zauzima treću poziciju na tablici Bundes lige s 30 osvojenih bodova u 16 odigranih prvenstvenih kola.

TENIS

Prvi seniorski turnir za Poljičaka

Osvajač juniorskog Wimbledon 18-godišnji **Mili Poljičak** stigao je do svog prvoga seniorskog naslova pobjedom na turniru Futures M15 serije u Monastiru (Tunis). Osvajanjem novih 15 ATP bodova mladi Splitsanin će izboriti plasman među 500 najboljih tenisača svijeta.

KOŠARKA

Prvenstvo Hrvatske

U tijeku je prvenstvo Hrvatske u košarci i do sada je odigrano 16 kola. Najsupješnija su dva najbolja domaća

kluba, *Cibona* i *Zadar* s omjerom pobjeda i poraza 12-3, dok *Cedevita junior*, *Šibenka* i *Split* imaju 12-4.

TENIS

Donna Vekić u četvrtfinalu AO

Pobjedom protiv Čehinje **Fruhvirtove** u četvrtom kolu Australian Opena (6:2, 1:6, 6:3) hrvatska tenisačica

Donna Vekić uspjela se, prvi puta u karijeri, plasirati u jedno Grand Slam četvrtfinale. Protivnica na putu do mjesta polufinala bila joj je Bjeloruskinja **Sabalenka**.

POGLED S TRIBINA

9. mjesto

U svom posljednjem susretu na Svjetskom rukometnom prvenstvu u Poljskoj i Švedskoj reprezentacija Hrvatske svladala je Bahrein 43:32 i osvojila treće mjesto u skupini IV (Malmö). Budući da samo dvije prvoplasirane momčadi iz četiri kvalifikacijske skupine ostvaruju pravo igranja u četvrtfinalu, *kauboji* idu doma bez prilike da se bore za medalju. Tako je ovo još jedno veliko natjecanje na kojemu nekad trofejna nacionalna sportska momčad ostaje bez visokog plasmana i nastavlja negativni trend koji već traje određeni niz godina. Podsjetimo kako Hrvatska nije sudjelovala na prošlim Olimpijskim igrama u Tokiju, a posljednja medalja (bronca) osvojena je baš u Poljskoj, na Europskom prvenstvu 2016. godine. Nakon poraza od Egipta u prvom susretu na ovom SP-u, bilo je upitno hoće li se uopće izboriti plasman u kvalifikacije za sljedeće OI u Parizu 2024., jer bi preskakanje još jedne Olimpijade donijelo nesagledivu štetu za hrvatski reprezentativni rukomet. Na svu sreću, rasplet postignutih rezultata ostalih sudionika i činjenica kako je Francuska domaćin Olimpijade, a Egipat prvak Afrike (obje momčadi su se plasirale u četvrtfinale), mjesto u olimpijskim

kvalifikacijama imat će i deveta i najvjerojatnije i deseta momčad s ovoga SP-a. Sa sedam osvojenih bodova Hrvatska je devetoplasirana momčad svijeta i imat će osigurano mjesto u kvalifikacijama koje ostavljaju mogućnost da se izbori mjesto među putnicima u Pariz 2024. Slaba je to utjeha za rukometnu naciju razmaženu brojnim šampionskim naslovima i medaljama (2 x olimpijsko zlato, 1 x svjetsko zlato, 3 x svjetsko srebro, 1 x olimpijska bronca, 3 x europska bronca). Ali, što je tu je. Barem je mjesto u olimpijskim kvalifikacijama kakva-takva utjeha.

D. P.

Umotvorine

- * Što se želi izbjeći, često običava doći.
- * Tko manje zna, mirnije spava.
- * Ako zapovijedaš, upravljaj samim sobom.

Vicevi, šale...

Razgovaraju dvije prijateljice:

- Zašto više ne ideš u teretanu?
- Ne idem više jer su sva ogledala zauzeta.
- A sprave?
- Kakve sprave?

Žena tijekom ručka pita muža:

- Prvi put sam napravila ovo varivo. Sviđa ti se?
- Sviđa mi se, ali nemoj više ovo praviti.

Mudrolije

- * Čovjek koji u sebi ima mnogo, na sebi ne treba ništa.
- * Sreća se postiže ograničavanjem svojih želja, a ne kroz pokušaje da im se udovolji.
- * U nakanama je čovjek uvijek velik, ali ne i u ostvarenju.

Vremeplov – iz naše arhive

Prelo mladeži DSHV-a, 2011.

Gustiranje

Piše: Ivan Tumbas

Veliko prelo

Švragam po avliji i egucam s noge na nogu. Pogled bacim u nebo, nikako se smračiva. Oće l snig zabilit, pa prikrit žito na njivama. Poklade su, vrime je. Ovaj naš pivac kukuriče, ne manjiva se. Dovatim onu korovsku metlu, pa ga manem, navalio kukurikat. Gustiram, cigurno će ubrzo doć kaki gosti. Poćo prolićat snig. Odjedared iz sva glasa vikne na me moj komšija Antun. Mal me šlog nije strevio. »Jezus Marija kaka te napast spopala, kad se drečiš tako?« Oma on: »Jesi l čuo, biće Veliko prelo koje organizuje 'Bunjevačko kolo'?«. Pa red je, jel ova vražija gripa što su joj nadili ime korona, razvijala nas već par godina. Čeljad se zaželila divana i veselja. »Ajde vamo kod ambara da se sklonimo s ajera. Snig se ne šali, zavijaće. Divani šta si čuo.« Vako raspredaju čeljad da su pogođeni tamburaši iz Rvacke. »Ajeeeee, to ne možem propuštiti. Di mož kupit bilitu za to varoško prelo?« On se sav iskecio, pa kaže »kod mene«. Dedara ti tvojeg, ponda šta koji andrak ćutiš? Oma idemo u malu kuću kećit koju rakijicu. Mož. S vrata vičem: »Ženo, kuvaj kafu i daj buđelar«. Šnjota ona pa pogled baci na komšu Antuna i na me da nismo krenuti. Komšo kaže biće veliko prelo u varoši. »Radujem se da ću izvuć glavu iz salaša«, nasmijem se. Nazdravimo mi više puti za naše prelo s priklanjskom zerdelijom. »Još da vam izdivanim šta sam čuo«, zasuče brkove Antun. »Čuo sam u mijani doće nam gosti iz Rvacke, pa minister.« »A jel od ovi naši oće l kogod doć, špikuliše se.« Opac, onda će mo bit i viđeni. Mašim se buđelara pa platim bilitu. Vaške zdravo laju; otvorim pendžer, komšinca Koca vice: »Gotova je užna, kažite Antunu«. Posrće friško vrilu kafu. Skoči kogod iz petni žila, mi se pogledamo iznenađeni. Od kako se udo za tu višpidlu, otad je bojažljiv, zdravo sluša ženu. Dok sam ga ispraćo, na vrataci se pogodimo kako otić na prelo. Mrmlja pa ode friško užnat. Zatvorim vrataca za njim. Koracio priko basamage, žena je sve skockala. Mora ić kod frizerke, sabovke, svečane cipele kupit i ruvo na korzi. Užnamo mi, moro sam i podviknit za astalom. Dica rondzaju i oni bi išla na prelo. Kažem: »Kad doće vaše vrime, ićete. Ženo, esapim nisu l se ti tamburaši prija zvali 'zlatni dukati'?«. »Ti kako si osidio, zaboravljaš da ste se slikovali na bini u Hali športova.« Fasujem ja sad samom sebi. Posli užne pravio sam podne. Trgnem se, pogledam kroz pendžer snig vije kogod pravi. Odbacim snig čelo salaša, košare, svinjaka. Brzo namirim josag ko i obično. Al, niki sam sav šunjav. Većarali smo nacilo krumpira i lepanje s maščom friško ispečene. Nisam gledao ni visti neg zaspo. Klapim prelo, da igramo Momačko kolo s ćerom i ženom pa sve iskrcavam. Baš su mi dale zorta, oće da igramo i Rićići. Sam sebi ne virujem kako friško igram. Prelja tušta, sa svi strana. Nasmijani lica, čestitanja prela. Toliko svita na jednom mistu, dragost velika. Krumpirača se sve puši kako je vruća, baš taka pasira. Dica sagraju u narodnim nošnjama, imal šta lipće od ovog. Kako bi bilo prelo da nema fanaka, još s plašama po sredini, namazani pekmezom i pra šećerom. Nazdravljali smo dobrom kevedinkom i slankom. Di koji su se kartali filka. Svirci sviraju poznate pisme; radost velika nisu se štedili dlanovi. Tombola bogata, pa baš za našim astalom dobili glavnu nagradu. Svi smo im čestitali. Kogod me žagne. Trgnem se, klapio sam. Ne mož spavat od tebe, hrčeš. Rondza ona furtom, okrenem se zidu.

Rič po rič

U koštac s prirodom

Piše: Željko Šeremešić

Ko uvijek, oko šest unilazu. Smiju se ko mala dica. Vala se i baka Janja i druge raduju što j' počo padat snig. Jest da to ne liči na snig ko što su mi dada i majka divanili, gusti da ne mož vidit priko sokaka al eto i ovo se zove snig. Posidale, a baka Janja ko da j' kaki glavni, da ne kažem ko da j' velečasni, određiva šta će se divanit, počinje: »Eto, posljednji dana sam se baš navadila na taj mobilni. Sidnem pored moje unuke a ona čeprka po njemu pa mi traži stare pisme i pušćaje i šta god ti spadne na pamet. No, malo j' počelo dosađivat nikako iskakanje. Mal-mal pa iskače masnim velikim slovima 'pošumljivanje..., nestaje, fali...' Ta ni ne tražimo, a iskoči. I tako ja ubedim unuku da mi pročita šta to stalno iskače. Kako pošumljavanje, nestajanje? I kad sam sve čula što pišu, pa čak mož slušat i divan, bome uplašila sam se. Pa mi ćemo ostat vamo bez šume. Ta najslabiji smo od svijuu u Evrope. Ta sve više sičemo, sičemo, a sve manje jel nikako ne sadimo, kako b' rekli moderno pošumljavamo. Da vode sve manje pa onda i svega što j' u vode manje. I onda ka' sam čula da drveće, šume, nisu sam za ložit već da su i one ko fabrike. Od veći na svitu. Ta ozbiljno sam se zabrinila, ni za mene već za mlade, dicu našu, što dolazu«. Baka Marica potvrđiva. Klimlje glavom i divani kako viruje u sve što baka Janja divani pa još nadodaje kako j' u kuće čula da ni sam' što šume ima sve manje već ni vode i ribe nema ko prija. Prisušiva sve. Ribu mož uvatit ako riskiraš danima it pecat, a i onda ni cigurno da ćeš uvatit štagod. Što još gorje, na kraj sela od ribnjaka su napravili njive a što j' najgorje u cile države od ribnjaka pravu njive. Sade j' cina ribe dostigla cine mesa. a kako ide najlakše će nam riu bit iz druge države donášat. »E, tako nam i triba«, baka Marica će. Vidim strina Evča utinila, izgleda da su ju uvatili u mingule. Ukipita sidi. Baka Manda će: »Vidim ja u posljednje vrime baš često i ne kuvamo ribu. A i kad kuvamo, vidim da se ispod kotlića ne ložu drva već se kuva na 'nu mirakulu što zovu plin. A ka' sam pitala jel ima štuke, jel odviše voljim štuku u ribljem paprikašu, rekli su mi da štuku mož vidit danaske sam na slike«. Okuražila se i strina Evča: »Čeljadi, nekat baš tako. Doće ko i uvijek i to na red. Zasadiće se ope šuma, pošumiće se, di ribe nema onda će se poribit. Biće ope ko i prija, još i bolje. Virujte. Triba sam virovat, a ne triba sam zavovetat«. E, onda sam se trgo. Ta baka Tonka ona onaka nagluva i ćorava, što ko da uvijek drimlje i kad divani onda divani ko da j' štagod skrivila, skočila: »Eto vas slušam. Evča, od virovanja se ne živi. Svi divanu kako triba ovo, triba ono, al kako da mi radimo na zemlji koja ni naša. I otkale nam novaca. Ko j' pokvario, a svi znu ko j' pokvario, taj triba da opravlja«. Pogleđe mi baka Janja ko uvijek, a ja ću: »Mi štagod vidimo sam onda kad to počinje nestajat jel je nestalo. Imali vala na bacanje, a sade skoro ni za lik. Tako i sade. Niko nas ne tira al mi stalno u koštac s prirodom ko da nas napada«.

U NEKOLIKO SLIKA

Risarski disnotor u Đurđinu

Pača

Pača (hladetina) su zimsko jelo koje se među somborskim Hrvatima Bunjevcima obično sprema za Božić i Marindan, ali se može pripremati i bilo kada tijekom zime. Zimsko je to jelo, budući da se može čuvati samo pri nižim temperaturama i s obzirom na to da se priprema od svinjskog mesa koje se ostavlja u kolinju. Pača se kuhaju od svinjskih glava, papaka, repova, jezika, ušiju i koža.

Može se dodati i komad čistog mesa, ali je važno da bude dovoljno papaka, ušiju i drugih vrsta mesa koje pri kuhanju daju dovoljno želatina kako bi se pača dobro upačala.

Ukoliko se pripremaju za Božić, kuhaju se prije Badnjeg dana, a služe na prvi dan Božića ujutru. U nekim obiteljima pača se jedu i poslije dolaska s polnoćke, jer je tada već prošao post. Ukoliko se pripremaju za Marindan, kuhaju se dan prije.

Priprema:

Priprema za kuhanje *pača* počinje odmah nakon kolinja. Meso od koga će se kuhati *pača* odvoji se i usoli zajedno sa slaninom i šunkama. U salamuri se drži oko tjedan dana. Nakon toga opere se i prodimi na dva dima, obično s kobasicama. Ukoliko se ne kuha odmah, može se staviti u zamrzivač. Bez obzira kuha li se odmah ili se vadi iz zamrzivača, prije kuhanja meso se drži jedan dan u vodi kako bi voda izvukla višak soli. Poslije toga se dobro opere i spremno je za pripremu.

U veliki lonac prvo se stavi meso, a na meso očišćena mrkva, peršin, dvije-tri glavice crnog luka, nekoliko češnja češnjaka, papar u zrnu i sve to prelije se vodom. Količina vode ovisi o tome koliko ima mesa, a važno je dodati pravu mjeru vode. Da je bude dovoljno jer će dio vode ukuhati, a opet vode ne smije biti

previše, jer se *pača* neće dobro *upačati*.

Kuha se na laganoj vatri, da ključa, ali polako, jer ukoliko *pača* budu jako ključala bit će mutna. Za kuhanje je potrebno najmanje šest sati, ali je prije skidanja s vatre najbolje provjeriti jesu li *pača* kuhana tako što se u jušnu žlicu stavi juha od *pača*, iznese vani i čeka se da *upača*. Ukoliko se juha u žlici *upača*, *pača* su gotova.

Kuhana juha procijedi se, kako bi se odvojila od mesa. Na dno tanjura i u zdjelicu rasporedi se meso s kojeg se skinu kosti i prelije juhom. Kada se malo prohladi, žlicom se može skinuti masnoća koja je isplivala na površinu.

Sastojci:

pol svinjske glave
jezik
četiri papka
svinjski rep
dva svinjska uha
komad krmenadle

mrkva
peršin
crni lik
češnjak
papar u zrnu
sol
voda

Tanjuri i zdjele ostave se na hladno. *Pača* se čuvaju u hladnim prostorijama, a ako vanjske temperature nisu dovoljno niske mogu se čuvati i u hladnjaku, mada to i dalje nije običaj.

KuHaR tradicijskih jela pripremamo uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

5+Plus**Paket
SIGURNOSTI**

za samo

3.600 RSD**GODIŠNJE****Osiguranje
drugačije od svih**

Opres u vožnji i briga o automobilu i ljudima u njemu nekada nisu dovoljni da nas zaštite od nepredviđenih okolnosti na putu.

Zato Milenijum osiguranje u svojoj ponudi ima polisu koja pokriva najčešće rizike po automobil i lica u njemu, a omogućava Vam da **jednom polisom obezbedite sebe, svoj automobil i druge putnike u njemu.**

Polisa Paket 5+ predstavlja paket sigurnosti, a za samo **3.600RSD** godišnje dobijate osiguranje od sledećih rizika:

1. Lom stakala na vozilu
2. Osiguranje lica u vozilu
3. Zamensko vozilo
4. Troškovi pomoći na putu
5. Prirodni rizici
(oluja, grom, grad, snežna lavina i poplave)

MILENIJUM[®]
OSIGURANJEwww.mios.rs
011/ 715 33 00**RADIO MARIJA**

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
VRDNIK	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

ILI-ILI**AKCIJA**Priključenje **BESPLATNO**

- + Birate između:
- 6 meseci po **1 dinar** ili
 - 12 meseci sa **50% popusta**

**Astra
Telekom**

011 44 22 009

HKPD „Đurđin“ i župa sv. Josipa Radnika
vas pozivaju na

Prelo na salašu

Za dobru zabavu pobrinit će se
ansambl „Ruže“ iz Subotice

Vrime: 5. 2. 2023. u 18 sati

Misto: Dvorana župe sv. Josipa Radnika, Đurđin

Cina: 500 dinara (kiflice, neograničeno piće, fanki)

Karte će se naplaćivati na ulazu u dvoranu.

*„Prelo kupi
svaki
mu se divi,
nek se
znade da
Bunjevac
živi!“*